

ग्रंथालयशास्त्र परिभाषा कोश

भाषा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

भाषा संचालनालयाची इतर प्रकाशने

१. पदनाम कोश
२. वित्तीय शब्दावली
३. शासन व्यवहार कोश
४. गणितशास्त्र परिभाषा कोश
५. समाजशास्त्र परिभाषा कोश
६. तत्त्वज्ञान व तर्कशास्त्र परिभाषा कोश
७. वाणिज्यशास्त्र परिभाषा कोश
८. रसायनशास्त्र परिभाषा कोश
९. भूशास्त्र परिभाषा कोश
१०. शारीर परिभाषा कोश
११. शिक्षणशास्त्र परिभाषा कोश
१२. यंत्र अभियांत्रिकी परिभाषा कोश
१३. स्थापत्य अभियांत्रिकी परिभाषा कोश
१४. भौतिकशास्त्र परिभाषा कोश
१५. विद्युत अभियांत्रिकी परिभाषा कोश
१६. कृषिशास्त्र परिभाषा कोश
१७. जीवशास्त्र परिभाषा कोश
१८. शरीरक्रियाशास्त्र परिभाषा कोश
१९. राज्यशास्त्र परिभाषा कोश
२०. साहित्य समीक्षा परिभाषा कोश
२१. लोकप्रशासन परिभाषा कोश
२२. अर्थशास्त्र परिभाषा कोश
२३. धातुशास्त्र परिभाषा कोश
२४. मानसशास्त्र परिभाषा कोश
२५. मराठी लघुलेखन
२६. मराठी लघुलेखन मार्गदर्शिका
२७. मराठी टंकलेखन प्रवेशिका
२८. शासन व्यवहारात मराठी
२९. प्रशासन वाक्प्रयोग
३०. प्रशासनिक लेखन
३१. राजभाषा परिचय
३२. राजभाषा परिचय कार्यरूप व्याकरण
३३. कार्यदर्शिका
३४. शुद्धलेखन नियमावली
३५. मंथन
३६. भारताचे संविधान

ग्रंथालयशास्त्र परिभाषा कोश

भाषा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

१९९४

A—209--1--A

पहिली आवृत्ती : जुलै १९७४

सुधारित आवृत्ती : मे १९९४

मुल्य : रु. २५

प्रकाशक :

संचालक,
भाषा संचालनालय,
महाराष्ट्र राज्य,
मुंबई.

मुद्रक :

व्यवस्थापक,
शासकीय मुद्रणालय व ग्रंथागार,
नागपूर.

A—209—1—B

ग्रंथालयशास्त्र उपसमिती

अध्यक्ष

श्री. म. सी. चहांदे, संचालक, ग्रंथालय संचालनालय

प्रतिनिधि-सदस्य

श्री. अ. चिं. टिकेकर, मुंबई विद्यापीठ

डॉ. म. प. पेठे, पुणे विद्यापीठ

श्री. म. रा. रिसवडकर, पुणे विद्यापीठ

डॉ. शां. ग. महाजन, पुणे विद्यापीठ

डॉ. व. वि. कुळकर्णी, नागपूर विद्यापीठ

श्री. उदाजीराव चव्हाण, शिवाजी विद्यापीठ

श्री. शा. शं. रेगे, मराठी विज्ञान परिषद

श्री. र. गो. जोगदेव, मराठवाडा विद्यापीठ

सदस्य-सचिव

डॉ. न. ब. पाटील, भाषा संचालक

पहिल्या आवृत्तीची प्रस्तावना

महाराष्ट्रातील विद्यापीठांमध्ये शिक्षणाचे माध्यम मराठी असावे हे आता सर्वमान्य झाले आहे. हे उच्च शिक्षण मराठीतून घेता यावे म्हणून विद्यापीठात शिकवली जाणारी क्रमिक पुस्तके व अन्य संदर्भ ग्रंथ मराठीत असणे नितांत आवश्यक आहे. संदर्भ ग्रंथांच्या व क्रमिक पुस्तकांच्या निर्मितीचे हे काम महाराष्ट्र राज्य पाठ्य पुस्तक निर्मिति मंडळाने व महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रंथ निर्मिति मंडळाने हाती घेतले असून महाराष्ट्रातील सर्वच विद्यापीठांतील नामवंत प्राध्यापक मंडळी विविध विषयांवर सध्या ग्रंथ लिहीत आहेत.

शास्त्रीय विषयांवरील या ग्रंथांसाठी एकरूप परिभाषा असावी आणि ही परिभाषा केंद्र सरकारने अखिल भारतीय स्तरावर विकसित केलेल्या विज्ञान शब्दावलीशी—मराठी भाषेच्या प्रकृतीशी व प्रवृत्तीशी विरोध न येईल अशी दक्षता बाळगून-मिळतीजुळती असावी असे धोरणही महाराष्ट्रातील सर्व विद्यापीठांनी मान्य केले आहे. ही एकरूप शास्त्रीय मराठी परिभाषा विकसित करण्याचे काम महाराष्ट्रातील सर्व विद्यापीठांच्या सहकार्याने भाषा संचालनालय करील असे शासनाने व आंतर्विद्यापीठ मंडळाने ऑक्टोबर १९६७ मध्ये ठरवले होते. त्या अनुसार भाषा संचालनालयाने शास्त्रीय व मानविकी विद्याशाखांतील वेगवेगळ्या विषयांच्या परिभाषाविषयक उपसमित्या स्थापन केल्या व काही निदेशक तत्त्वे ठरवून परिभाषा निर्मितीच्या या कामास सुरुवात केली. आतापर्यंत रसायन, भौतिक, गणित, वाणिज्य, समाज, भूशास्त्र, शारीर या शास्त्रांची परिभाषा निश्चित करण्यात आली असून लवकरच ही परिभाषा पुस्तकरूपाने प्रकाशित होईल.

विद्यापीठांच्या अभ्यासक्रमातील ग्रंथांच्या निर्मितीसाठी शास्त्रीय परिभाषा अगोदर निश्चित होणे आवश्यक होते. तरीही अशी परिभाषा निर्माण होईपर्यंत, पाठ्यपुस्तकांची वा संदर्भ ग्रंथांची निर्मिती रोखून ठेवणे हितावह ठरले नसते. भाषा संचालनालयाकडेही मनुष्यबळ व द्रव्यबळ मर्यादितच असल्यामुळे एका विशिष्ट अग्रक्रमानुसार परिभाषा निर्मितीचे हे काम हाती घ्यावे लागले भाषा संचालनालयाची ही अडचण जाणून महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रंथ निर्मिति मंडळाच्या विशिष्ट विषयांच्या उपसमित्यांनी, ग्रंथलेखकांना लिखाणाच्या ओघात येणाऱ्या तांत्रिक व शास्त्रीय शब्दांचे व त्याबद्दल त्यांनी वापरलेल्या मराठी पर्यायांचे संकलन करावयास सांगितले. अशा

उपक्रमातूनच प्रस्तुत ग्रंथालयशास्त्र परिभाषा निर्माण झाली आहे. या परिभाषेचा कच्चा आराखडा श्री. अ. चिं. टिकेकर, उप-ग्रंथपाल, मुंबई विद्यापीठ, मुंबई, यांनी तयार केला होता श्री. व. वि. कुळकर्णी, ग्रंथपाल, नागपूर विद्यापीठ ग्रंथालय, नागपूर; श्री. कृ. शं. हिंगवे ग्रंथपाल, जयकर ग्रंथालय, पुणे विद्यापीठ, पुणे; श्री. त्र्यं. दि. वाकनीस; श्री शा. शं. रेगे, मुंबई श्री. रा. के. लेले, मुंबई, यांचेही ही परिभाषा परिष्कृत करण्याच्या कामी बरेच सहाय्य झाले. ग्रंथालयशास्त्रातील या सर्व अधिकारी व्यक्तींचे त्यांनी दिलेल्या सहकार्याबद्दल भाषा संचालनालयाच्या वतीने मी आभार मानतो.

परिभाषेचा हा मसुदा महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रंथ निर्मिति मंडळाने भाषा संचालनालयाकडे मान्यतेसाठी पाठवला. या परिभाषेचे शास्त्रीयदृष्टया परीक्षण करून भाषा संचालनालयाने ती महाराष्ट्र राज्याच्या भाषा सल्लागार मंडळापुढे ठेवली. भाषा सल्लागार मंडळाने आपल्या बैठकींच्या नऊ सत्रांमध्ये या परिभाषेवर सांगोपांग विचार करून दिनांक २६-१२-१९७३ रोजी तिला अंतिमरीत्या मान्यता दिली आहे.

भाषा सल्लागार मंडळाच्या बैठकींमध्ये श्री. त्र्यं. दि. वाकनीस, श्री. कृ. शं. हिंगवे, श्री. कृ. द. पुराणिक, ग्रंथालय संचालक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई; श्री. कृ. मु. उजळंबकर, ग्रंथालय उपसंचालक यांनीही खास निमंत्रणावरून येऊन परिभाषा निश्चितीच्या या कामामध्ये हार्दिक सहकार्य दिले त्याबद्दल भाषा सल्लागार मंडळाच्या व भाषा संचालनालयाच्या वतीने मी त्यांचे आभार मानतो.

श्री. वामनराव चोरघडे, संचालक, महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रंथ निर्मिति मंडळ, नागपूर, यांनी या कामाचा पाठपुरावा केला नसता तर हे काम इतक्या लवकर होते ना. त्यांचाही मी आभारी आहे.

शास्त्रीय परिभाषा ही सतत विकसित होत असते. या परिभाषेचा जाणत्यांनी आपुलकीने विचार व वापर करावा व ती सुधारण्याच्या दृष्टीने काही सूचना करावयाच्या असल्यास त्या, भाषा संचालनालयाकडे अवश्य पाठवाव्या म्हणजे पुढील आवृत्तीच्या वेळी त्या विचारात घेण्यात येतील.

वा. म. कुलकर्णी,

भाषा संचालक, महाराष्ट्र राज्य.

सुधारित आवृत्तीची प्रस्तावना

ग्रंथालयशास्त्र परिभाषा कोशाची पहिली आवृत्ती १९७४ मध्ये प्रकाशित झाली. कालांतराने पुनर्मुद्रणाच्या निमित्ताने या पहिल्या आवृत्तीचा आढावा घेतल्यानंतर या आवृत्तीमध्ये काही नवीन पारिभाषिक संज्ञांची भर व आवश्यक तेथे पर्यायांमध्ये फेरबदल करण्याची गरज असल्याचे आढळून आले. गेल्या १०–१५ वर्षात ग्रंथालयशास्त्राचा बराच विस्तार झाला आहे. आता ग्रंथालयशास्त्र या विषयात एम. ए., पी. एच. डी. करणाऱ्या विद्यार्थांची भर पडत आहे. त्यामुळे या शास्त्राचा आवाका वाढला असून त्यामध्ये आता वर्गीकरण, तालिकीकरण, संदर्भसेवा, ग्रंथनिवड या नेहमीच्या पोटविषयांखेरीज, प्रलेखन, माहिती विज्ञान पद्धती, अधिनियम, व्यवस्थापन, शुष्कछाया मुद्रण, संघटन, इत्यादी विषयांचा समावेश करण्यात आला आहे. दुसऱ्या आवृत्तीच्या रूपाने परिपूर्ण असा ग्रंथालयशास्त्र परिभाषा कोश प्रकाशित करण्यासाठी ४ ऑक्टोबर १९८२ रोजी ग्रंथालयशास्त्र उपसमितीची स्थापना करण्यात आली. या समितीची पहिली बैठक १७ जानेवारी १९८३ रोजी झाली. उपसमितीचे अध्यक्ष म्हणून श्री. म. सी. चहांदे, ग्रंथालय संचालक यांची निवड सर्वानुमते करण्यात आली. मार्च १९८५ पर्यंत या उपसमितीच्या बैठकी चालू होत्या. पहिल्या आवृत्तीमधील त्रुटी कमी करून ही आवृत्ती परिपूर्ण करण्याचा प्रयत्न करण्यात आला. शेवटी या कोशाच्या कच्च्या झेरॉक्स प्रती काढून त्या उपसमितीच्या सर्व सदस्यांकडे अभिप्रायार्थ पाठविण्यात आल्या होत्या. एकरूपतेच्या दृष्टीने पुनर्विलोकन करण्यासाठी एक बैठक दिनांक २५ फेब्रुवारी १९८६ रोजी टाऊन हॉल, सेंट्रल लायब्ररी येथे घेण्यात आली होती.

ग्रंथालयशास्त्राची परिभाषा निश्चित करण्याच्या दृष्टीने प्रस्तुत उपसमितीने बरेच परिश्रम घेतले. या कोशाची मुद्रिते तपासताना काही त्रुटी आढळल्या. त्यांचे निराकरण करण्याच्या कामी अध्यक्ष श्री. म. सी. चहांदे यांनी आस्थेने सहकार्य केले. तसेच अन्य सदस्यांनी देखील खूप रस घेऊन हे काम शक्य तितक्या लवकर पूर्ण केले याबाबत या सर्वांचा मी अतिशय आभारी आहे.

या उपसमितीच्या सदस्यांची नावे स्वतंत्रपणे देण्यात आलेली आहेत. या उपसमितीचे अध्यक्ष आणि सदस्य यांनी परिभाषा निर्मितीसाठी घेतलेल्या परिश्रमाबद्दल मी त्यांचा आभारी आहे.

उपसमितीच्या बैठकींना अभ्यागत म्हणून निरनिराळ्या विद्यापीठांचे विषयतज्ज्ञ व संस्कृततज्ज्ञ उपस्थित राहिले. त्यांचे या परिभाषा निश्चितीच्या कामी बहुमोल सहकार्य लाभले आहे. या सर्वांचा तसेच महाराष्ट्रातील सर्व विद्यापीठांचे कुलसचिव यांनी वेळोवेळी केलेल्या सहकार्याबद्दल त्यांचा मी अत्यंत आभारी आहे.

अनेक तज्ञ व मान्यवर व्यक्तींच्या सहकार्याने तयार झालेला हा कोश या क्षेत्रातील प्राध्यापक, लेखक, व विद्यार्थी यांना, तसेच या विषयाची आस्था असणाऱ्या अन्य व्यक्तींना उपयुक्त व मार्गदर्शक ठरेल असा विश्वास वाटतो.

आतापर्यंत भाषा संचालनालयाने गणित, रसायन, समाज, वाणिज्य, तत्वज्ञान व तर्कशास्त्र, ग्रंथालय, शारीर, भूशास्त्र, भौतिक, शिक्षण, यंत्र अभियांत्रिकी, स्थापत्य अभियांत्रिकी, विद्युत अभियांत्रिकी, कृषिशास्त्र, शरीरक्रियाशास्त्र, जीवशास्त्र, राज्यशास्त्र, वाणिज्य शास्त्र (सुधारित), अर्थशास्त्र, साहित्य समीक्षा, लोकप्रशासन, धातुशास्त्र, व मानसशास्त्र या विषयांचे परिभाषा कोश प्रसिद्ध केले आहेत. तसेच, भूगोल, भाषाविज्ञान, संख्याशास्त्र, गणितशास्त्र (सुधारित), व्यवसाय व्यवस्थापन, विकृतिशास्त्र, औषधशास्त्र, न्यायवैद्यक व विषयशास्त्र या विषयांच्या परिभाषेचे काम पूर्ण होण्याच्या मार्गावर असून ते कोश यथावकाश प्रसिद्ध करण्यात येतील. प्रस्तुत ग्रंथालयशास्त्र परिभाषा कोश (सुधारित) हा या प्रकल्पातील एक टप्पा आहे.

शास्त्रीय परिभाषा ही सतत विकसित होत असते. या कोशातील परिभाषेचा जाणकारांनी आपुलकीने व अभ्यासू वृत्तीने विचार करावा व या परिभाषेचा वापर करताना त्यांच्या नजरेस येणाऱ्या उणिवा भाषा संचालनालयाच्या निदर्शनास आणून द्याव्यात तसेच त्या सुधारण्याच्या दृष्टीने काही सूचना करावयाच्या असल्यास त्या, भाषा संचालनालयाकडे अवश्य पाठवाव्यात अशी विनंती आहे.

प. ग. पाटील,
भाषा संचालक,
महाराष्ट्र राज्य.

भाषा संचालनालय,
मुंबई ४०० ०३२

दिनांक

निवेदन

भाषा हे विचारांच्या वहनाचे व ग्रहणाचे प्रभावी माध्यम असते तसेच परकीय भाषेपेक्षा मातृभाषेत आपले विचार अधिक प्रभावीपणे आणि सुलभतेने व्यक्त केले जाऊ शकतात, हे सत्य ओळखून महाराष्ट्र शासनाने मराठीला राजभाषेचा दर्जा दिला आणि केवळ प्राथमिकच नव्हे तर उच्च शिक्षणदेखील मराठी माध्यमातून देणे-घेणे सुलभ करण्याची महत्त्वाची जबाबदारी भाषा संचालनालयाकडे सोपविली.

स्वातंत्र्योत्तर काळात प्राथमिक शिक्षण सक्तीचे झाल्यामुळे आणि शिक्षणाच्या सार्वत्रीकरणामुळे महाराष्ट्रातील साक्षरतेच्या प्रमाणाबरोबरच ग्रंथालयांची संख्याही वाढतच आहे.

स्वतंत्र्य भारताच्या पहिल्या दोन दशकात विविध विद्याशाखांतील उच्च शिक्षणात इंग्रजी माध्यमाचीच मिरासदारी दिसून येत होती. ग्रंथालयशास्त्रदेखील याला अपवाद नव्हते. आता मात्र महाराष्ट्रातील बहुतेक विद्यापीठातून अनेक शास्त्रांचे उच्च शिक्षण मराठी माध्यमातून देण्या-घेण्याची सोय उपलब्ध झाली आहे किंवा होत आहे.

ग्रंथ, ग्रंथालये, ग्रंथालयशास्त्र आणि ग्रंथालय चळवळ यांच्याशी संबंधित मराठी भाषिक वाचकांना, अभ्यासकांना आणि अध्यापकांना उपयुक्त व्हावे म्हणून ग्रंथालयशास्त्र परिभाषाकोशांची पहिली आवृत्ती यापूर्वीच भाषा संचालनालयाने प्रकाशित केली होती.

पहिल्या आवृत्तीतील त्रुटी कमी करण्यासाठी आणि सदर आवृत्ती अधिक विस्तृत आणि समावेशक करण्यासाठी उपसमितीच्या सर्वच सदस्यांनी आणि भाषा संचालनालयाच्या संबंधित अधिकाऱ्यांनी आणि कर्मचाऱ्यांनी जे मौलिक सहकार्य केले त्याबद्दल मी त्यांचा आभारी आहे.

मातृभाषेचा सार्थ स्वाभिमान जोपासणाऱ्या मराठी भाषिक अभ्यासकांच्या बहुतेक अपेक्षा या आवृत्तीमुळे पूर्ण होतील, अशी आशा आहे.

म. सी. चहांदे,
अध्यक्ष,
ग्रंथालयशास्त्र परिभाषा कोश
उपसमिती.

मुंबई;
दिनाक ४-४-१९९४.

कोश परिचय

कोशाची रचना पुढीलप्रमाणे आहे :—

इंग्रजी शब्द व शब्दानुक्रम :—इंग्रजी शब्द देताना मुख्यत्वेकरून "Glossary of Library Science Technical Terms"—P. N. Gour ; "Librarain's Glossary"—L. M. Harrod यांचा, तसेच या विषयाशी संबंधित असलेल्या अन्य कोशांचा वर्णलेखन (Speling) इत्यादींसाठी आधार घेतला आहे.

इंग्रजी शब्दजाती :—प्रत्येक एकेरी संज्ञेपुढे तिची शब्दजाती दर्शविली आहे (जसे :— *n*; *adj*.;*v.t.*;*v.i* इ.). इंग्रजी दोन किंवा अधिक शब्द असलेल्या संज्ञेपुढे शब्दजाती दर्शविलेली नाही.

विषयनिर्देशक संक्षेप :—एखादी इंग्रजी पारिभाषिक संज्ञा विशिष्ट पोटविषयाशी संबंधित असेल तर पर्याय देण्यापूर्वी तो विवक्षित विषय दर्शविणारा संक्षेप इंग्रजी इटॅलिक मुद्राक्षरांत दिला आहे.

पर्याय, अर्थच्छटा, स्पष्टीकरणे :—इंग्रजी संज्ञेपुढे शब्दजाती, विषयनिर्देशक संक्षेप (असल्यास) दिल्यानंतर तिचे एक किंवा अधिक मराठी पर्याय दिलेले आहेत. पर्याय देताना वेगवेगळ्या अर्थच्छटा असल्यास त्यांना क्रमांक दिले आहेत. काही ठिकाणी अर्थ अधिक स्पष्ट व्हावा म्हणून पर्यायापूर्वी कंसात इंग्रजी स्पष्टीकरण दिले आहे किंवा काही ठिकाणी पर्यायानंतर कंसात मराठी स्पष्टीकरणही दिले आहे. पर्यायांचा वापर यथार्थपणे व्हावा यासाठी आवश्यक तेथे कंसात "as in." असे देऊन त्या पर्यायांचा वाक्यात उपयोग करून दाखविला आहे.

मराठी शब्दजाती :—इंग्रजी संज्ञेपुढे शब्दजाती दर्शविली असल्याने व त्यानुसार मराठी पर्याय घेतला असल्याने मराठी शब्दजाती वेगळी दर्शविली नाही.

लिंगनिर्देश :— (१) प्रत्येक मराठी एकेरी पर्यायापुढे तो नाम असल्यास लिंगनिर्देश केला आहे (२) इंग्रजी संज्ञा एकेरी असल्यास तिच्या जोडशब्द असलेल्या मराठी पर्यायापुढे लिंगनिर्देश केला आहे. (३) इंग्रजी अनेकवचनी जोडशब्दांच्या मराठी पर्यायापुढेही लिंगनिर्देश केला आहे.

शब्दकुळे :— शब्दकुळांतील शब्दांची आधारभूत कल्पना एकच असते परंतु त्यातील शब्द सूक्ष्म अर्थच्छटा व्यक्त करून आपली भिन्नता दर्शवितात. असे शब्द त्यातल्या महत्त्वाच्या शब्दाखाली पर्यायानंतर *cf*. असे दर्शवून एकत्रितपणे दिले आहेत. तसेच त्या शब्दकुळातील शब्द, कोशात त्यांच्या वर्णक्रमानुसार योग्य त्या ठिकाणी दिले आहेत व तिथे *cf*. असे म्हणून ज्या इंग्रजी संज्ञेखाली हे कूळ आले आहे त्या इंग्रजी संज्ञेचा निर्देश केला आहे. उदा. पृष्ठ ३१ वरील ("Hand Book") हे कूळ पहावे. अशा तऱ्हेने शब्दकुळाखाली सर्व शब्द एकत्र आणण्याच्या या पद्धतीचा अभ्यासकांना उपयोग होऊ शकेल.

जोडसंज्ञा :—काही महत्त्वाच्या पारिभाषिक जोडसंज्ञांखाली या संज्ञांतील इतर महत्त्वाचे प्रकार दर्शविणाऱ्या संज्ञा एकत्र आणल्या आहेत. उदा. पृष्ठ १२ वरील "Catalogue" ही संज्ञा पहावी. याही पद्धतीचा अभ्यासकांना उपयोग होऊ शकेल.

समानार्थी शब्द :—काही इंग्रजी शब्द समानार्थी असल्याने त्यांना मराठी पर्याय देताना हे शब्द समानार्थी आहेत हे दर्शविण्यासाठी ज्या शब्दासमोर पर्याय दिला आहे त्या शब्दासमोर कंसात (also) असे देऊन दुसरा समानार्थी शब्द दर्शविला आहे व कंसातील शब्द त्याच्या वर्णक्रमानुसार ज्या ठिकाणी आला असेल त्या ठिकाणी त्या शब्दासमोर (=) अशी खूण दर्शवून, पर्याय ज्या शब्दासमोर दिला आहे तो शब्द दर्शविला आहे (उदा. पृष्ठ १ वरील absolute location) ही संज्ञा, व पृष्ठ २७ वरील (fixed location ही संज्ञा). त्याचप्रमाणे इंग्रजी शब्दाच्या वर्णलेखनात (spelling मध्ये) थोडा फेरफार असलेले इंग्रजी शब्दही वरील पद्धतीनेच दर्शविण्यात आले आहेत.

भाषा सल्लागार मंडळाने वैज्ञानिक व तांत्रिक परिभाषेच्या निर्मितीसाठी आधारभूत म्हणून ठरवून दिलेली निदेशक तत्त्वे

१. **शब्दसंग्रह व पर्याय.**—हिंदी वैज्ञानिक व तांत्रिक परिभाषेची निर्मिती करताना, केंद्र सरकारने विज्ञान व तंत्र क्षेत्रात यापूर्वी झालेल्या कार्याचा आढावा घेतला होता आणि निरनिराळ्या राज्यांत याबाबत झालेल्या एकूण कार्यात समन्वय साधण्याचे प्रयत्नही केले होते. मराठी परिभाषेची निर्मिती करताना देखील त्याच धोरणाचा अवलंब करून प्रत्येक विद्याशाखेतील शब्दांचे संकलन करणे अगत्याचे आहे. त्यासाठी प्रत्येक विद्याशाखेची केंद्र सरकारने तयार केलेली विज्ञान शब्दावली आधारभूत मानून, पुणे विद्यापीठ, माध्यमिक शिक्षण मंडळ आणि इतर विज्ञान संस्था यांच्या शब्दावलींचाही विचार करावा. तसेच माध्यमिक स्तरावरील वैज्ञानिक व तांत्रिक विषयांच्या पाठ्यपुस्तकांतून पुष्कळशा तांत्रिक शब्दांचे जे पर्याय रूढ झाले आहेत, ते देखील विचारात घ्यावेत.

२. **आंतरराष्ट्रीय संज्ञा.**—'आंतरराष्ट्रीय संज्ञा' या शक्यतोवर त्यांच्या प्रचलित इंग्रजी स्वरूपातच ठेवाव्यात व त्यांचे मराठी भाषेत लिप्यंतरण करावे.

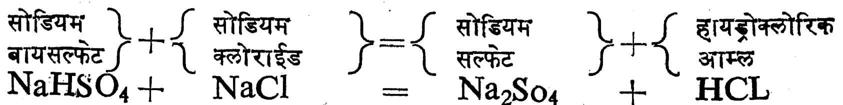
आंतरराष्ट्रीय संज्ञांत साधारणत: पुढील गोष्टींचा समावेश होतो :—

(अ) मूलद्रव्ये आणि संयुगे (महत्त्वपूर्ण पदे, उपपदे, वगैरेंसह) यांची नावे. ही नावे लिप्यंतरित करून देताना नावापुढे त्यांची संकेतचिन्हे सुद्धा द्यावीत. जसे—हायड्रोजन (H), कार्बन (C).

मात्र, मूलद्रव्ये आणि संयुगे यांसाठी वापरण्यात येणारी संकेतचिन्हे व संक्षेप इंग्रजी लिपीत जसेच्या तसेच ठेवावे. जसे.—किरणोत्सारी थोरिअमचा समस्थानिक $9th_{238}$.

निकोटीन $C_{10}H_{14}N_2$.

रासायनीक चिन्हांकित समीकरणे, त्यांची इंग्रजीतील संकेतचिन्हे जशीच्या तशी ठेवून, पुढील प्रमाणे द्यावीत :—

सोडियम बायसल्फेट + सोडियम क्लोराईड = सोडियम सल्फेट + हायड्रोक्लोरिक आम्ल

$NaHSO_4 + NaCl = Na_2So_4 + HCL$

गंधक, रुपे, तांबे, कथील, पारा, जस्त, शिसे, इत्यादी रूढ शब्द वर्णनात तसेच राहावेत ; परंतु संयुगांमध्ये मात्र त्यांचा वापर करू नये.

(ब) वजने, मापे आणि परिमाणे. जसे.—कॅलरी, अॅम्पिअर वगैरे.

(क) विशेषनामे व त्या नामांवरुन घेतलेल्या संज्ञा मूळ भाषेतील त्यांच्या उच्चारानुरुप लिहाव्यात. जसे.—फॅरनहाइट श्रेणी (फॅरनहाइट), व्होल्टामीटर (व्होल्टा), अॅम्पीअर अॅम्पिअर).

(ड) वनस्पतिशास्त्र, प्राणिशास्त्र, भूविज्ञान, इत्यादींसारख्या शास्त्रीय विषयांमधील द्विपद नामसंज्ञा (binomical nomenclature).

(इ) रेडिओ, पेट्रोल, रडार, इलेक्ट्रॉन, न्यूट्रान, प्रोटॉन यांसारखे नवीन शब्द.

(फ) गणित व इतर शास्त्रांमध्ये वापरण्यात येणारे संख्यांक, संकेतचिन्हे, सूत्रे वगैरे.

जसे.--साइन (sin), कोसाइन (cos), टॅन्जंट (tan), लाग (log) वगैरे.

तथापि, वर निर्दिष्ट केलेल्या पारिभाषिक संज्ञांपैकी पुष्कळशा संज्ञांना मराठीत योग्य पर्याय असून ते शाळा, महाविद्यालये, इत्यादींत कित्येक वर्षांपासून रूढ झाले आहेत. जसे.--ऑक्सिजन प्राणवायू, कॅलरी--उष्मांक, sin--ज्या, cos--कोज्या, वगैरे. तेव्हा आंतरराष्ट्रीय संज्ञा त्यांच्या इंग्रजी स्वरूपात जशाच्या तशा लिप्यंतरित करून देताना त्याबरोबरच त्या संज्ञांना मराठीत रूढ असलेले पर्यायदेखील द्यावेत.

३. जी संकेतचिन्हे असतील ती त्यांच्या आंतरराष्ट्रीय स्वरूपातच राहू द्यावीत. तथापि, संज्ञांचे संक्षेप देवनागरी लिपीतून दर्शवावेत. जसे.--"cm" म्हणजे सेंटिमीटर या संज्ञेचा संक्षेप सें. मी. असा देवनागरी लिपीत द्यावा.

४. वैज्ञानिक व तांत्रिक पारिभाषिक शब्दांसाठी पर्यायांची निश्चिती करताना, अर्थाची निश्चितता व सुबोधता यावर अधिक भर द्यावा व मराठी भाषेच्या प्रकृतीशी अविरोधी असे व शक्यतोवर भारतीय भाषांत वापरता येतील असेच पर्याय निवडावेत.

५. विवक्षीत वैज्ञानिक शब्दांसाठी जे देशीय पर्याय मराठी भाषेत प्रचलित आहेत ते आणि सर्वसाधारण वापरण्यात येणारे पर्याय तसेच राहू द्यावेत.

६. विदेशी भाषांमधील जे शब्द मराठी भाषेत प्रचलित आहेत, ते तसेच ठेवावेत. जसे.--मशीन, इंजिन, मोटर, लिटर वगैरे.

७. हे पर्याय मराठी व्याकरणानुसार प्रातिपदिक रूपांत द्यावेत.

८. मिश्र शब्दांची निर्मिती.--वैज्ञानिक परिभाषा तयार करताना, 'pasteurisation'--पाश्चरीकरण'; 'voltage--व्होल्टता' अशांसारखे मिश्र शब्द बनवणे हे भाषेच्या स्वाभाविक प्रवृत्तीस अनुसरून असल्यामुळे गरजेनुसार असे शब्द तयार करावेत.

९. जरूर तेथे समान अर्थी पारिभाषिक शब्दांची कुळे लक्षात घेऊन त्यांसाठी निश्चितार्थक पर्याय तयार करावेत.

ग्रंथालयशास्त्र परिभाषा कोश

A

abbreviated card, संक्षेपित पत्र
abbreviated catalogue card, संक्षेपित तालिका पत्र
abbreviated title card, संक्षेपित ग्रंथनाम पत्र
abbreviations, *n.pl.* संक्षेपाक्षरे (न.अ.व.)
abbreviator, *n.* संक्षेपक (सा.)
aberrant copy, सदोष मजकुरी प्रत
abnormal book, असाधारण ग्रंथ
abridged, *adj.* संक्षिप्त
abridged decimal classification, संक्षिप्त डेसिमल वर्गीकरण, संक्षिप्त दशांश वर्गीकरण
abridged edition, संक्षिप्त आवृत्ति
abridgment, *n.* (*also* abridgement) संक्षेप (पु.)
absolute location, (*also* fixed location) स्थिर स्थान
absolute size, (*also* called exact size) निर्दिष्ट आकार
absorbency, *n.* (*also* absorbancy) शोषण-क्षमता (स्त्री.)
absorbent paper, शोषणक्षम कागद
absorption, *n.* १ शोषण (न.) २ समावेशन (न.)
abstract, *n.* सार (न.)
abstracting, *n.* सारलेखन (न.)
abstracting periodical, (*also* called abstract journal *or* abstracts' bulletin) सार नियत-कालिक
abstracting service, सारलेखन सेवा
abstraction, *n.* अमूर्त वर्गीकरण (न.)
abstract journal, (*also* called abstracting periodical *or* abstracts' bulletin) सार कालिक
abstracts' bulletin, (*also* called abstracting periodical *or* abstract journal) सारपत्रिका (स्त्री.)
academic library, विद्यासंस्था ग्रंथालय
academic library system, विद्यासंस्था ग्रंथालय प्रणाली
academy publication, अकादमी प्रकाशन
access, *n.* १ प्रवेश (पु.), प्रवेशपद्धति (स्त्री.) २ पहाव्यास मिळणे (न.)
accessibility, *n.* अभिगम्यता (स्त्री.)
accessible, *adj.* अभिगम्य
accession, *n.* १ दाखलनोंद करणे (न.) २ अवाप्ति (स्त्री.)
accession assistant, दाखलनोंद सहायक
accessioning, *n.* दाखल नोंदणी (स्त्री.)
accession list, १ दाखलनोंद यादी २ अवाप्ति यादी
accession number, १ दाखल क्रमांक, दाखल अंक २ अवाप्ति क्रमांक
accession order, दाखलक्रमानुसारी मांडणी
accession register, दाखलनोंदवही (स्त्री.)
accession section, १ दाखलनोंद विभाग २ अवाप्ति विभाग
accession slip, दाखलनोंद चिठ्ठी
accession stamp, दाखलक्रमांक शिक्का
accident, *n.* (*w.r.t.* five predicables) अभावित गुण (पु.)
accompanying material, सहसाहित्य (न.)
accredited library school, (*also* called approved library school) अधिस्वीकृत ग्रंथालयशास्त्र शिक्षणसंस्था
acetate film, ॲसिटेट फिल्म (सहज पेट न घेणारी फिल्म)
acquisition, *n.* अर्जन (न.) (as in : acquisition of books ग्रंथार्जन)
ACRL, (*short for* Association of College and Research Libraries) एसीआरएल
acronym = initionym

acting edition, रंगावृत्ति (स्त्री.)
adaptation, *n.* रूपांतर (न.)
adapter, *n.* रूपांतरकार (सा.)
added entry, अधिक नोंद, पूरक नोंद
addenda, *n.pl.* भरपृष्ठे (न.अ.व.)
ad interim copyright, निर्णय अंतरिमकालीन प्रतिलिपि अधिकार
adjournment of meeting, सभास्थगन (न.)
adjustable, *adj.* समायोज्य, सोयीचा
adjustable classification, समायोज्य वर्गीकरण, सोयीचे वर्गीकरण
adjustable periodicals list, समायोज्य नियतकालिक सूची
adjustable shelf, सोयकप्पा (पु.) (सोयीनुसार वरखाली करता येणारा कप्पा)
administration, *n.* प्रशासन (न.)
administrative comments, प्रशासकीय अभिप्राय (पु.अ.व.)
admission card, प्रवेश पत्र
admission record, प्रवेश अभिलेख
admission slip, प्रवेश चिठ्ठी
ADS, (*short for* autograph document signed) (सही केलेला स्वलिखित प्रलेख) सस्वप्र
advance copy, (*also* called early sheets) अनिबद्ध प्रकाशन, अग्रथित प्रकाशन
advance sheets = early sheets
advertisement file, जाहिरात नमुनाफाईल
advisory function, सल्लाविषयक कार्य
agent, *n.* १ प्रतिनिधि (पु.) २ एजंट (पु.)
aggregate, *n.* समुच्चय (पु.)
aided library, प्राप्तानुदान ग्रंथालय
air dried paper, वायुशोषित कागद
aisle, *n.* (instack) पार्श्वपथिका (स्त्री.) (ग्रंथसंग्रहदालनाभोवतीचा मार्ग)
ajoure binding, आजूर बांधणी
ALA, (*short for* American Library Association) एएलए
albumin process, १ श्विति प्रक्रिया २ अल्ब्युमिन प्रक्रिया
alcove, *n.* (*also* called carrel *or* research cubicle) कोष्ठिका (स्त्री.)
Aldine (Italian) style, अल्डाईन (इटालियन) शैली
alkali process, अल्क प्रक्रिया
all along binding, एकधागी बांधणी
all along sewing, फर्म्यांची एकसूत्री शिवण
allocation, *n.* १ विल्हेवारी (स्त्री.) २ वाटप (न.)
allocation of grant, अनुदान वाटप
allonym, *n.* (*also nom-de-plume*; penname *or* pseudonym) (*opp.* autonym) टोपणनाव (न.)
allotment, *n.* नियतवाटप (न.)
allotment of grant, अनुदान नियतवाटप
all over binding, सर्वांगीण बांधणी
all over style, सर्वालंकरण शैली
all rights reserved, सर्वाधिकार सुरक्षित
allusion book, नावावर खपवलेला ग्रंथ
almanac = ephemeris
alphabet, *n.* मूळाक्षर (न.)
alphabetic = alphabetical, *adj.* वर्णक्रमी-, वर्णानुक्रमी, वर्णानुसारी
alphabetical catalogue, (*also* called alphabetical device *or* dictionary catalogue) वर्णक्रमी तालिका
alphabetical device, (*also* called alphabetical catalogue) वर्णक्रमी क्लुप्ति
alphabetical index, वर्णक्रमी निर्देशसूची
alphabetical sequence, वर्णक्रमी क्रम
alphabetico-classed catalogue, वर्णक्रमी वर्गतालिका
alphabetic order table, वर्णक्रमी क्रम तक्ता
alphabetico-specific, *adj.* वर्णक्रमी विनिर्दिष्ट
alphabetic subject catalogue, वर्णक्रमी विषयतालिका

alphabetic subject filing system, वर्णक्रमी विषयक्रमरचना पद्धति

alphabetic subject index, वर्णक्रमी विषय-निर्देशसूची

alphabetisation, *n.* वर्णक्रमी रचना (स्त्री.)

alphabetising = alphabeting, *n.* वर्णानुक्रम लावणे (न.), वर्णक्रमी रचना (स्त्री.), वर्णक्रमानुसार रचना करणे (न.)

ALS, (*short for* **autograph letter signed**) सस्वप (सही केलेले स्वलिखित पत्र)

alternative location (in classification), (वर्गीकरणातील) पर्यायी स्थान

alternative title, पर्यायी ग्रंथनाम

amalgamation, *n.* एकत्रीकरण (न.)

ambiguous title, संदिग्ध ग्रंथनाम

American Library Association, (*abbr.* **ALA**) अमेरिकन लायब्ररी असोसिएशन

'Ampere' classification, 'अँपिअर' वर्गीकरण

ampersand,*n.* अँपरसँड (न.) ('and' या शब्दाचे संक्षिप्तचिन्ह '&')

–an, *suff.* –संबंधी (as in : Gandhian literature गांधींसंबंधी साहित्य; Indian literature भारतासंबंधी साहित्य)

anagram, *n.* वर्णविपर्यस्त शब्द (पु.)

analogue computer, अनुरूप संगणक

analyse, *v.t.* विश्लेषण करणे

analysis, *n.* विश्लेषण (न.)

analytical bibliography, (*also* **pure bibliography**) (*also* called **critical bibliography**) विश्लेषणात्मक ग्रंथसूची

analytical cataloguing, विश्लेषणात्मक तालिकीकरण

analytical entry, विश्लेषणात्मक नोंद

analytical method, विश्लेषणात्मक पद्धति

analytical note, विश्लेषणात्मक टीप

analytical table of contents, विश्लेषणात्मक अनुक्रमणिका

analytico-synthetic, *adj.* विश्लेषण-संश्लेषण–, विश्लेषण-संश्लेषणात्मक

anastatic, *adj.* चित्रांतरण–

anastatic process, चित्रांतरण प्रक्रिया

anastatic reprint, चित्रांतरण पुनर्मुद्रण

ancillary, *adj.* सहाय्यभूत

angle bracket, चौकोनी कंस (पु.)

angle-top, *n.* (*also* **angle tab-guide**) पृष्ठ बाह्य टॅब (पु.)

Anglo-American Code, 1908, अँग्लो-अमेरिकन तालिका संहिता, १९०८ ; ए.ए. कोड, १९०८

animal sizing, चरबी लेपन

annalistic arrangement, कालक्रमी रचना

annals, *n.pl.* कालक्रमी वृत्तांत (पु. अ. व.), वर्षवृत्तांत (पु. अ. व.)

anniversary issue, १ जयंती अंक २ (in case of institute) वर्धापन अंक

annotated, *adj.* सटीप

annotated documentation list, विवरणटिपांसह प्रलेखन यादी, सटीप प्रलेखन यादी

annotation, *n.* विवरण टीप (स्त्री.)

annual, *n.* वार्षिक (न.)

cf. biannual अर्धवार्षिक
biennial द्विवार्षिक
fortnightly पाक्षिक
half yearly षण्मासिक
journal कालिक
magazine कालिकपत्रिका
monthly मासिक
periodical नियतकालिक
quarterly त्रैमासिक
serial क्रमकालिक
weekly साप्ताहिक

anonym, *n.* (one that retains anonymity or is of unknown name) अनाम (न.), निनावी (न.)

anonymous, *adj.* अनामिक

anonymous author, अनामिक लेखक

anonymous classic, अनामिक अभिजात ग्रंथ

anonymous work, अनामिक कर्त्याची कृति
anterior division, पूर्ववर्ती विभाग
anteriorisation, *n.* पूर्ववर्तीकरण (न.)
anteriorise, *v.t.* पूर्ववर्ती करणे
anterioriser, *n.* पूर्ववर्तीकार (पु.)
anteriorising, *adj.* पूर्ववर्तनी
anteriorising common isolates, पूर्ववर्तनी सामान्य विविक्तके (न.अ.व.)
anthology, *n.* (a collection from the writings of one or more authors having a common characteristic usually limited to poetry or to a particular subject) वेचक साहित्य संग्रह (पु.)
anticipatory documentation list, अपेक्षित प्रलेखन यादी
antique paper, अँटिक कागद, अँटिक पेपर
antique tooling, अँटिक अलंकरण
antonym, *n.* विरुद्धार्थी शब्द (पु.)
antonymous catchword, विरुद्धार्थी सूचक शब्द
apocryphal book, शंकास्पद ग्रंथ
apograph, *n.* मूळ हस्तलिखित प्रत (स्त्री.)
apparatus, *n.* उपकरण संच (पु.)
appendix, *n.* परिशिष्ट (न.)
application card, आवेदन पत्र
application file, (*also* borrower file) ग्रंथ-ऋणग्राही फाईल
application form, आवेदन पत्राचा नमुना
applied bibliography=historical bibliography
appraisal, *n.* मूल्यन (न.)
apprentice, *n.* शिकाऊ उमेदवार (पु.)
approach, *n.* १ पोच (स्त्री.) २ प्रवेशमार्ग (पु.) ३ दृष्टिकोन (पु.)
approach material, उपसाधन (न.)
approved library school, (*also* called accredited library school) मान्यताप्राप्त ग्रंथालयशास्त्र शिक्षणसंस्था
Arabic figures, अरेबिक आकडे (पु.अ.व.)
Arabic numerals, अरेबिक अंक (पु.अ.व.)
archetypal novel, जुन्या वळणाची कादंबरी
architect, *n.* वास्तुशास्त्रज्ञ (सा.)
archives, *n.pl.* १ पुराभिलेख (पु.) २ अभिलेखागार (न.)
archivist, *n.* पुराभिलेखपाल (सा.), पुराभिलेखतज्ञ (सा.)
area number=geographical number
armorial book-plate, आयुधांकित ग्रंथालयमुद्रा
arrange, *v.t.* व्यवस्थित लावणे
arrangement, *n.* १ व्यवस्था (स्त्री.) २ क्रम (पु.) ३ रचना (स्त्री.)
arrangement of sections, उपविभाग व्यवस्था
array, *n.* १ विन्यास (पु.) २ पंक्ति (स्त्री.)
array of classes, वर्ग विन्यास
arrester, *n.* समाप्ति चिन्ह (न.)
arrow, *n.* बाण (पु.)
arrow backward, (*also* backward arrow) उलटा बाण ('कोलन' वर्गीकरणातील संकेत चिन्ह, जसे ← १९००)
arrow forward, (*also* forward arrow) सुलटा बाण ('कोलन' वर्गीकरणातील संकेत चिन्ह, जसे १९०० →)
art craft, कृत्रिम कातडी बांधणी (बांधणीचा एक प्रकार), आर्ट क्राफ्ट
art file=picture file
article, *n.* लेख (पु.)
artificial characteristic, कृत्रिम लक्षण
artificial classification, कृत्रिम वर्गीकरण
artificial composite book, कृत्रिम संमिश्र ग्रंथ
artificial language of ordinal numbers, क्रमवाचक अंकांची कृत्रिम भाषा
art paper, आर्ट पेपर, चित्र कागद
art vellum, आर्ट वेलम
ascender, *n.* आरोहक (पु.) (मुद्राक्षराचा एक भाग)
ascender type, *Print.* आरोही मुद्र
aslib, (*short for* Association of Special Libraries and Information Bureaux which

was later merged with Association for Information management) ॲस्लिब
assemblage, *n.* जुळवणी (स्त्री.)
assemblage of loose subjects, विविध विषय समुच्चय
assembling, *n. Binding* फर्मा जुळवणी (स्त्री.)
assigned notification blank, नियोजित पाठार्थ ग्रंथसूची
assigned reading room, रक्षित ग्रंथवाचन कक्ष
assistant, *n.* सहायक (सा.)
associate, *n.* सहयोगी (सा.)
associated, *adj.* १ सहयोगी २ संबंधित
associated book, १ सहयोगी ग्रंथ २ सहयोगी पुस्तक
associated book note, सहयोगी ग्रंथ टीप
associate editor, सहयोगी संपादक
associate librarian, सहयोगी ग्रंथपाल
association, *n.* संघ (पु.)
association book, स्मृतिनिगडित ग्रंथ
Association of College and Research Libraries, (*abbr.* ACRL) असोसिएशन ऑफ कॉलेज ॲन्ड रिसर्च लायब्ररीज
association publication, (*also* society publication) संस्था प्रकाशन
asterisk, *n.* (*) ताराचिन्ह (न.) (तळटीप चिन्ह)
astronomical map, खगोलीय नकाशा
asyndetic catalogue, (a catalogue without cross-references) प्रतिसंदर्भविरहित तालिका
Athenaeum, *n.* ॲथेनिअम (न.) (ग्रीसमधील अथेन्स येथील प्रार्थनास्थळातील ग्रंथालय)
atlas, *n.* नकाशापुस्तक (न.), ॲटलास (पु.)
atlas folio=elephant folio
attendant, *n.* ग्रंथपरिचर (सा.)
attributed author, (*also* presumed author *or* supposed author) संदिग्ध ग्रंथकार
auction catalogue, लिलाव सूची
audio-visual, *adj.* दृक्श्रुति –, दृक्श्राव्य
audio-visual aids, दृक्श्रुति साधने (न.अ.व.)
audio-visual library, दृक्श्रुतिसाधन ग्रंथालय
audio-visual materials, दृक्श्रुति साहित्य
audit, *n.* लेखापरीक्षा (स्त्री.)
auditorium, *n.* श्रोतृगृह (न.)
author, *n.* (*also* writer) १ लेखक (पु.), लेखिका (स्त्री.) २ ग्रंथकार (पु.), –कर्ता (पु.) ३ लेखनिक (पु.), लेखकू (पु.)
author affiliation, ग्रंथकार संबंधन
author analytic entry, ग्रंथकार विश्लेषणात्मक नोंद
author authority card, १ प्राधिकृत ग्रंथकार-नामपत्र २ स्वीकृत ग्रंथकार नामपत्र
author bibliography, लेखक ग्रंथसूची
author card, ग्रंथकार पत्र
author catalogue, ग्रंथकार तालिका
author entry, ग्रंथकार नोंद
author fullness, ग्रंथकार पूर्णोल्लेख
author heading, १ लेखक शीर्षक २ ग्रंथकार शीर्षक
author indention, (*also* first indention *or* first vertical) (नोंदपत्रावरील) प्रथम समासांतर
author index entry, ग्रंथकार निर्देश नोंद
authorised edition, अधिकृत आवृत्ति
authority, *n.* १ प्राधिकारी (सा.) २ प्राधिकरण (न.) ३ प्राधिकार (पु.) ४ प्राधिकार-पत्र (न.)
authority card=information card
authority entry, प्रमाण नोंद
authority file, प्रमाण फाईल
authority list, प्रमाण यादी
author mark, ग्रंथकार चिन्ह
author number, ग्रंथकारांक (पु.)
author-publisher, *n.* लेखक-प्रकाशक (पु.)
author's binding, खास बांधणी
author's correction, (*also* author's proofs *or* author's revise) अंतिम मुद्रिते (न.अ.व.)
author style, १ लेखक शीर्ष २ लेखन शैली

author table, (*also* Cutter's table) ग्रंथकार नाम संक्षेप तक्ता
auto–, *pfx.* (*also* automatic) स्वयं–
auto-abstract, *n.* संगणकी सार (न.)
auto-bias device, (*also* called super-imposition device) स्वयंकल क्लृप्ति (स्त्री.)
autobiography, *n.* आत्मचरित्र (न.)
autograph, *n.* १ (ग्रंथकाराची) स्वहस्ताक्षरी (स्त्री.) २ स्वहस्तलिखित ग्रंथ (पु.)
autograph document signed, (*abbr.* ADS) सही केलेला स्वलिखित प्रलेख (सस्वप्र)
autographed copy, स्वाक्षरित प्रत
autographed edition, स्वाक्षरित आवृत्ति
autograph letter signed, (*abbr.* ALS) सही केलेले स्वलिखित पत्र (सस्वप)
autolithography, *n.* स्वयंशिलामुद्रण (न.)
automatic=auto–
automatic abstracting, संगणकी सारलेखन
automatic book carrier, स्वयंचलित ग्रंथवाहिका
automatic book charging, स्वयंचलित ग्रंथदेवाणनोंद
automatic book delivery, स्वयंचलित ग्रंथवितरण
automatic datamation=datamation
automatic feeder, स्वयं संभरक
automatic indexing, संगणकी निर्देशन
automatic routing, नियतक्रम प्रेषण
automatic selector, स्वयंचलित निवडयंत्र
automation, *n.* स्वयंचलन (न.)
autonym, *n.* (*opp.* allonym, pseudonym) मूळ नाव (न.)
auxiliaries, *n.pl.* सहाय्यके (न.अ.व.)
auxiliary division, सहाय्यकारी विभाग
auxiliary number, सहाय्यकारी क्रमांक
auxiliary publication, सहाय्यकारी प्रकाशन
auxiliary table, सहाय्यकारी तक्ता
auxiliary title, सहाय्यकारी ग्रंथनाम
azure laid paper, अझ्युअर लेड कागद, अझ्युअर लेड पेपर
azure tooling, समरेखीय अलंकरण

B

back, *n.* (*also* **backbone** *or* **backstrip** *or* **spine**) कणा (पु.)
back edge, पार्श्वकड (स्त्री.)
back file, (issues of a periodical preceding the current number) मागील अंक
back lining = **cover lining**
backstrip = **back**
back title, (*also* **binder's title**) बांधणीवरील ग्रंथनाम
backward arrow = **arrow backward**
Baconian classification, बेकन वर्गीकरण
band, *n.* पट्टी (स्त्री.)
banding, *n. Binding* पट्टी अलंकरण (न.)
banned, *adj.* (*also* **proscribed**) १ बंदी घातलेला २ आक्षिप्त
banned book, १ बंदी घातलेला ग्रंथ २ आक्षिप्त ग्रंथ
bar, *n.* (|) दंड (पु.)
bark, *n.* साल (स्त्री.)
base-line, *n.* आधाररेषा (स्त्री.)
base of notation, चिन्हांकन पाया
basic, *adj.* १ आधारभूत २ अंगभूत ३ मूलभूत
basic book, आधारभूत ग्रंथ
basic class = **summum genus**
basic facet, अंगभूत पैलू
basic reference service, १ मूलभूत संदर्भ सेवा २ मूलभूत संदर्भ सहाय्य
basic stock, आधारभूत संग्रह
basi fosi, अंगभूत लक्ष्ये (न.अ.व.)
bastard title = **half-title**
battered, *adj.* झिजलेला
bay, *n.* अंतराल (न.), मधली जागा (स्त्री.)
bay guide, अंतराल फलक
bead = **beading,** *n.* ग्रंथ काढणी (स्त्री.), बिडिंग (न.)
beater, *n.* बडवणी (स्त्री.)
belles-letters, *n.* ललित साहित्य (न.)
bench sewing, बेंच शिवण
Ben Day process, बेन-डे-प्रक्रिया (स्त्री.)
bespeaking book, १ प्रकाशनपूर्व आरक्षित ग्रंथ २ प्रकाशनपूर्व आरक्षित पुस्तक ३ सतत मागणीतील ग्रंथ ४ सतत मागणीतील पुस्तक
best book, १ उत्तम ग्रंथ २ उत्तम पुस्तक
best seller, उत्तम खपाचे पुस्तक
biannual, *n.* अर्धवार्षिक (न.) *cf.* annual
bias, *n.* कल (पु.)
bias device, कल क्लृप्ति
biasing phase, अभिनत अवस्था
bibelot, *n.* (*also* **miniature book** *or* **vade-mecum**) छोटेखानी पुस्तक (न.), गुटका (पु.)
bibliographer, *n.* ग्रंथसूचीकार (पु.)
bibliographical classification, ग्रंथाश्रयी वर्गीकरण
bibliographical classification system, ग्रंथाश्रयी वर्गीकरण पद्धति
bibliographical control, (collecting, classifying and making readily accessible all kinds of recorded knowledge) ग्रंथ वृत्त नोंदणी
bibliographical description, ग्रंथसूचीविषयक वर्णन
bibliographical function, ग्रंथसूचीविषयक कार्य
bibliographical ghost, (a book recorded in a bibliography of whose existence there is no reasonable proof) सूचीमावस्थ ग्रंथ
bibliographical note, ग्रंथविषयक टीप
bibliographical reference, ग्रंथविषयक संदर्भ
bibliographical services, ग्रंथसूची सेवा
bibliographical tools, ग्रंथवृत्त साधने (न.अ.व.)
bibliography, *n.* १ अभ्यासवाङ्मय सूची (स्त्री.) २ वाङ्मय सूची (स्त्री.) ३ ग्रंथसूची (स्त्री.) ४ साहित्यसूची (स्त्री.)

analytical bibliography विश्लेषणात्मक ग्रंथसूची
author bibliography लेखक ग्रंथसूची
bibliophilic bibliography ग्रंथसंग्रहप्रेमी ग्रंथसूची
comprehensive bibliography सर्वसमावेशक ग्रंथसूची
critical bibliography सदोष ग्रंथसूची
descriptive bibliography, वर्णनात्मक ग्रंथसूची
document bibliography प्रलेख ग्रंथसूची
electic bibliography मतसंग्रही ग्रंथसूची
elective bibliography पसंती ग्रंथसूची
enumerative bibliography प्रगणन ग्रंथसूची
exhaustive bibliography परिपूर्ण ग्रंथसूची
international bibliography आंतरराष्ट्रीय ग्रंथसूची
linguistic bibliography भाषिक ग्रंथसूची
local bibliography स्थानिक ग्रंथसूची
national bibliography राष्ट्रीय ग्रंथसूची
partial bibliography आंशिक ग्रंथसूची
periodical bibliography नियतकालिक सूची
personal bibliography व्यक्तिनिष्ठ ग्रंथसूची
place bibliography स्थल ग्रंथसूची
primary bibliography प्रारंभिक ग्रंथसूची, मूळ ग्रंथसूची
pure bibliography=analytical bibliography
rarities bibliograph दुर्मिळ ग्रंथसूची
reference bibliography संदर्भ ग्रंथसूची
regional bibliography प्रादेशिक ग्रंथसूची
secondary bibliography दुय्यम ग्रंथसूची
select bibliography निवड ग्रंथसूची
selective bibliography निवडक ग्रंथसूची
subject bibliography विषय ग्रंथसूची
systematic bibliography शास्त्रसिद्ध ग्रंथसूची
tertiary bibliography तिय्यम ग्रंथसूची
textual bibliography पाठभेददर्शक ग्रंथसूची
topical bibliography पुरवणी ग्रंथसूची
trade bibliography ग्रंथव्यापारसूची
unit bibliography एकक ग्रंथसूची, घटक ग्रंथसूची
universal bibliography=world bibliography जागतिक ग्रंथसूची, आंतरराष्ट्रीय ग्रंथसूची

bibliography of bibliographies, ग्रंथसूच्यांची ग्रंथसूची
bibliography of periodicals, नियतकालिकांची ग्रंथसूची
bibliography of serials, क्रमकालिकांची सूची
bibliomania, *n.* ग्रंथछंद (पु.), ग्रंथवेड (न.)
bibliophile, *n.* ग्रंथसंग्रहप्रेमी (पु.)
bibliophile edition, ग्रंथसंग्रहप्रेमी आवृत्ति
bibliophilic bibliography, ग्रंथसंग्रहप्रेमी ग्रंथसूची
bibliophobia, *n.* ग्रंथभीति (स्त्री.)
bibliopole, *n.* दुर्लभग्रंथ विक्रेता (पु.), दुर्मिळग्रंथ विक्रेता (पु.)
bibliotheca, *n.* ग्रंथालय. (न.)
bibliothec classification, (*also* bibliothecal classification) ग्रांथिक वर्गीकरण
biennial, *n.* द्विवार्षिक (न.) *cf.* annual
bifurcate classification, (*also* called classification by dichotomy) द्विभागी वर्गीकरण
bifurcation, *n.* द्विभाजन (न.)
bilingual dictionary, द्वैभाषिक कोश
bill, *n.* १ देयक (न.) २ विधेयक (न.)
bill drafting, विधेयक प्रारूपण
bimonthly, *adj.* द्वैमासिक (दोन महिन्यांतून एकदा निघणारे)
binder, *n.* बांधणीकार (पु.)
binder's board, बांधणी फलक
binder's seal, (*also* binder's ticket) बांधणीकार मुद्रा
binder's title=back title
bindery, *n.* बांधणी विभाग (पु.)

binding, *n.* बांधणी (स्त्री.)
ajoure binding आजूर बांधणी
author's binding खास बांधणी
cloth binding कापडी बांधणी
coil binding सर्पिल बांधणी
deluxe binding शाही बांधणी
edition binding मूळ बांधणी
embroidered binding कशिदा बांधणी
extra binding विशेष बांधणी
flexible binding लवचिक बांधणी
full binding पूर्ण बांधणी
gift binding मानार्थ बांधणी
half-binding अर्ध-बांधणी
half-cloth binding अर्ध-कापडी बांधणी
half-leather binding अर्ध-कातडी बांधणी
leather binding कातडी बांधणी
needlework binding = embroidered binding
paper binding कागदी बांधणी
publisher's binding = edition binding
reinforced binding प्रबलित बांधणी
rexin binding रेक्झिन बांधणी
spiral binding सर्पिल बांधणी
binding copy, बांधणी प्रत
binding edge, बांधणी खाच
binding proof, योग्य बांधणीचा पुरावा
binding register, बांधणी नोंदवही
binding sequence, बांधणी क्रम
biographee, *n.* चरित्रनायक (पु.)
biographical dictionary, चरित्रकोश (पु.)
biography, *n.* चरित्र (न.)
bipartite, *adj.* द्विभागी
bipartite catalogue, द्विभागी तालिका
birchbark leaf, भूर्जपत्र (न.)
Biscoe time table, बिस्को समय तक्ता
bi-weekly, *n.* द्विसाप्ताहिक (न.) (आठवड्यातून दोनदा निघणारे)
black face = bold face
black letter type, (*also* Gothic antique or Gothic type) ठळक मुद्र, गोथिक मुद्र
blanking, *n.* धातु ठसा मुद्रण (न.)
blank leaf, कोरे पान
bleaching, *n.* विरंजन (न.)
bleed illustration, समासहीन लेखचित्र
bleeding, *n.* अपकृंतन (न.)
bleeding page, अपकृंतित पृष्ठ
blind reference, प्रतिनोंदविरहित निर्देश
blind stamping, १ शाईविरहित मुद्रांकन २ शाईविरहित ठसा
block, *n.* गट (पु.)
block accession, गटवार दाखलनोंद
block arrangement, (*also* block plan) गटवार रचना
block book, (*also* xylographic book) ठोकळ-मुद्रित ग्रंथ
block formation, गट रचना
block letters, (*also* capital letters *or* capitals) कॅपिटल अक्षरे (न.अ.व.) (कॅपिटल रोमन लिपीतील अक्षरे)
block library committee, गट ग्रंथालय समिति
block plan = block arrangement
block printing, (*also* relief process of illustrations) ठसे मुद्रण
block system, शालेय वर्ग देवघेव पद्धति, गटवार देवघेव पद्धति
blotting-paper, *n.* टिपकागद (पु.)
blue-book, *n.* शासकीय अहवाल (पु.), शासन अहवाल (पु.)
blurb, *n.* मलपृष्ठांतर्गत परिचय (पु.)
BNB, (*short for* British National Bibliography) बीएनबी
board, *n.* मंडळ (न.)
board label = booklet
Board of Directors, संचालक मंडळ
Board of Library Trustees, ग्रंथालय विश्वस्त मंडळ
bock, *n.* बॉक (पु.) (चामडीचा प्रकार)

bodkin stitching = stabbing
body matter, विषय वस्तु (स्त्री.)
body of the book, ग्रंथ मुख्यांग
body of the entry, नोंद मुख्यांग
bold face, (*also* black face) ठळक मुद्राक्षर
bold types, ठळक मुद्राक्षरे (न.अ.व.)
bond paper, बाँड पेपर
book, *n.* १ पुस्तक (न.) २ ग्रंथ (पु.)
abnormal book असाधारण ग्रंथ
associated book १ सहयोगी ग्रंथ २ सहयोगी पुस्तक
bibelot = miniature book = vade-mecum छोटेखानी पुस्तक, गुटका
miniature book = bibelot
oriental book प्राच्यविद्या ग्रंथ
simple book साधे पुस्तक
source book मूळसाधन ग्रंथ
standard book प्रमाण ग्रंथ
vade-mecum = bibelot
book acquisition, ग्रंथार्जन (न.)
book arrangement, १ पुस्तक मांडणी २ ग्रंथ मांडणी
book-band, *n.* ग्रंथ-बंध (पु.)
book-bank, *n.* ग्रंथपेढी (स्त्री.)
book-bin, *n.* (*also* book stand) ग्रंथधानी (स्त्री.)
bookbinding, *n.* ग्रंथबांधणी (स्त्री.)
book box, ग्रंथ पेटी
book brace = book support
book card, ग्रंथपत्र (न.)
book carrier, (*also* book trolly *or* book truck) ग्रंथवाहिनी (स्त्री.)
book case, *n.* पुस्तकधान (न.)
book classification, ग्रंथ वर्गीकरण
book club, *n.* वाचक मंडळ (न.)
book cover, (*also* dust cover; book jacket; dust jacket; dust wrapper) मलपृष्ठ (न.)
book cradle = book holder
book-display, *n.* ग्रंथ संदर्शन (न.)
book-distributor, *n.* ग्रंथवितरक (पु.)
book-drive, *n.* ग्रंथप्राप्ति मोहीम (स्त्री.)
book elevator, ग्रंथ उद्वाहक
book-end paper, (bookbinding paper) कागदी अस्तर
book exhibition, ग्रंथ प्रदर्शन
book-fair, *n.* ग्रंथ जत्रा (स्त्री.)
book-form catalogue, ग्रंथरूप तालिका
book holder, (*also* book cradle; book rest; copy holder) ग्रंथधारक (पु.)
book-hunter, *n.* १ ग्रंथान्वेषी (पु.) २ ग्रंथ-संग्राहक (पु.)
book index entry, ग्रंथनिर्देशी नोंद
book-jacket = book cover
book-label, *n.* ग्रंथचिठ्ठी (स्त्री.)
booklet, *n.* (*also* board label) पुस्तिका (स्त्री.) *cf.* handbook
book lift, ग्रंथ उद्वाहन
book-list, *n.* ग्रंथयादी (स्त्री.)
book-mark, *n.* ग्रंथखूणपत्र (न.)
book mobile = mobile library
book number, ग्रंथांक (पु.)
book on approval, पसंतीसाठी ग्रंथ
book on loan, उसनवार पुस्तक
book piracy, साहित्य चौर्य
book-plate, *n.* ग्रंथालयमुद्रा (स्त्री.)
book-pocket, *n.* (*also* card pocket) ग्रंथपत्र पाकीट (न.)
book-post, *n.* खुली डाक (स्त्री.), पुस्तक डाक (स्त्री.)
book process card, ग्रंथ उपस्कार पत्र, ग्रंथ प्रक्रिया पत्र
book purchasing section, ग्रंथ खरेदी विभाग
book-rack, *n.* ग्रंथ शिडाळे (न.)
book rarities, अप्राप्य ग्रंथ (पु.अ.व.)
book repair department, ग्रंथ दुरुस्ती विभाग
book rest = book holder

book review, ग्रंथ समीक्षा
book selection, ग्रंथ निवड
book seller's catalogue, ग्रंथविक्रेत्याची सूची
book service, ग्रंथालय सेवा
book shelf, ग्रंथ कपाट
book-shrine, *n.* ग्रंथायतन (न.)
book stand = book-bin
book-stock, *n.* ग्रंथसंग्रह (पु.)
book support, (*also* book brace) ग्रंथ टेकणी
book talk, ग्रंथपरिचय भाषण
book-trade, *n.* ग्रंथ व्यापार (पु.)
book tray, ग्रंथ धारिणी
book trolly = book carrier
book-trough, *n.* द्रोणाकार ग्रंथधारिणी (स्त्री.)
book truck = book carrier
book week, ग्रंथ सप्ताह
book with translation, सानुवाद ग्रंथ
bookworm, *n.* पुस्तकी किडा (पु.)
borrower, *n.* ग्रंथऋणग्राही (ग्रंथ उसनवारीने घरी घेऊन जाणारा वाचक) (पु.), वाचक सभासद (सा.)
borrower file = application file
borrower's card, ग्रंथऋणग्राहक पत्र, सभासद पत्र
borrower's card number, (*also* card number) १ सभासद पत्र क्रमांक २ सभासद पत्र संख्या
borrower's index, ग्रंथऋणग्राहक सूची
borrower's number, ग्रंथऋणग्राहक क्रमांक
borrower's record, नावे पुस्तक नोंद
borrower's register, वाचक सभासद नोंदवही
borrower's ticket, वाचक सभासद तिकीट
bottom note, तळटीप (स्त्री.)
bound, *adj.* बांधणी केलेले, बांधीव
bracket, *n.* (चौकोनी) कंस (पु.)
bracket shelf, कोनबैठकी मांडणी
Braille, *n.* ब्रेल लिपि (स्त्री.)
branch library, शाखा ग्रंथालय
brick-book, *n.* (*also* clay tablet) इष्टिका (स्त्री.)
British National Bibliography, (*abbr.* BNB) ब्रिटिश नॅशनल बिब्लिओग्राफी
brittle paper, ठिसूळ कागद
broad classification, स्थूल वर्गीकरण
broadsheet = broad side, *n. Print.* बृहत्पत्रक (न.), मोठा ताव (पु.)
brochure, *n.* लघुपुस्तक (न.) *cf.* handbook
broken file, (*also* incomplete file) खंडित फाईल
broken order, खंडित क्रम
Browne's book-charging system, ब्राउनेची देवघेव पद्धति
Brown's classification, ब्राउन वर्गीकरण
browsing, *n.* स्फुटवाचन (न.)
browsing room, स्फुटवाचन कक्ष
Brussels' expansion scheme = universal decimal classification
buckram, *n.* बकरम (न.)
budget, *n.* अर्थसंकल्प (पु.)
budget allotment, अर्थसंकल्पीय नियतवाटप
budget committee, अर्थसंकल्प समिति
budget estimates, अर्थसंकल्पीय अंदाज (पु. अ.व.)
budget provision, अर्थसंकल्पीय तरतूद
bulletin, *n.* पत्रिका (स्त्री.), बुलेटिन (न.)
business characteristic, व्यवसाय लक्षण
business library, व्यवसाय ग्रंथालय

C

cabinet, *n.* (*also* card cabinet) खण कपाट (न.)
cabinet edition = library edition
calculating machine, (*also* calculator) १ परिगणक (पु.) २ परिगणित्र (न.)
calendar, *n.* दर्शिका (स्त्री.), कॅलेंडर (न.)
calender, *n.* झिलईयंत्र (न.)
calendered paper, झिलईदार कागद
calendering, *n.* झिलईकाम (न.)
call card, मागणीपत्र (न.)
calligraphy, *n.* अक्षररेखनकला (स्त्री.)
call number, बोधांक (पु.), मागणी अंक (पु.)
call number entry, मागणी अंक नोंद
call of the hour, (*also* efflux of time) १ कालप्रवाह (पु.) २ काळाची गरज
call slip, मागणी चिठ्ठी
call station, मागणी केंद्र
campus library, परिसर ग्रंथालय
cancel, *n.* दुरुस्त भाग (पु.)
cancelled leaf, रद्द पान
canon, *n.* सूत्र (न.)
canonical, *adj.* सूत्रविहित
canonical class, सूत्रविहित वर्ग
canonical division, सूत्रविहित विभाग
canonical order, सूत्रविहित क्रम
canonical sequence, सूत्रविहित अनुक्रम
canon of ascertainability, निश्चितिक्षमता सूत्र
canon of consistency, सुसंगति सूत्र
canon of context, पूर्वापर संदर्भ सूत्र
canon of currency, प्रचलितता सूत्र
canon of individualisation, व्यवच्छेदन सूत्र
canon of mnemonics, स्मृतिसाधक सूत्र
canon of permanence, स्थायित्व सूत्र
canon of prepotence, अधिक्षमता सूत्र
canon of recall value, पुनर्मागणी मूल्य सूत्र
canon of relevance, संबद्धता सूत्र
canon of reticence, मतनिरपेक्षता सूत्र
canon of sought heading, इष्ट शीर्षक सूत्र
capitalisation, *n.* कॅपिटल अक्षरात लिहिणे (न.)
capital letters = capitals = block letters
caption, *n.* मथळा (पु.)
card *n.* १ पत्र (न.) २ कार्ड (न.)
card cabinet = cabinet
card charging, पत्ररूप देवघेव
card form of catalogue, पत्ररूप तालिका
card frame, पत्र चौकट
cardinal number, संख्यावाचक अंक
card index, पत्ररूप निर्देशसूची
card number = borrower's card number
card pocket = book pocket
card repertory, (*also* joint catalogue *or* union catalogue) १ संयुक्त सूची २ संयुक्त तालिका
carpet area, चटई क्षेत्र, फरसबंद क्षेत्र
carrel, *n.* (*also* carrell) (*also* called alcove *or* research cubicle) संशोधन कक्ष (पु.)
cartographer, *n.* नकाशाकार (पु.)
cartography, *n.* नकाशाविद्या (स्त्री.)
cartridge, *n.* वायुचलित पेटिका (स्त्री.)
case binding, (*also* casang *or* case work) आवरणी बांधणी
casting of type, मुद्र ओताई, अक्षर ओताई
catalogue, *n.* १ तालिका (स्त्री.), कॅटलॉग (पु.) २ (as, a list) सूची (स्त्री.)
alphabetical catalogue वर्णक्रमी तालिका
alphabetico-classed catalogue वर्णक्रमी वर्गतालिका
alphabetic subject catalogue वर्णक्रमी विषय-तालिका
asyndetic catalogue प्रतिसंदर्भविरहित तालिका
auction catalogue लिलाव सूची
author catalogue ग्रंथकार तालिका

bipartite catalogue द्विभागी तालिका
book-form catalogue ग्रंथरूप तालिका
card form of catalogue पत्ररूप तालिका
card repertory = union catalogue
central catalogue मध्यवर्ती तालिका
classified catalogue वर्गीकृत तालिका
consolidated trade catalogue संयुक्त व्यापारी तालिका
departmental catalogue विभागीय तालिका
depository catalogue ठेवप्रत तालिका
dictionary catalogue कोश तालिका
guard book catalogue ग्रंथरूप चिठ्ठी तालिका
joint catalogue = union catalogue
ledger catalogue वही तालिका
library catalogue ग्रंथालय तालिका
manuscript catalogue हस्तलिखित तालिका
master catalogue सर्वांगीण तालिका
name catalogue नाम तालिका
national catalogue राष्ट्रीय तालिका
placard catalogue फलक तालिका
printed catalogue मुद्रित तालिका
printer's catalogue मुद्र तालिका
publisher's catalogue (प्रकाशकाची) प्रकाशन सूची
rotated catalogue विवरणात्मक विषय तालिका
sheaf form of catalogue चिठ्ठीरूप तालिका
subject catalogue विषय तालिका
syndetic catalogue संबंधक तालिका
trade catalogue व्यापार सूची
union catalogue = card repertory १ संयुक्त सूची २ संयुक्त तालिका
union trade catalogue संयुक्त व्यापारी तालिका
unipartite catalogue एकभागी तालिका

catalogue card, तालिका पत्र
catalogue card cabinet, तालिका पत्र कपाट
catalogue code, तालिका संहिता
cataloguer, *n.* तालिकाकार (पु.)
catalogue raisonne, वर्गीकृत तालिका
cataloguer's slip, (*also* catalogue slip; guide slip; process slip *or* work slip) प्रक्रिया चिठ्ठी, उपस्कार चिठ्ठी
catalogues catalogorum, कॅटलॉगस कॅटलॉगोरम
catalogue slip = cataloguer's slip
cataloguing, *n.* तालिकीकरण (न.)
cataloguing in publication, (*also* cataloguing in source *or* pre-natal cataloguing) प्रसिद्धिपूर्व तालिकीकरण
catch letters, सूचक अक्षरे (न.अ.व.)
catchword, *n.* सूचक शब्द (पु.)
catechism, *n.* प्रश्नोत्तरी (स्त्री.)
categorical tables, प्रवर्ग तक्ते (पु.अ.व.)
category, *n.* प्रवर्ग (पु.)
favoured category प्राधान्य प्रवर्ग
fundamental category मूलभूत प्रवर्ग

caution money = deposit
CD system (*classification decimale universelle*) = universal decimal classification
cellulose, *n.* सेल्यूलोज (न.)
cellulose acetate, सेल्यूलोज ॲसिटेट
cellulose nitrate, सेल्यूलोज नायट्रेट
centennial, *adj.* शतसांवत्सरिक
central catalogue, मध्यवर्ती तालिका
centralised cataloguing, केंद्रीकृत तालिकीकरण
central library, (*also* main library) केंद्रीय ग्रंथालय
central library authority, केंद्रीय ग्रंथालय प्राधिकरण
cess, *n.* उपकर (पु.)
chain, *n.* साखळी (स्त्री.)
chained book, शृंखलाबद्ध ग्रंथ
chain mark, (*also* chain line) साखळीचिन्ह, शृंखला चिन्ह
chain procedure, साखळी कार्यपद्धति

changed name, बदललेले नाम
changed title, बदललेले ग्रंथनाम
change of title note, ग्रंथनामबदल टीप
chapter, *n.* अध्याय (पु.), प्रकरण (न.)
characteristics, *n.pl.* लक्षणे (न.अ.व.)
charge, *n.* (ग्रंथ) दिल्याची नोंद (स्त्री.)
v.t. (ग्रंथ) दिल्याची नोंद करणे
charging=issuing
charging desk, (*also* circulation desk *or* loan desk) देवघेव कक्ष, देवघेव काऊंटर
charging file=circulation file
charging guide, देवाण मार्गदर्शिका
charging record, देवाण नोंद
charging system, देवघेव पद्धति
charging tray, देवघेव नोंद खण
chart, *n.* तक्ता (पु.)
charter, *n.* सनद (स्त्री.)
chase, *n.* मुद्रचौकट (स्त्री.)
cheap book, स्वस्त पुस्तक
cheap edition, स्वस्त आवृत्ति
check card, तपासणीपत्र (न.)
check list, १ ग्रंथालयातील उपलब्धता सूची २ प्रकाशकाची उपलब्धता सूची
chemical pulp, रासायनिक लगदा
chemical wood pulp, रासायनिक लाकडी लगदा
chief librarian, मुख्य ग्रंथपाल
children's library, बालक ग्रंथालय
China paper, चायना कागद, चायना पेपर, चिनी कागद, चिनी पेपर
choice of heading, शीर्षक निवड
chronicle, *n.* बखर (स्त्री.)
chronogram, *n.* कालगणना संकेत (पु.)
chronological, *adj.* कालक्रमानुसारी, कालक्रम—
chronological device, कालक्रम क्लृप्ति
chronological division, (*also* time division) कालक्रम विभाग, काल विभाग
hronological order, १ कालानुक्रम (पु.) २ कालानुसारी क्रम
chute, *n.* घसरणी (स्त्री.)
circa, prep. अंदाजे, सुमारे
circular, *n.* परिपत्रक (न.)
circular bracket, गोल कंस
circulating library, अभिसारी ग्रंथकेंद्र
circulation, *n.* १ परिचलन (न.) २ खप (पु.)
circulation desk = charging desk
circulation file, (*also* charging file) देवाण फाईल
circulation section, देवघेव विभाग
circulation statistics, देवघेव आकडेवारी
citation, *n.* उद्धरण (न.)
citation index, उल्लेख निर्देश
city and town library committee, शहर व नगर ग्रंथालय समिति
city central library, नगर केंद्रीय ग्रंथालय
city library, नगर ग्रंथालय
claim, *n.* मागणी हक्क (पु.), क्लेम (पु.)
class, *n.* वर्ग (पु.)
basic class=summum genus आधारभूत वर्ग
canonical class सूत्रविहित वर्ग
form class ललितसाहित्य-रूपानुसारी वर्ग
generalia class संकीर्ण वर्ग
main class मुख्य वर्ग
classed catalogue = classified catalogue
class entry, वर्ग नोंद
class guide, वर्ग मार्गदर्शी
class heading, वर्ग शीर्षक
classic, *n.* १ अभिजात ग्रंथ (पु.) २ (*in pl.*) अक्षर वाङ्मय (न.)
classical, *adj.* अभिजात
classic device, अभिजात क्लृप्ति
classification, *n.* वर्गीकरण (न.)
abridged decimal classification संक्षिप्त डेसिमल वर्गीकरण, संक्षिप्त दशांश वर्गीकरण
adjustable classification समायोज्य वर्गीकरण

'Ampere' classification 'अँपिअर' वर्गीकरण
artificial classification कृत्रिम वर्गीकरण
Baconian classification बेकन वर्गीकरण
bibliographical classification ग्रंथाशयी वर्गीकरण
bibliothec classification = bibliothecal classification ग्रांथिक वर्गीकरण
bifurcate classification द्विभागी वर्गीकरण
book classification ग्रंथ वर्गीकरण
broad classification स्थूल वर्गीकरण
Brown's classification ब्राउन वर्गीकरण
close classification = depth classification
colon classification कोलन वर्गीकरण, द्विबिंदु वर्गीकरण
cross classification छेदक वर्गीकरण
decimal classification दशांश वर्गीकरण, डेसिमल वर्गीकरण
depth classification सखोल वर्गीकरण
expansive classification विस्तारशील वर्गीकरण
faceted classification पैलूयुक्त वर्गीकरण
flexible classification लवचिक वर्गीकरण
knowledge classification ज्ञानात्मक वर्गीकरण
logical classification तार्किक वर्गीकरण
natural classification स्वाभाविक वर्गीकरण
philosophical classification तत्त्वज्ञानात्मक वर्गीकरण
regional classification भौगोलिक स्थानानुसारी वर्गीकरण
rigid classification साचेबंद वर्गीकरण
selected classification निवडक वर्गीकरण
subject classification विषय वर्गीकरण
universal decimal classification युनिव्हर्सल दशांश वर्गीकरण
utilitarian classification व्यवहारोपयोगी वर्गीकरण
classification by dichotomy, (*also* called bifurcate classification) द्विभाजन वर्गीकरण
classification chart, वर्गीकरण तक्ता
classification code, वर्गीकरण संहिता
classification decimale universelle = CD system
classificationist, *n.* वर्गीकरण संकल्पक (पु.)
classification schedule, वर्गीकरण तक्ता, वर्गीकरण अनुसूची
classification scheme, वर्गीकरण पद्धति
classificatory language, वर्गीकरण भाषा
classified, *adj.* वर्गीकृत
classified arrangement, वर्गीकृत रचना
classified catalogue, (*also* classed catalogue) वर्गीकृत तालिका
classified filing system, वर्गीकृत फाईल पद्धति
classified order, वर्गीकृत क्रम
classified part, वर्गीकृत भाग
classified sequence, वर्गीकृत अनुक्रम
classified subject catalogue, वर्गीकृत विषय तालिका
classified subject index, वर्गीकृत विषय निर्देश-सूची
classifier, *n.* वर्गीकरणकार (पु.)
class index entry, वर्ग निर्देश नोंद
class mark, (*also* class notation *or* class number) वर्गांक (पु.), वर्गचिन्ह (न.)
clay tablet = brick-book
clientele, *n.* उपयोक्ता (पु.)
clipping, *n.* कात्रण (न.)
close classification = depth classification
closed, *adj.* १ प्रतिबंधित २ नियंत्रित
closed access, नियंत्रित प्रवेश
closed collection, नियंत्रित संग्रह
closed entry, बंद नोंद
closed library, नियंत्रित प्रवेश ग्रंथालय
closed notation, प्रतिबंधित चिन्हांकन
closed stock, आरक्षित संग्रह
cloth binding, कापडी बांधणी

co-author, *n.* (*also* joint author) १ सहलेखक (पु.) २ सहग्रंथकार (पु.)
code, *n.* १ संहिता (स्त्री.) २ संकेत (पु.)
code number, संकेतांक (पु.)
codex, *n.* पोथीरूप हस्तलिखित (न.) (कातडी किंवा कागदी)
codification, *n.* १ संकेतन (न.) २ संहितीकरण (न.)
coding, *n.* संकेतन (न.)
co-extensiveness, *n.* समव्याप्ति (स्त्री.), समव्यापकता (स्त्री.)
coil binding, सर्पिल बांधणी
cold type setting, शीत मुद्ररचना
collaboration, *n.* सहयोग (पु.)
collaborator, *n.* सहयोगी (पु.)
collaborator entry, सहयोगी नोंद
collate, *v.t.* १ (ग्रंथ) पडताळणे २ संकलन करणे
collateral, *adj.* समस्तर
collation, *n.* ग्रंथ रूपनिर्देश (पु.)
collected documents, संग्रहित प्रलेख (पु.अ.व.)
collected edition, (*also* called omnibus edition) समग्र आवृत्ति
collected works, संकलित साहित्य
collection, *n.* संग्रह (पु.)
collection mark=collection symbol, संग्रह चिन्ह, संग्रहांक (पु.)
collective title, (*also* called uniform title) सामूहिक ग्रंथनाम
collector, *n.* संग्राहक (पु.)
college library, महाविद्यालय ग्रंथालय
collocation, *n.* सहस्थापन (न.)
colon, *n.* द्विबिंदु (पु.), कोलन (न.)
colon abbreviation, संक्षिप्त नामकरण (कटरने योजलेले)
colon classification, कोलन वर्गीकरण, द्विबिंदु वर्गीकरण
colophon, *n.* समाप्तिलेख (पु.)
colour book, श्वेत पत्रिका
coloured illustration, रंगीत लेखचित्र
coloured map, रंगीत नकाशा
colour half-tone, रंगबिंदुमुद्रा (स्त्री.)
colour scheme, रंगसंगति (स्त्री.)
column, *n.* स्तंभ (पु.), रकाना (पु.)
comma, *n.* स्वल्पविराम (पु.)
commemoration volume, स्मृतिग्रंथ (पु.)
commentary, *n.* भाष्य (न.), टीका (स्त्री.)
commentator, *n.* भाष्यकार (सा.), टीकाकार (सा.)
comments on definition, व्याख्या स्पष्टीकरण
commerce library, वाणिज्य ग्रंथालय
commercial library, व्यापारी ग्रंथालय
commission, *n.* आयोग (पु.)
committed amount, बांधील रक्कम
committed expenditure, बांधील खर्च
committee, *n.* समिति (स्त्री.)
common isolate, सामान्य उपांग
common seal, सामान्य मुद्रा
common sub-division, सामान्य उपविभाग
communication, *n.* संप्रेषण (न.)
communication of information, माहिती संप्रेषण
communique, *n.* अभिपत्रक (न.)
compact storage, सघन मांडणी
comparative library system, तौलनिक ग्रंथालय प्रणाली
comparative study, तौलनिक अभ्यास
comparison phase, तुलनात्मक प्रावस्था
compass map, कंपास नकाशा
compendium, *n.* सारसंग्रह (पु.)
compensatory allowance, पूरक भत्ता
compilation, *n.* संकलन (न.)
compiler, *n.* संकलक (पु.)
complementary, *adj.* संपूरक
complex subject, संकुल विषय, मिश्र विषय
complimentary copy, भेट प्रत

component part, घटक भाग
compose, *n.* जुळणी (स्त्री.)
composer, *n.* रचनाकार (पु.)
composite authors, संयुक्त लेखक (पु.अ.व.)
composite book, संयुक्त पुस्तक
compositor, *n.* *Print.* जुळारी (पु.)
compound name, जोडनाम (न.)
compound subject, मिश्र विषय
compound subject heading, मिश्र विषय शीर्षक
comprehensive bibliography, सर्वसमावेशक ग्रंथसूची
comprehensive indexing system, सर्वसमावेशक निर्देशन पद्धति
computer, *n.* संगणक (पु.)
analogue computer अनुरूप संगणक
digital computer अंक संगणक
concept, *n.* संकल्पना (स्त्री.)
concomitance, *n.* सहगामित्व (न.)
concordance, *n.* शब्दसंदर्भसूची (स्त्री.)
concrete, *adj.* १ प्रत्यक्ष २ मूर्त
condemned book, निषिद्ध पुस्तक
conduct of meeting, सभा चालवणे, सभा संचालन
conference, *n.* संमेलन (न.), परिषद (स्त्री.)
confidential file, गोपनीय फाईल
connecting symbol, संयोग चिन्ह
connotation, *n.* लक्षितार्थ (पु.)
consecutive, *adj.* लागोपाठ येणारा
consensus, *n.* सर्वसामान्य मत (न.)
consideration file, विचाराधीन फाईल
consistent, *adj.* सुसंगत
consolidated entry, एकत्रित नोंद
consolidated index, एकत्रित निर्देशसूची
consolidated trade catalogue, (*also* union trade catalogue) संयुक्त व्यापारी तालिका
constitution, *n.* १ संविधान (न.) २ संघटना (स्त्री.)
constitution of committee, समितीची घटना
consulting librarian, सल्लागार ग्रंथपाल
contact library, संपर्क ग्रंथालय
content, *n.* आशय (पु.)
content analysis, आशय विश्लेषण
contents, *n.pl.* अनुक्रमणिका (स्त्री.)
contents note, विषय टीप
context, *n.* पूर्वापार संदर्भ (पु.), संदर्भ संगति (स्त्री.)
contiguity, *n.* संलग्नता (स्त्री.)
continuation, *n.* सातत्य (न.)
continuation card = continued card
continuation file, अनुवर्ती फाईल
continuation order = standing order
continued, *adj.* पुढे चालू
continued card, (*also* run-on-card *or* continuation card) संतत पत्र
contribution, *n.* १ लिखाण (न.) २ सहभाग (पु.) ३ भर (स्त्री.)
contributor, *n.* सहभागी लेखक (पु.)
contributor index entry, सहभागी लेखक निर्देश नोंद
conventional, *adj.* रूढ
conventional name, रूढ नाव
conventional title, रूढ ग्रंथनाम
conveyor capacity, ग्रंथवहन क्षमता
co-operative book buying, सहकारी पुस्तक खरेदी
co-operative book selection, सहकारी पुस्तक निवड
co-operative cataloguing, सहकारी तालिकीकरण
co-opted member, स्वीकृत सदस्य
co-ordinate, *adj.* समन्वित
co-ordinate class, समन्वित वर्ग
co-ordinate indexing, समन्वित निर्देशन
co-ordination, *n.* समन्वय (पु.)
copper plate, ताम्रपट (पु.)

copy, *n.* प्रत (स्त्री.), प्रतिलिपि (स्त्री.)
copy facet, प्रत पैलू
copy holder=book holder
copying, *n.* प्रतिलिपीकरण (न.)
copying machine, प्रतिलिपियंत्र (न.)
copy letter, प्रत चिन्ह
copy number, प्रत अंक
copyright, *n.* प्रतिलिपि अधिकार (पु.), कॉपीराईट (पु.)
copyright library, अधिनिक्षेप ग्रंथालय
corner mark, (तालिकापत्रावरील) कोणाग्र चिन्ह
corporate author, समष्टि ग्रंथकार
corporate body, समष्टि (स्त्री.)
corporate name, (corporate body name) समष्टिनाम (न.)
correlated, *adj.* परस्पर संबंधित, परस्परसंबद्ध
correlation, *n.* परस्परसंबंध (पु.)
corrigendum, *n.* शुद्धिपत्र (न.)
couching, *n.* स्तरांतरण (न.)
council, *n.* परिषद (स्त्री.)
counter, *n.* १ काऊंटर (न.) २ फलिका (स्त्री.)
cover, *n.* वेष्टन (न.)
cover lining, (*also* back lining) वेष्टन अस्तर
cover title, वेष्टन ग्रंथनाम
cowhide, *n.* गोचर्म (न.)
criterion, *n.* निकष (पु.)
critical bibliography, (*also* called analytical bibliography) सटीप ग्रंथसूची
critical edition, १ संशोधित आवृत्ति २ चिकित्सक आवृत्ति
criticism, *n.* टीका (स्त्री.), समीक्षा (स्त्री.)
criticism facet, टीका पैलू, समीक्षा पैलू
criticism number, समीक्षांक (पु.)
cross classification, छेदक वर्गीकरण
cross division, छेदक विभाजन
cross-reference, *n.* प्रतिसंदर्भ (पु.)
cross-reference entry, प्रतिसंदर्भ नोंद
cross-reference index entry, प्रतिसंदर्भ निर्देश नोंद
crown, *n.* (a size of paper) क्राऊन (पु.)
cuebook, *n.* परिमाण ग्रंथव्याप्ति एकक (न.), परिमाणग्रंथ व्याप्ति (स्त्री.)
cumulated volume, क्रमसंचयी खंड
cumulation, *n.* क्रमसंचय (पु.)
cumulation cyclopaedia, १ क्रमसंचयी विश्वकोश २ क्रमसंचयी ज्ञानकोश
cumulative, *adj.* क्रमसंचयी
cumulative index, क्रमसंचयी निर्देशसूची
cuneiform writing, कीलाकार लेखन
cupboard, *n.* कपाट (न.)
curator, *n.* अभिरक्षक (सा.)
cut-in-heading, *n.* उपांत्य शीर्षक (न.)
cut-in-index=thumb index
cut-in-note, *n.* (*also* cut-in-side note; dot-in-note; in cut note; let-in-note) उपांत्य टिप्पण (न.)
Cutter's table=author table
cycle story, कथामाला (स्त्री.)
cyclopaedia, (*also* encyclopaedia) १ विश्वकोश (पु.) २ ज्ञानकोश (पु.)
cyclostyled, *adj.* चक्रमुद्रित
cylinder press, दंडगोल मुद्रणयंत्र, सिलिंडर मुद्रणयंत्र

D

dagger, *n.* (†) कटयार चिन्ह (न.) (तळटीप चिन्ह)
daily, *n.* दैनिक (न.)
daily newspaper, दैनिक वृत्तपत्र, दैनिक वर्तमानपत्र
dash, *n.* (—) जोडरेषा (स्त्री.), डॅश (स्त्री.) (वर्गीकरणातील चिन्ह)
data, *n.pl.* आधारसामग्री (स्त्री.)
data base, डाटा बेस, सामग्री आधार
data collection = data storage
datamation, *n.* (*also* automatic datamation) स्वयंचलित आधारसामग्री संकलन (न.)
data processing, आधारसामग्री संस्करण, आकडेवारी संस्करण
data storage, (*also* data collection) आधार-सामग्री संकलन
date card, दिनांकित कार्ड
date due, (*also* due date) नियत दिनांक
date guide, दिनांक दर्शक
date label, दिनांक चिठ्ठी
date letter, कालदर्शक अंक
date-line, *n.* दिनांक रेखा (स्त्री.)
date number, कालांक (पु.)
date of birth, जन्मवर्ष (न.) (कोलन वर्गीकरणात वाङ्मयाचे वर्गीकरण करताना वापरलेली संज्ञा)
date of foundation, स्थापना वर्ष
date of issue, देवाण दिनांक
date of publication = year of publication
date of return, परतीचा दिनांक
dater, *n.* दिनांक ठसा (पु.)
date record = time record
date slip, (*also* dating slip) दिनांक चिठ्ठी, दिनांक पत्रिका
day of publication, प्रकाशन दिन
day to day work, दैनंदिन काम

dead stock, जडवस्तुसामग्री (स्त्री.)
dead stock register, जडवस्तुसामग्री नोंदवही
decennial, *adj.* दशवार्षिक
decimal, *n.* दशांश (पु.)
adj. दशांश–, डेसिमल
decimal classification, दशांश वर्गीकरण, डेसिमल वर्गीकरण
decimal notation, दशांश चिन्हांकन
decimal number, दशांश अंक, डेसिमल अंक
decipher, *v.t.* अक्षर लावणे, अक्षर उकलणे
deck, *n.* पोटमाळा (पु.)
deck area, ग्रंथसंग्रह मांडणी क्षेत्र
decorated cover, अलंकृत वेष्टन
decorative type, अलंकारी मुद्र
decreasing extension, उतरती व्याप्ति
dedicatee index entry, समर्पिती निर्देश नोंद
dedication, *n.* अर्पणपत्रिका (स्त्री.)
dedication copy, समर्पण प्रत
dedication date, समर्पण दिनांक
deduction, *n.* निगमन (न.)
deep etching, उत्कीर्णन (न.)
deep etch process, उत्कीर्णन प्रक्रिया
defaulter, *n.* नियमोल्लंघी (पु.), कसूरदार (पु.)
deferred, *adj.* स्थगित
definitive edition, प्रमाणभूत आवृत्ति
degressive description, महत्त्वानुसारी विवरण
delegation, *n.* प्रतिनिधिमंडळ (न.)
delegation of powers, अधिकारांचे प्रत्यायोजन
delete, *v.t.* वगळणे
delivery desk, देवघेव डेस्क
delivery room, देवघेव कक्ष, वितरण कक्ष
delivery van, वितरण यान, देवघेव गाडी
deluxe binding, शाही बांधणी
deluxe edition, शाही आवृत्ति
demand slip, मागणी चिठ्ठी
demonstration library, प्रायोगिक सेवा ग्रंथालय

demy, *n.* (a size of paper) डेमि (पु.)
denotation, *n.* १ अर्थव्याप्ति (स्त्री.) २ वाच्यार्थ (पु.)
denudation, *n.* व्याप्तिसंकोच (पु.)
department, *n.* विभाग (पु.)
departmental catalogue, विभागीय तालिका
departmental head, विभाग प्रमुख
departmental library, विभागीय ग्रंथालय
dependent body, उपसमष्टि (स्त्री.)
dependent work, अवलंबी कृति
deposit, *n.* (*also* caution money) अनामत (स्त्री.)
deposit collection, निक्षेप संग्रह
deposit copy, ठेव प्रत
deposit library = deposit station
deposit of funds, निधि ठेव
depositor, *n.* अनामतदार (सा.)
depository catalogue, ठेवप्रत तालिका
depository library, ठेवप्रत ग्रंथालय
deposit station, (*also* deposit library) देवघेव स्थानक, वितरण स्थानक
depth classification, (*also* close classification) सखोल वर्गीकरण
depth of field, (*also* depth of focus) विषयाची सखोलता
deputy librarian, उप ग्रंथपाल
derived composite term, साधित संमिश्र संज्ञा
descender type, अवरोही मुद्र
descriptive bibliography, वर्णनात्मक ग्रंथसूची
descriptive cataloguing, वर्णनात्मक तालिकीकरण
descriptive element, वर्णनात्मक घटक
descriptive language, (*also* descriptor language) वर्णनात्मक भाषा
descriptor, *n.* स्वीकृत विषयनाम (न.)
descriptor language = descriptive language
desiderata, *n.* (*also* want list) वांच्छित ग्रंथसूची (स्त्री.)

design, *n.* आराखडा (पु.), संकल्पचित्र (न.)
desk schedule, (*also* duty list) कार्यासन अनुसूची
destination slip, इष्टस्थान चिठ्ठी
detached copy, वर्ज्यपृष्ठ पत्र
'Detroit' self-charging system, 'डेट्रॉइट' देवघेव पद्धति
development order, विकास क्रम
device, *n.* क्लृप्ति (स्त्री.)
alphabetical device वर्णक्रमी क्लृप्ति
auto-bias device, स्वयंकल क्लृप्ति
bias device कल क्लृप्ति
chronological device कालक्रम क्लृप्ति
classic device अभिजात क्लृप्ति
favoured category device प्राधान्य प्रवर्ग क्लृप्ति
gap device रिक्त क्लृप्ति
geographical device भौगोलिक क्लृप्ति
interpolation device अंतर्वेशन क्लृप्ति
mnemonic device स्मृतिसुलभ क्लृप्ति
octave device अष्टक क्लृप्ति
sector device क्षेत्र क्लृप्ति
subject device विषय क्लृप्ति
super imposition device अधिसमावेशन क्लृप्ति
device of enumeration, प्रगणन क्लृप्ति
diacritical mark, उच्चारचिन्ह (न.)
diagram, *n.* रेखाकृति (स्त्री.)
diary, *n.* दैनंदिनी (स्त्री.)
diazo printing, डायाझो मुद्रण
dichotomy, *n.* द्विभाजन (न.)
Dickman charging system, डिकमन देवघेव पद्धति
dictionary, *n.* शब्दकोश (पु.), कोश (पु.)
dictionary catalogue, (*also* called alphabetical catalogue *or* alphabetical device) कोश तालिका, अक्षरानुसारी तालिका
dictionary stand, कोशधानी (स्त्री.)

die, *n.* साचा (पु.)
difference, *n.* १ (*w.r.t.* five predicables) विभिन्नीकरण (न.) २ फरक (पु.), अंतर (न.)
difference phase, विभेद प्रावस्था
differentiating quality, व्यवच्छेदक गुण
differentiation, *n.* विभेदन (न.)
diffusion transfer, विसरण स्थानांतरण
digest, *n.* सारसंग्रह (पु.)
digit, *n.* अंक (पु.)
digital computer, अंक संगणक
digraph, *n.* (*also* double letter *or* ligature) युताक्षर (न.)
dilapidated condition, जीर्णावस्था (स्त्री.)
dime novel, सवंग ललितसाहित्य
dimension, *n.* १ मिति (स्त्री.) २ परिमाण (न.)
diptych codex, मेण द्विपत्र
directing term, निर्देशी संज्ञा
direction and control, संचालन आणि नियंत्रण
direction line, (*also* title sheet *or* title signature) प्रारंभिक बांधणी चिन्ह
director, *n.* संचालक (सा.)
director of libraries, ग्रंथालय संचालक
directory, *n.* निर्देशिका (स्त्री.), डिरेक्टरी (स्त्री.)
direct subdivision, थेट उपविभाग
disc, *n.* तबकडी (स्त्री.)
discard, *v.t.* काढून टाकणे
discharging, *n.* घेवाण (स्त्री.)
discharging record, घेवाणनोंद, परतीची नोंद
discharging work, घेवाण कार्य
discipline, *n.* ज्ञानशाखा (स्त्री.)
discount, *n.* सूट (स्त्री.), सवलत (स्त्री.)
discourse, *n.* १ प्रपाठ (पु.) २ प्रवचन (न.)
display of book, ग्रंथ संदर्शन
display stand, संदर्शनी मांडणी
display type, संदर्शनी मुद्र
display van, संदर्शनी यान
disqualification of member, सदस्याची अपात्रता
dissection, *n.* विच्छेदन (न.)
dissemination, *n.* प्रसार (पु.), प्रसारण (न.)
dissertation, *n.* शोधप्रबंध (पु.)
dissing = distributing
distinctiveness, *n.* विभिन्नता (स्त्री.)
distributing, *n.* (*also* dissing) मुद्र वितरण (न.)
distributing station, वितरण केंद्र
distribution, *n.* मुद्र वितरण (न.)
district library, जिल्हा ग्रंथालय
district library authority, जिल्हा ग्रंथालय प्राधिकरण
district library fund, जिल्हा ग्रंथालय निधि
diverse hand, विविधलेखकी (वि.)
"divide like..", "···प्रमाणे विभाजन करा"
division, *n.* १ *Admn.* विभाग (पु.) २ श्रेणी (स्त्री.) (as in : first division प्रथम श्रेणी) ३ *Admn.* स्तर (पु.) (as in : lower division निम्नस्तर) ४ (act of dividing) विभागणी (स्त्री.) ५ *Parl. practice* (separation of members to ascertain votes) विभाजन (न.)
divisional, *adj.* विभागीय
divisional library, विभागीय ग्रंथालय
divisional title page, ग्रंथनामपृष्ठ (न.)
division head, विभाग प्रमुख
division of dichotomy, द्विभाजन (न.)
docket, *n.* निर्देशपत्र (न.)
document, *n.* १ प्रलेख (पु.) २ दस्तऐवज (पु.)
documentalist, *n.* प्रलेखज्ञ (पु.)
documentation, *n.* प्रलेखन (न.)
documentation list, प्रलेखन यादी
documentation service, प्रलेखन सेवा
documentation work, प्रलेखन कार्य

document bibliography, प्रलेख ग्रंथसूची
dog-ear, *n.* कोपरा मुडपलेले पृष्ठ (न.)
donation, *n.* दान (न.), देणगी (स्त्री.)
donation record, दान अभिलेख, देणगी अभिलेख
donor, *n.* देणगीदार (पु.), दाता (पु.)
dormitory library, सुप्त ग्रंथागार
dot, *n.* बिंदु (पु.)
dot-in-note=cut-in-note
dot map, टिंब नकाशा
double-acting card catalogue case, द्विमुखी तालिका पत्र कपाट
double book, अर्धपृष्ठ मुद्रित ग्रंथ
double crown, डबल क्राउन
double-dagger, *n.* (‡) दुहेरी कटचार चिन्ह (न.) (तळटीप चिन्ह)
double entry, दुहेरी नोंद
double letter=digraph
double plate, द्विपृष्ठी चित्र
double register, दुहेरी नोंदवही
draft, *n.* प्रारूप (न.), मसुदा (पु.)
drawer, *n.* खण (पु.)
drawing, *n.* रेखाचित्र (न.)
due date=date due
dues, *n.pl.* १ आदेय (न.) २ देय (न.)
dummy, *n.* प्रतिकाय (पु.)
duodecimo=twelvemo
duotone, *n.* द्विरंगी बिंदुचित्र (न.)
duplex paper, दुपर्ती कागद
duplicate copy, जादा प्रत
duplicated signatures, दुहेरी बांधणी क्रमचिन्हे (न.अ.व.)
duplicate exchange, जादा प्रतींचा विनिमय
duplicate pay collection, (*also* rental pay collection) विशेष शुल्क संग्रह
duplicate purchase, दुबार खरेदी
duplicate ticket, प्रतितिकीट (न.)
duplicate title, दुसरे शीर्षक, दुसरे ग्रंथनाम
duplicating machine, प्रतिलिपि यंत्र
duplicating technique, प्रतिलिपि तंत्र
dust cover=dust jacket=book cover
dustproof, *adj.* धूलिरोधक
dust wrapper=book cover
duty list=desk schedule
dynamic map, गतिक नकाशा

E

early sheets, (*also* called advance copy) (*also* advance sheets) अनिबद्ध पाने (न.अ.व.), अग्रथित पाने (न.अ.व.)
edge-notched, *adj.* खाचयुक्त
edge-notched card, खाचयुक्त पत्र
edition, *n.* आवृत्ति (स्त्री.)
abridged edition संक्षिप्त आवृत्ति
acting edition रंगावृत्ति
autographed edition स्वाक्षरित आवृत्ति
bibliophile edition ग्रंथसंग्रहप्रेमी आवृत्ति
cabinet edition = library edition
cheap edition स्वस्त आवृत्ति
collected edition समग्र आवृत्ति
critical edition १ संशोधित आवृत्ति २ चिकित्सक आवृत्ति
definitive edition प्रमाणभूत आवृत्ति
deluxe edition शाही आवृत्ति
enlarged edition परिवर्धित आवृत्ति
expurgated edition विशोधित आवृत्ति
facsimile edition प्रतिरूप आवृत्ति
first edition प्रथम आवृति
first published edition = first edition
folio edition द्विपत्री आवृत्ति
inclusive edition समावेशक आवृत्ति
large paper edition बृहदाकार आवृत्ति
latest edition नवीनतम आवृत्ति
library edition ग्रंथालय आवृत्ति
Lilliput edition = miniature edition
microscopic edition सूक्ष्म आवृत्ति, सूक्ष्माक्षर आवृत्ति
miniature edition, छोटेखानी आवृत्ति
numbered and signed edition संख्यांकित व स्वाक्षरित आवृत्ति
omnibus edition सर्वसमावेशक आवृत्ति
pirated edition अपहृत आवृत्ति
recent edition अलिकडची आवृत्ति
revised edition सुधारित आवृत्ति
variant edition दुरुस्त आवृत्ति
variorum edition पाठचिकित्सात्मक आवृत्ति
edition binding, (*also* publisher's binding) मूळ बांधणी
edition statement, (the part of the catalogue entry which relates to the edition of the book of the catalogue) आवृत्ति नोंद
editio princeps = first published edition
editor, *n.* संपादक (पु.)
associate editor सहयोगी संपादक
joint editor सहसंपादक
sub editor उपसंपादक
editor entry = editor reference
editorial, *n.* संपादकीय (न.)
adj. संपादकीय–
editor reference, (*also* editor entry) संपादक नोंद
educand characteristic, छात्र लक्षण
efflux of time = call of the hour
eighteen mo = octodecimo
elasticity, *n.* लवचिकपणा (पु.)
electic bibliography, मतसंग्रही ग्रंथसूची
election of members, सदस्यांची निवडणूक
elective auditor, निर्वाचित लेखापरीक्षक
elective bibliography, पसंती ग्रंथसूची
electrotype, *n.* विद्युतमुद्र (पु.), इलेक्ट्रोटाईप (पु.)
elephant folio, (*also* atlas folio) विशाल दुडा
elevation, *n.* पुरोदर्शन (न.)
embossed, *adj.* उमटरेखित
embossed book, उमटरेखित ग्रंथ (अंधांकरिता)
embossing, *n.* उमटरेखन (न.)
embroidered binding, (*also* needlework binding) कशिदा बांधणी
emendation, *n.* पाठशुद्धि (स्त्री.)
encyclopaedia = encyclopedia = cyclopaedia

end-matter, *n.* अंतिम भाग (पु.)
endpaper, आधारपृष्ठ (न.)
energy facet, ऊर्जा पैलू
energy isolate, ऊर्जा बिविक्तक
engineering drawing, अभियांत्रिकी रेखाचित्र
engraving, *n.* १ कोरीव काम (न.) २ कोरीव ठसे (न.)
enlarged edition, परिवर्धित आवृत्ति
enlargement, *n.* परिवर्धन (न.)
enlargement ratio, परिवर्धन प्रमाण
enrolment, *n.* नावनोंदणी (स्त्री.)
entity, *n.* १ वस्तु (स्त्री.) २ अस्तित्व (न.), भाव (पु.)
entrance, *n.* प्रवेश (पु.)
entry, *n.* नोंद (स्त्री.)
entry-a-line index, एकपंक्तिक निर्देश
entry element, नोंद घटक
entry word, (*also* filing term) नोंद शब्द
enumeration, *n.* प्रगणन (न.)
enumerative, *adj.* प्रगणनीय
enumerative bibliography, प्रगणन ग्रंथसूची
enumerative scheme, प्रगणन पद्धति
ephemera, *n.* तात्पुरते महत्त्वाचे साहित्य (न.)
ephemeris, *n.* (*also* almanac) पंचांग (न.)
epidiascope, *n.* पारचित्रदर्शक (पु.), एपि-डायास्कोप (पु.)
epigraph, *n.* १ पुरालेख (पु.) २ प्राग्वाक्य (न.)
epigraphy, *n.* पुरालेखविद्या (स्त्री.)
epilogue, *n.* उपसंहार (पु.)
epistemology, *n.* ज्ञानमीमांसा (स्त्री.)
epitome, *n.* संक्षेप (पु.)
epitomisation, *n.* संक्षेपण (न.)
epitomiser, *n.* संक्षेपक (सा.)
equipment, *n.* साधनसामग्री (स्त्री.)
erotica, *n.pl.* शृंगारिक साहित्य (न.)
errata, *n.pl.* शुद्धिपत्र (न.)
esparto, *n.* एस्पार्टो (पु.) (कागद)
establishment of libraries, ग्रंथालयांची स्थापना
et alia, (*abbr. et al.*) (and others) "आणि इतर"
etching, *n.* कोरण (न.), उत्कीर्णन (न.)
ethnic number, वंशांक (पु.)
evaluation, *n.* मूल्यांकन (न.)
even page, समांकी पृष्ठ
evolutionary, *adj.* उत्क्रांतिनिष्ठ–
evolutionary order, उत्क्रांति क्रम
exact size, (*also* called absolute size) निश्चित आकार
excavation, *n.* उत्खनन (न.)
excerpt, *n.* उतारा (पु.)
exchange, *n.* विनिमय (पु.)
exchange list, विनिमय यादी
exchange of book, ग्रंथ विनिमय
exchange rate, विनिमय दर
exclusive, *adj.* १ वर्जक २ अनन्य
exclusiveness, *n.* वर्जकता (स्त्री.)
executive, *adj.* कार्यकारी
exhaustive bibliography, परिपूर्ण ग्रंथसूची
exhaustiveness, *n.* निःशेषता (स्त्री.)
exhibition room, प्रदर्शन कक्ष
exhibition van, प्रदर्शन यान
exit, *n.* निर्गम (पु.)
exit counter, निर्गम काउन्टर
ex officio member, पदसिद्ध सदस्य
expansibility, *n.* विस्तारक्षमता (स्त्री.)
expansive classification, विस्तारशील वर्गी-करण
expenditure, *n.* खर्च (पु.), व्यय (पु.)
explanatory guide card, स्पष्टीकरण दर्शकपत्र
explanatory reference, स्पष्टीकरणात्मक संदर्भ
explicit, *adj.* स्पष्ट
exposure, *n.* उद्भासन (न.)
exposure time, उद्भासन कालावधि

expressiveness, *n.* १ अर्थवाहकता (स्त्री.) २ अभिव्यंजकता (स्त्री.)
expurgated edition, विशोधित आवृत्ति
extension, *n.* विस्तार (पु.)
extension activity, विस्तार कार्यक्रम
extension work, विस्तार कार्य
external reader, बहिःस्थ वाचक
extra binding, विशेष बांधणी
extract, *n.* उतारा (पु.)
extraction note, उद्धरण टीप
extract note, उतारा टीप

F

facet, *n.* पैलू (पु.)
facet analysis, पैलू विश्लेषण
faceted, *adj.* पैलूयुक्त
faceted classification, पैलूयुक्त वर्गीकरण
faceted classification scheme, पैलूयुक्त वर्गीकरण पद्धति
faceted structure, पैलूयुक्त संरचना
facet formula, पैलू सूत्र
facetiae, *n.pl.* चावट साहित्य (न.)
facsimile, *n.* प्रतिरूप (न.)
facsimile edition, प्रतिरूप आवृत्ति
fair copying declaration, न्याय्य प्रतिलेखन प्रतिज्ञापन पत्र
fairy tale, परीकथा (स्त्री.)
false date, खोटे प्रकाशन वर्ष
false link, अर्थहीन दुवा
false title=half-title
family, *n.* कुल (न.)
fanciful title, कल्पनारम्य ग्रंथनाम
Farmington plan, फर्मिंगटन योजना
fasciculus, *n.* (*also* fascicule) ग्रंथभाग (पु.), पृष्ठसंच (पु.)
fat faces, मुद्राक्षरे (न.अ.व.)
favoured, *adj.* प्राधान्य–
favoured category, प्राधान्य प्रवर्ग
favoured category device, प्राधान्य प्रवर्ग क्लृप्ति
favoured country, प्राधान्य देश
favoured language, प्राधान्य भाषा
favoured principle, प्राधान्य तत्त्व
favoured script, प्राधान्य लिपि
FBLA, (*short for* Fellow of the British Library Association) एफबीएलए
feather weight, हलक्या वजनाचा
feather weight paper, फेदरवेट क़ाग़ज़, फ़ेदरवेट पेपर
feature card, वैशिष्टय पत्र
feature heading, प्रधान शीर्षक
feeder service, पूरक सेवा
feet, *n.* मुद्रपाद (पु.)
felicitation volume, (*also* festschrift) गौरवग्रंथ (पु.)
Fellow of the British Library Association, (*abbr.* FBLA) फेलो ऑफ दि ब्रिटिश लायब्ररी असोसिएशन
ferrotype, *n.* (*also* glossy point) फेरो टाईप (पु.), चमकदार मुद्रण (न.)
festschrift=felicitation volume
fiction, *n.* १ कथा (स्त्री.) २ कादंबरी (स्त्री.)
FID, (*short for* Federation Internationale de Documentation) एफआयडी
field-work, *n.* १ क्षेत्र कार्य (न.) २ प्रत्यक्ष अनुभव (पु.)
file, *n.* फाईल (स्त्री.)
filiatory, *adj.* सानुबंध–
filiatory arrangement, सानुबंध रचना
filiatory order, सानुबंध क्रम
filing, *n.* क्रमरचना (स्त्री.)
filing code, फाईल संकेत
filing term=entry word
filler, *n.* *Binding* पूरक पत्र (न.)
fillet=roll
film library, फिल्म ग्रंथालय
film script, पटकथा (स्त्री.)
film slide, फिल्म स्लाइड
film splicing, फिल्म संयोजन
film spool, (*also* tape reel *or* tape spool) फिल्म रीळ
film strip, फिल्म पट्टी
film viewer=hand viewer
filter, *n.* फिल्टर (पु.), निस्यंदक (पु.)
finance, *n.* वित्तव्यवस्था (स्त्री.)
finance committee, वित्त समिति
financial year, वित्तीय वर्ष

finding list, अतिसंक्षिप्त सूची
finis, *n.* समाप्ति (स्त्री.)
finish, *n.* परिष्करण (न.)
first assistant, प्रथम सहायक
first edition = first published edition
first impression, प्रथम मुद्रण
first indention = author indention
first-line-index, प्रथमचरण निर्देशसूची
first link, पहिला दुवा
first phase, प्रथम प्रावस्था, पहिली प्रावस्था
first published edition, (*also* first edition; *editio princeps*) प्रथम आवृत्ति
first series, प्रथम माला
first summary, पहिले कोष्टक (वर्गीकरण)
first vertical = author indention
first word entry, प्रथम पद नोंद
five laws of library science, ग्रंथालय पंचसूत्री
five predicables, पंचविधेये (न.अ.व.) (*i.e.* accident अभावित गुण; difference विभिन्नीकरण; genus मूळवर्ग; property गुणधर्म; species उपवर्ग)
fixed location = absolute location
fixer hypo, स्थिरक हायपो
flap, *n.* आवरण पट्टी (स्त्री.)
flat back, *Binding* सपाट कणा
flat rate, सरसकट दर
flexibility, *n.* लवचिकपणा (पु.)
flexible binding, लवचिक बांधणी
flexible classification, लवचिक वर्गीकरण
floating library service, अस्थायी ग्रंथालय सेवा
floor duty, वाचक सेवा
fly leaf, कोरे पान (ग्रंथाच्या आरंभीचे व शेवटचे)
fly title = half title
focal point, केंद्र बिंदू
focus, *n.* (in classification) १ लक्ष्य (न.) २ केंद्र (न.)
focus finding, लक्ष्यशोध (पु.)
fold, *n.* मोड (स्त्री.), घडी (स्त्री.)
folded book, घडीचे पुस्तक
folder, *n.* मोडपत्रक (न.)
foldings, *n. pl.* घड्या (स्त्री.अ.व.)
fold sewings, मोड शिवण
fold symbol, मोड चिन्ह, घडी चिन्ह
foliated, *adj.* पत्रांकित
foliation, *n.* पत्रांकन (न.), पत्रसंख्या (स्त्री.)
folio, *n.* (*abbr.* fo. *or* fol.) १ बुडा (पु.) २ द्विपत्री ग्रंथ (पु.) ३ फोलिओ (पु.)
folio edition, द्विपत्री आवृत्ति
follow block = follower block
follow copy, यथामूळ प्रत
follower block, (*also* follow block) अनुस्थापक (पु.)
follow-up file, पाठपुरावा फाईल
follow-up-notice, अनुवर्ती स्मरणपत्र, पाठपुरावा स्मरणपत्र
font, *n.* (*also* fount) मुद्रावर्ग (पु.)
foolscap, *n.* (a size of paper) फुलस्केप (पु.)
foot, *n.* १ पुस्तकपाद (पु.) २ पृष्ठपाद (पु.)
foot line, तळ पंक्ति, पाद पंक्ति
foot note, तळटीप (स्त्री.)
f.o.r., (*short for* free on rail) रेखमु (रेल्वे खर्च मुक्त)
fore edge, (*also* front edge) दर्शनी कड
fore-edge painting, कड रंगचित्र, कडचित्रण (न.)
foreign periodical, विदेशी नियतकालिक
forel, *n.* (*also* forrel) ग्रंथवेष्टिका (स्त्री.)
forename, *n.* प्रथम नाम (न.), व्यक्ति नाम (न.)
foreword, *n.* प्रास्ताविक (न.)
form, *n.* १ आवेदनपत्र (न.) २ रूप (न.) ३ नमुना (पु.) ४ आकार (पु.)
formal communication, औपचारिक संप्रेषण
format, *n.* १ आकार (पु.) २ रूपरेषा (स्त्री.) ३ स्वरूप नोंद (स्त्री.)

form class, ललितसाहित्य-रूपानुसारी वर्ग
form division, स्वरूप विभाग
forme, *n.* फर्मा (पु.)
forme gauge, फर्मा मापक
form entry, रूपानुसारी नोंद
form of catalogue, तालिका प्रकार
form of exposition facet, अभिव्यक्ति पैलू
formula, *n.* सूत्र (न.)
for perusal, अवलोकनार्थ
forrel = forel
fortnightly, *n.* (*also* half monthly *or* semi-monthly) पाक्षिक (न.) *cf.* annual
forward arrow = arrow forward
forwarding, *n.* अग्रेषण (न.)
forwarding charges, अग्रेषण आकार, पाठवणी आकार
foundry, *n.* ओतशाळा (स्त्री.)
fount = font
free access = open access
free end paper, मुक्त आधार पृष्ठ
free-hand, *adj.* मुक्तहस्त
free-lance, *adj.* स्वायत्त
free on rail, (*abbr.* f.o.r.) रेल्वे खर्च मुक्त (रेखमु)
freight, *n.* वाहतूक आकार (पु.)
French joint, *Binding* (*also* open joint) फ्रेंच जोड
front board, वरचा पुठ्ठा
front edge = fore edge
frontispiece, *n.* ग्रंथारंभ चित्र (न.)
front matter, (*also* called preliminaries) आरंभिक सामग्री
fugitive facts file, दुष्प्राप्य साहित्य फाईल
fugitive literature, दुष्प्राप्य साहित्य
full binding, पूर्ण बांधणी
full cataloguing, संपूर्ण तालिकीकरण
full-stop, *n.* पूर्णविराम (पु.) (कोलन वर्गीकरणातील एक चिन्ह)
fumigation, *n.* धुरी (स्त्री.), धुरी देणे (न.)
fumigator, *n.* धुरी यंत्र (न.)
functional, *adj.* कार्यानुरूप
functional planning, कार्यानुरूप नियोजन
fundamental category, मूलभूत प्रवर्ग
fundamental constituent term, मूल घटक संज्ञा
fundamentals, *n.pl.* मूलतत्त्वे (न.अ.व.)
fundamentals of cataloguing, तालिकीकरणाची मूलतत्त्वे (न.अ.व.)
furniture, *n.* फर्निचर (न.), सुविधा सामग्री (स्त्री.), सामान (न.)

G

gadget, *n.* १ कळयंत्र (न.) २ उपकरण (न.)
galley, *n. Print.* पाट (पु.)
galley-proof, *n. Print.* (*also* slip proof) पाट-मुद्रित (न.)
gangway, *n.* मार्गिका (स्त्री.)
gangway guide, मार्गिका फलक
gap card, अभावदर्शक नोंदपत्र
gap device, रिक्त क्लृप्ति
gate pass, (*also* out pass) द्वारपत्र (न.), गेटपास (पु.)
gate register, प्रवेश नोंदवही
gathering machine, फर्मा जुळणी यंत्र
gazette, *n.* १ राजपत्र (न.) २ समाचारपत्र (न.)
gazetteer, *n.* दर्शनिका (स्त्री.)
genealogical table, वंशावळी तक्ता
genealogical tree, वंशवृक्ष (पु.)
general entry, सर्वसाधारण नोंद
generalia class, संकीर्ण वर्ग
generalia-form main classes, संकीर्णस्वरूपी मुख्य वर्ग (पु.अ.व.)
generalia main classes, संकीर्ण मुख्य वर्ग (पु.अ.व.), समूह वर्ग (पु.अ.व.)
general relation phase, व्यापक संबंध प्रावस्था
generic title, सामूहिक ग्रंथनाम
genus, *n.* (*w.r.t.* five predicables) मूळवर्ग (पु.)
geographical, *adj.* भौगोलिक
geographical area, भौगोलिक क्षेत्र
geographical characteristic, भौगोलिक लक्षण
geographical code=geographical number
geographical contiguity, भौगोलिक संलग्नता
geographical device, भौगोलिक क्लृप्ति
geographical division, भौगोलिक विभाग
geographical entry, स्थाननामानुसारी नोंद
geographical facet, भौगोलिक पैलू
geographical number, (*also* area number; geographical code; space isolate number) स्थलांक (पु.)
geographical order, भौगोलिक क्रम
Gestalt alphabetisation, गेस्टॉल्ट अक्षरक्रम-रचना
Gestalt order, गेस्टॉल्ट क्रम
get-up, *n.* बाह्यरूप (न.)
gift, *n.* देणगी (स्त्री.)
gift binding, मानार्थ बांधणी
gift card, देणगी निर्देशपत्र
gilt edge, सोनेरी कडा
gilt top, सोनेरी शीर्ष
girdle book, मेखलाबद्ध पुस्तक
gist, *n.* मथितार्थ (पु.)
glair, *n.* ग्लेअर (पु.) (बांधणीसाठी द्रव-पदार्थ)
glassine paper, *Print.* ग्लासाइन कागद
glazed morocco, चमकदार मोरोक्को (कातडे)
globe, *n.* पृथ्वीगोल (पु.)
gloss, *n.* १ चकाकी (स्त्री.) २ अर्थबोधिनी (स्त्री.)
glossary, *n.* १ शब्दावली (स्त्री.) २ शब्दार्थ-सूची (स्त्री.)
glossary of technical terms, पारिभाषिक शब्दार्थसूची
glossy point=ferrotype
glyphography, *n.* उत्कीर्ण लेखन (न.)
gold tooling, सोनेरी सुशोभन
Gothic antique=Gothic type=black letter type
gouge, *n.* गाऊज (पु.) (बांधणीचे एक साधन)
gouge index=thumb index
government library, शासकीय ग्रंथालय
government publication, शासकीय प्रकाशन, सरकारी प्रकाशन
gradation, *n.* १ प्रतवारी (स्त्री.) २ प्रतवारी लावणे (न.)
gramophone library, ध्वनिमुद्रिका ग्रंथालय

Grangerising, *n.* (engraving) **ग्रांगर पद्धति** (स्त्री.)
grant, *n.* **अनुदान** (न.)
grant-in-aid, *n.* **सहायक अनुदान** (न.)
graph, *n.* **आलेख** (पु.)
graphic record, आरेखी अभिलेख
gravure, *n.* (photogravure) **उत्कीर्णन** (न.), **ग्रॅव्हचुअर** (न.)
gravure cylinder, उत्कीर्ण मुद्रणचिति
gravure printing, उत्कीर्ण मुद्रण
grey literature, विक्रीसाठी उपलब्ध नसलेले साहित्य
Grolieresque, *n.* **ग्रोलिअर बांधणी पद्धति** (स्त्री.)
groove, *n.* (*also* kerf) **खाच** (स्त्री.)
group, *n.* **गट** (पु.)
group characteristic, गटलक्षण (न.)
guarantee, *n.* **हमी** (स्त्री.)
guarantor, *n.* **हमीदार** (सा.)
guard, *n.* *Binding* (*also* stub) **१ बांधणी रक्षी** (पु.), **रक्षकपट्टी** (स्त्री.) **२ रक्षण** (न.)
guard book catalogue, ग्रंथरूप चिठ्ठी तालिका
guardsheet, *n.* **रक्षणपत्र** (न.)
guidance, *n.* **मार्गदर्शन** (न.)
guide, *n.* **१ मार्गदर्शक** (पु.), **मार्गदर्शी** (पु.) **२ फलक** (पु.)
guide board, मार्गदर्शक फलक
guide book, मार्गदर्शिका (स्त्री.)
guide letter, अलंकृत आद्याक्षर
guide slip=cataloguer's slip
guillotine, *n.* **१ गिलोटिन** (न.) **२ प्रकर्तन यंत्र** (न.)

H

hachure, *n.* उठाव रेघ (स्त्री.)
hair-line, *n.* बारीक रेखा (स्त्री.)
hair-space, *n.* अत्यल्प अंतर (न.)
half-binding, *n.* अर्ध-बांधणी (स्त्री.)
half-cloth binding, अर्ध-कापडी बांधणी
half-leather binding, अर्ध-कातडी बांधणी
half-linen, *n.* अर्ध लिनन (न.)
half monthly=**fortnightly**
half-sheet imposition, (*also* **half-sheet work**) अर्ध-पत्र संयोजन
half-title, *n.* (*also* **bastard title** *or* **false title** *or* **fly title**) लघु ग्रंथनाम (न.)
half-tone, *n.* *Print.* बिंदुमुद्रा (स्त्री.)
half-yearly, *n.* (*also* **semi-annual**) षण्मासिक (न.) *cf.* annual
adj. षण्मासिक–
handbill, *n.* हस्तपत्रक (न.) *cf.* handbook
handbook, *n.* १ निदेशपुस्तक (न.) २ नियम-पुस्तिका (स्त्री.)
cf. booklet=board label पुस्तिका
brochure लघुपुस्तक
handbill हस्तपत्रक
handout प्रसिद्धिका
pamphlet पत्रिका
souvenir स्मरणिका
white paper श्वेतपत्रिका
hand composition=**hand-setting**
hand-copied book, (अंधांसाठी) हस्तांकित पुस्तक
hand gravure, हस्तोत्कीर्णन (न.)
hand-made paper, हात कागद
handout, *n.* प्रसिद्धिका (स्त्री.) *cf.* handbook
hand-press, *n.* हातछपाई यंत्र (न.), हस्त-मुद्रणयंत्र (न.)
hand-setting, *n.* (*also* **hand composition**) हातजुळणी (स्त्री.)
hand tooling, (*also* **tooling**) अलंकरण (न.)
hand viewer, (*also* **film viewer** *or* **viewer**) सूक्ष्म वाचनी (भिंग)
hanging indention, आलंबित समासांतर
Harleian style, हार्लेयन शैली
Harvard system, हार्वर्ड पद्धति
head, *n.* शीर्ष (न.)
head band, शीर्ष पट्टी
head cap, कणाबंधक (पु.)
heading, *n.* १ *Journalism* मथळा (पु.) २ शीर्षक (न.)
headline, *n.* १ अग्ररेषा (स्त्री.) २ ठळक मथळा (पु.)
head of the state, राज्यप्रमुख (सा.)
head ornament, (*also* **head piece**) शीर्ष अलंकरण
head title, शीर्ष ग्रंथनाम
hectograph process, शतलेखी प्रक्रिया, हेक्टो-ग्राफ प्रक्रिया
heel-nick, *n.* खाच (स्त्री.)
heliography, *n.* हेलिओग्राफी (स्त्री.)
heliogravure, *n.* हेलिओग्रॅव्ह्युअर (न.), हेलिओ उत्कीर्णन (न.)
helpful order, (*also* **helpful sequence**) उपयुक्त अनुक्रम
hierarchical, *adj.* श्रेणीय
hieroglyphics, *n.* चित्रलिपि (स्त्री.)
hieronym, *n.* गोत्रनाम (न.)
historiated initial, सार्थचित्राक्षर (न.)
historical bibliography, (*also* **applied bibliography**) ग्रंथशास्त्रेतिहास अभ्यास
history card, (*w.r.t.* **corporate body**) समष्टि ग्रंथकार संदर्भपत्र
holding card, उपलब्धि पत्र
holdings, *n.pl.* संग्रह (पु.)
holdings of periodicals, नियतकालिकांचा संग्रह
holiday issue, सुटीनिमित्त देवाण
Hollander, *n.* हॉलंडर (पु.)

hollowback, *n.* (*also* **loose back**) **पोकळ पृष्ठभाग** (पु.)

holograph, *n.* **संपूर्ण आलेख** (पु.), **स्वलेख** (पु.)

home bindery, ग्रंथालयांतर्गत बांधणी विभाग

home lending department=lending department

homology, *n.* **सजातीयता** (स्त्री.)

homonym, *n.* **समनाम** (न.)

honorific title, मानार्थ पदवी

honorific word, मानार्थ शब्द

horizontal line, आडवी रेघ

horn book, शृंगी पुस्तक (१६ व्या शतकातील एक पुस्तक प्रकार)

hospitality, *n.* **समावेशकता** (स्त्री.)

hospitality in array पंक्तिरचनेतील समावेशकता

hospitality in chain साखळीतील समावेशकता

hospitality in notation चिन्हांकनातील समावेशकता

hospital library, रुग्णालयीन ग्रंथालय

house journal, (*also* **house magazine** *or* **house organ**) **संस्था पत्रिका**

house paper, संसदीय पत्र

humanities, *n.pl.* **मानवविज्ञान** (न.)

humidity, *n.* **आर्द्रता** (स्त्री.)

I

IASLIC, (*short for* Indian Association of Special Libraries and Information Centres) भाविग्रंमाकेसं
ibidem, (*abbr*. ib. *or* ibid.) (in the same place) तत्रैव, कित्ता
idea plane, वैचारिक स्तर
identification card, ओळखचिन्ह पत्र
identity card, ओळखपत्र (न.)
ideograph, *n*. भावार्थचित्र (न.)
IFLA, (*short for* International Federation of Library Associations) आयएफएलए, आग्रंमसं
illuminated book, अलंकृत ग्रंथ
illuminated initial, अलंकृत आद्याक्षर
illustrated, *adj*. लेखचित्रित
illustration, *n*. लेखचित्र (न.)
illustrator, *n*. लेखचित्रकार (पु.)
illustrator entry, लेखचित्रकार नोंद
image, *n*. प्रतिमा (स्त्री.)
imitation art paper, हलका आर्ट कागद, हलका आर्ट पेपर
imperfect copy, १ अपूर्ण प्रत २ सदोष प्रत
imperfection, *n*. १ अपूर्णता (स्त्री.) २ सदोषता (स्त्री.)
imperfect set, १ अपूर्ण संच २ सदोष संच
imperial, *n*. (a size of paper) इंपीरिअल (पु.)
implement, *v.t.* कार्यान्वित करणे
imposition, *n*. पृष्ठसंयोजन (न.)
impression, *n*. मुद्रित प्रत (स्त्री.)
imprint, *n*. (*also* imprint line) प्रकाशनवृत्त (न.)
imprint date, प्रकाशन वर्ष
imprint line=imprint
in-charge librarian, प्रभारी ग्रंथपाल
inclusive edition, समावेशक आवृत्ति
incomplete file=broken file
incorporation, *n*. समावेशन (न.)
increasing complexity order, वाढता जटिलता क्रम
increasing concreteness order, वाढता मूर्तता क्रम
incunabula, *n.pl.* दोलामुद्रिते (न.अ.व.)
in-cut-note=cut-in-note
indent, *n*. मागणीपत्र (न.)
indention, *n*. समासांतर (न.)
 first indention प्रथम समासांतर
 second indention द्वितीय समासांतर
independents, *n.pl.* एकत्रित बांधणीतील स्वतंत्र ग्रंथ (पु.अ.व.)
index, *n*. १ निर्देशसूची (स्त्री.) २ (of books) उल्लेखसूची (स्त्री.)
index entry, निर्देशसूची नोंद
indexer, *n*. निर्देशसूचीकार (सा.)
indexing, *n*. निर्देशन (न.)
indexing periodical, निर्देशात्मक नियतकालिक
index map, निर्देशक नकाशा, दर्शक नकाशा
index mark, निर्देश चिन्ह
index size card, (*also* I-size card) सूचीपत्र (न.)
index to article, लेख निर्देशसूची
index to periodical, नियतकालिक लेख निर्देश-सूची
index translationum, अनुवाद निर्देशसूची
index verborum, शब्दानुसारी निर्देशसूची
Indian Association of Special Libraries and Information Centres, (*abbr*. IASLIC) भारतीय विशेष ग्रंथालये व माहिती केन्द्र संघ
Indian ink, इंडियन शाई
Indian Standards Institute, (*abbr*. ISI) भारतीय मानक संस्था
India paper, इंडिया पेपर
India proof, इंडिया प्रूफ
indicator, *n*. निर्देशफलक (पु.)
individual entry, १ वस्तुनाम नोंद २ व्यक्ति-नाम नोंद

individualisation, *n.* वस्तुविशेषीकरण (न.)
individuality, *n.* वस्तुविशेषत्व (न.)
Indo-Arabic numerals, इंडो-अरेबिक अंक (पु.अ.व.)
Indology, *n.* भारतीय विद्या (स्त्री.)
industrial library, औद्योगिक ग्रंथालय
ineditus, (*abbr.* ined.) (unpublished) अप्रकाशित
in figures, आकड्यांत
influencing phase, प्रभावी प्रावस्था
informal communication, अनौपचारिक संप्रेषण
information, *n.* माहिती (स्त्री.), ज्ञान (न.)
information card, (*also* authority card) सूचना पत्र, स्वीकृत शीर्षक पत्र
information centre, माहिती केंद्र
information explosion, माहिती स्फोट
information file, माहिती फाईल
information grid, माहिती जालक
information officer, माहिती अधिकारी
information processing, माहिती संस्करण
information retrieval, माहिती प्रतिप्राप्ति
information science, माहिती विज्ञान
information storage, माहिती संचय
information system, माहिती पद्धति
information theory, माहिती सिद्धांत
infra-red light, अवरक्त प्रकाश
ingrain, *n.* इन्ग्रेन कागद (पु.)
initial, *adj.* प्रारंभिक
n. आद्याक्षर (न.)
initial letter, अलंकृत आद्याक्षर
initionym, *n.* (*also* acronym) आद्याक्षरसंज्ञा (स्त्री.)
inlay, *n.* ग्रंथांतर्गत अलंकरण (न.)
inner form, अंतर्गत रचना
in print, (प्रकाशकाकडे) उपलब्ध ग्रंथ
in process, प्रक्रियाधीन
input, *n.* निविष्टि (स्त्री.)
in quires, अबद्ध
inscribed copy, स्वाक्षरित प्रत
inscribing, *n.* अंतर्लेखन (न.)
inscription, *n.* कोरीव लेख (पु.)
insertion, *n.* उत्तर समावेशन (न.), पश्च समावेशन (न.)
inservice training, सेवांतर्गत प्रशिक्षण
inset map, लक्षवेधी नकाशा
institute = institution, *n.* संस्था (स्त्री.)
institutional library, संस्था ग्रंथालय
'in stock', "संग्रही आहे"
instrument, *n.* १ उपकरण (न.) २ संलेख (पु.)
integer, *n.* पूर्णांक (पु.)
integer notation, पूर्णांक चिन्हांकन
integral, *adj.* अविभाज्य
intension, *n.* सघनता (स्त्री.), सखोलता (स्त्री.)
intensive reference service, सखोल संदर्भ सेवा
intercalation, *n.* (*also* interpolation) अंतर्वेशन (न.)
interdependent, *adj.* परस्परावलंबी
interests record, अभिरुचि नोंद
intergovernmental body, १ आंतर शासकीय संस्था २ अंतःशासकीय संस्था
interior arrangement, अंतर्व्यवस्था (स्त्री.)
inter leaf, (*also* slip sheet) अंतःपान (न.)
interlending, *n.* आंतर देवघेव (स्त्री.)
interlibrary loan, आंतर ग्रंथालयीन देवघेव
intermediate department, (*also* called intermediate library) किशोर विभाग
intermediate item, मध्यम अनुच्छेद
intermediate library, (*also* called intermediate department) किशोर ग्रंथालय
intern, *n.* अंतर्वासित (सा.)
internal research reports, अंतर्गत संशोधन अहवाल (पु.अ.व.)
international bibliography, आंतरराष्ट्रीय ग्रंथसूची

International Federation of Library Associations, (*abbr*. IFLA) आन्तरराष्ट्रीय ग्रंथालय महासंघ
International Organisation for Standardisation, (*abbr*. ISO) आन्तरराष्ट्रीय मानक संघटना
International Standard for Bibliographic Description (Monograph), *abbr*. ISBD (M)] आन्तरराष्ट्रीय प्रमाण ग्रंथसूची वर्णन (एक विषय संशोधन ग्रंथ)
International Standard for Bibliographic Description (Serial), *abbr*. ISBD (S)] आन्तरराष्ट्रीय प्रमाण ग्रंथसूची वर्णन (एक विषय संशोधन क्रमकालिक)
International Standard for Bibliographic Number, (*abbr*. ISBN) आन्तरराष्ट्रीय प्रमाण ग्रंथ क्रमांक
International Standard Serial Number, (*abbr*. ISSN) आन्तरराष्ट्रीय प्रमाण कालिक क्रमांक
internship, *n*. अंतर्वासिता (स्त्री.)
interpolated note, अंतर्वेशित टीप
interpolation = intercalation
interpolation device, अंतर्वेशन क्लृप्ति
interrogation mark, प्रश्नचिन्ह (न.)
interrupted publication, खंडित प्रकाशन
introduction, *n*. परिचय (पु.)
inventory, *n*. वस्तुसूची (स्त्री.)
inversion of title, शीर्षनाम स्थानबदल
inverted commas, अवतरण चिन्हे (न.अ.व.)
inverted entry, स्थानबदल नोंद, पुनर्रचित नोंद
inverted pages, द्विमुखी ग्रंथ
inverted title, विषयरचित ग्रंथनाम (नोंदीसाठी ग्रंथनामांची सोयीस्कर मांडणी)
invoice, *n*. बीजक (न.)
irregular periodical, अनियतकालिक (न.)
ISBD (M), [*short for* International Standard for Bibliographic Description (Monograph)] आप्रग्रंव (ग्रं)
ISBD (S), [*short for* International Standard for Bibliographic Description (Serial)] आप्रग्रंव (का)
ISBN, (*short for* International Standard for Bibliographic Number) आप्रग्रंक्र
ISI, (*short for* Indian Standards Institute) भामासं
I-size card = index size card
ISO, (*short for* International Organisation for Standardisation) आमासं
isolate, *n*. विविक्तक (न.), उपांग (न.)
ISSN, (*short for* International Standard Serial Number) आप्रकाक्र
issue, *n*. १ जावक (स्त्री.) २ अंक (पु.) ३ देवाण (स्त्री.)
issue counter, देवघेव काऊंटर
issue date, देवाण दिनांक
issue out pass, देवाणपत्र (न.)
issue register, देवघेव नोंदवही
issue system, (*also* issuing system) देवघेव पद्धति
issuing, *n*. (*also* charging) देवाण (स्त्री.)
issuing system = issue system
italic, *adj*. इटालिक, तिरपा
n.pl. इटालिक मुद्राक्षरे (न.अ.ब.), तिरपी मुद्राक्षरे (न.अ.ब)
item, *n*. बाब (स्त्री.)

J

jacket, *n.* वेष्टन (न.)
jail library, (*also* prison library) कारागृह ग्रंथालय
job, *n.* सोपीव काम (न.)
joint, *n.* सांधा (पु.), जोड (पु.)
joint author=co-author
joint author entry, १ सहग्रंथकार नोंद २ सहलेखक नोंद
joint author index entry, १ सहग्रंथकार निर्देशी नोंद २ सहलेखक निर्देशी नोंद
joint catalogue=card repertory
joint code, संयुक्त संहिता
joint corporate author entry, सहसमष्टि ग्रंथकार नोंद
joint editor, सहसंपादक (पु.)
joint editor entry, सहसंपादक नोंद
joint entry, संयुक्त नोंद
joint personal author, १ सहव्यक्ति लेखक २ सहव्यक्ति ग्रंथकार
journal, *n.* कालिक (न.) *cf.* annual
journalese, *n.* पत्रकार शैली (स्त्री.), वर्तमानपत्री भाषा (स्त्री.)
journalism, *n.* १ पत्रकारिता (स्त्री.) २ वृत्तपत्रव्यवसाय (पु.)
journalist, *n.* पत्रकार (पु.)
junior book, बालसाहित्य (न.)
junior library, बालग्रंथालय (न.)
jurisdiction, *n.* अधिकारिता (स्त्री.)
justification, *n.* पंक्ति समकरण (न.), ओळ समकरण (न.)
juvenile book, कुमार ग्रंथ
juvenile library, कुमार ग्रंथालय
juvenilia, *n.pl.* प्रारंभिक रचना (स्त्री.), प्रारंभिक कृति (स्त्री.)

K

kaleidoscope, *n.* १ चित्ररूपदर्शक (न.) २ कॅलेडोस्कोप (पु.)

kerf=**groove**

kernel title, मूळ ग्रंथनाम

key author, प्रमुख लेखक

key title, प्रमुख ग्रंथनाम

keyword, *n.* प्रमुख शब्द (पु.)

keyword in context, संदर्भगत प्रमुख शब्द

keyword index, प्रमुख शब्द निर्देशसूची

keyword out of context, संदर्भबाह्य प्रमुख शब्द

kind, *n.* प्रकार (पु.)

knowledge, *n.* ज्ञान (न.)

knowledge classification, (*also* called **philosophical classification**) ज्ञानात्मक वर्गीकरण

L

label, *n.* चिठ्ठी (स्त्री.), लेबल (न.)
label holder, बोधचिठ्ठी धारक
labelling, *n.* बोधचिठ्ठी काम (न.), लेबल काम (न.)
label tag, बोधचिठ्ठी (स्त्री.)
laboratory manual, प्रयोगशाळा निदेशपुस्तक
laid mould, धारांक साचा, लेड साचा
laid paper, धारांक कागद, लेड कागद
lamination, *n.* १ स्तर विभाजन (न.) २ पटलीकरण (न.)
language, *n.* भाषा (स्त्री.)
language division, भाषा विभाग
language engineering, भाषा अभियांत्रिकी
language facet, भाषा पैलू
language isolate, भाषा उपांग
language isolate number, भाषा उपांग अंक
language number, भाषा अंक
large paper edition, (*also* large paper copy) बृहदाकार आवृत्ति
last link, शेवटचा दुवा
late fee, विलंब शुल्क
lateral filing, समान्तरित क्रमरचना
later title, अपर ग्रंथनाम
latest edition, नवीनतम आवृत्ति
law, *n.* १ (as hypothesis) सूत्र (न.) २ सिद्धान्त (पु.)
laws of library science, ग्रंथालयशास्त्र सिद्धान्त
lay-out, *n.* १ मांडणी (स्त्री.) २ रेखांकन (न.)
leaderette, *n.* संपादकीय स्फुट (न.)
leader writer, अग्रलेखकार (पु.)
leading, *n.* पंक्तिबंधन (न.), लेडिंग (न.)
leading article, प्रमुख लेख
leading line, अग्ररेषा (स्त्री.)
leading section, अग्रविभाग (पु.)
leaf, *n.* (पाठपोट) पान (न.);
leaflet, *n.* पर्णक (न.)
learned periodical, ज्ञानप्रधान नियतकालिक
learned society, विद्वत् संस्था
leather binding, कातडी बांधणी
lecture, *n.* व्याख्यान (न.)
lecture series, व्याख्यानमाला (स्त्री.)
ledger, *n.* वही (स्त्री.), खतावणी (स्त्री.)
ledger catalogue, वही तालिका
ledger charging system, (*also* ledger issuing system) खतावणी देवघेव पद्धति
legend, *n.* दंतकथा (स्त्री.)
lending department, (*also* home lending department *or* lending section) देवघेव विभाग
lens, *n.* भिंग (न.)
let-in-note=cut-in-note
letter by letter arrangement, (all through alphabetisation) अक्षरानुसारी क्रमरचना
lettered proof, कोरीव चित्र प्रकाशन वृत्त
lettering, *n.* अक्षरलेखन (न.)
letterpress, *n.* अक्षरमुद्रण (न.)
levant, *n.* लेवॅन्ट चामडे (न.)
level, *n.* १ स्तर (पु.) २ (stack) पोटमाळा (पु.)
lexicographer, *n.* कोशकार (पु.)
lexicon, *n.* शब्दकोश (पु.)
liaison officer, संपर्क अधिकारी
librachine, *n.* फिरते ग्रंथालय (न.)
librarian, *n.* ग्रंथपाल (सा.)
librarianship, *n.* ग्रंथपालन (न.)
library, *n.* १ ग्रंथालय (न.) २ वाचनालय (न.)
Library Act, 1967, ग्रंथालय अधिनियम, १९६७
library administration, ग्रंथालय प्रशासन
library agency, ग्रंथालय अभिकरण
library association, ग्रंथालय संघ
library attendant, ग्रंथालय परिचर
library authority, ग्रंथालय प्राधिकरण

library binding, ग्रंथालयीन बांधणी
library budget, ग्रंथालय अर्थसंकल्प
library catalogue, ग्रंथालय तालिका
library cess, (*also* called library levy) ग्रंथालय उपकर
library committee, ग्रंथालय समिति
library co-operation, ग्रंथालय सहकार
library copy, ग्रंथालय प्रत
library design, ग्रंथालय संकल्पचित्र
library development plan, ग्रंथालय विकास योजना
library discount, (*also* library economy) ग्रंथालय सूट
library edition, (*also* cabinet edition) ग्रंथालय आवृत्ति
library extension, ग्रंथालय विस्तार
library fee, ग्रंथालय शुल्क
library finance, ग्रंथालय वित्तव्यवस्था
library for the blind, अंधांकरिता ग्रंथालय
library fund, ग्रंथालय निधि
library hand, १ ग्रंथालयीन अक्षरवळण २ ग्रंथालय मदतनीस
"library has", "ग्रंथालयात उपलब्ध"
library hours, ग्रंथालयाच्या वेळा (स्त्री.अ.व.)
"library lacks", "ग्रंथालयात अनुपलब्ध"
library law, ग्रंथालय कायदा
library legislation, ग्रंथालय विधिविधान, ग्रंथालय कायदा
library levy, (*also* called library cess) १ ग्रंथालय कर २ ग्रंथालय कर आकारणी
library lighting, ग्रंथालयातील प्रकाशव्यवस्था
library location, ग्रंथालय स्थान
library movement, ग्रंथालय चळवळ
Library of Congress Classification, लायब्ररी ऑफ कॉंग्रेस क्लासिफिकेशन
library organisation, १ ग्रंथालय संघटना २ ग्रंथालय संघटन
library pass, ग्रंथालय प्रवेशिका
library permit, ग्रंथालय परवाना
library planning, ग्रंथालय नियोजन
library publicity, ग्रंथालय प्रसिद्धि
library rate schedule, ग्रंथालयकराचे दरपत्रक
library research board, ग्रंथालय संशोधन मंडळ
library rule, ग्रंथालय नियम
library science, ग्रंथालयशास्त्र (न.)
library security, ग्रंथालय सुरक्षा
library service, ग्रंथालय सेवा
library staff, ग्रंथालय कर्मचारीवर्ग
library statistics, ग्रंथालय आकडेवारी
library supplies, ग्रंथालय वस्तुपुरवठा
library tax, ग्रंथालय कर
library ticket, (*also* called reader's card *or* reader's ticket) ग्रंथालय तिकीट
libretto, *n.* संगीतिका पाठ (पु.)
ligature=digraph
Lilliput edition, (*also* miniature edition) छोटेखानी आवृत्ति
limited cataloguing, मर्यादित तालिकीकरण
lineblock, *n.* रेखा चित्रठसा (पु.)
line division mark, (*also* line ending) पंक्ति विभाजन चिन्ह
line drawing, रेखाचित्र (न.)
line ending=line division mark
line engraving, रेखा उत्कीर्णन
linen-faced, *adj.* लिननसदृश
linen-finish, *n.* लिनन परिष्करण (न.)
linen-paper, *n.* लिनन कागद (पु.)
linguistic bibliography, भाषिक ग्रंथसूची
linguistic number, भाषांक (पु.)
lining page, अस्तर पृष्ठ
lining paper, अस्तर कागद
link, *n.* दुवा (पु.)
  false link अर्थहीन दुवा
  first link पहिला दुवा
  last link शेवटचा दुवा

sought link वांच्छित दुवा
unsought link अवांच्छित दुवा
linked book, अनुबद्ध पुस्तक
linotype, *n.* १ पंक्तिमुद्राक्षर (न.) २ पंक्ति-मुद्रण यंत्र (न.)
list, *n.* यादी (स्त्री.)
list of additions, नव्याने आलेल्या ग्रंथांची यादी
literature, *n.* साहित्य (न.), वाङ्मय (न.)
literature search, साहित्य शोध, वाङ्मय शोध
lithograph, *n.* शिलामुद्रित (न.)
lithography, *n.* शिलामुद्रण (न.)
little periodicals, (irregular periodicals) लघु अनियतकालिके (न.अ.व.)
loan, *n.* देवघेव (स्त्री.)
loan department, देवघेव विभाग
loan desk=charging desk
loan of books, ग्रंथांची देवघेव
local bibliography, स्थानिक ग्रंथसूची
local collection, स्थानीय संग्रह
local library authority, स्थानिक ग्रंथालय प्राधिकरण
local library authority composition, स्थानिक ग्रंथालय प्राधिकरण रचना
local unit card, स्थानीय एकक पत्र
local variation, ग्रंथालयनिविष्ट फेरबदल
location, *n.* स्थान (न.)
location index, स्थाननिर्देशी (पु.)
location mark, स्थानांक (पु.)
location symbol, स्थान चिन्ह
logical classification, तार्किक वर्गीकरण
logical division, तर्कसिद्ध विभाजन
logical notation, तर्कसिद्ध चिन्हांकन
long range reference service, संशोधनावलंबी संदर्भ सेवा, दूरान्वयी संदर्भ सेवा
loose back=hollowback
lower case, खालची मुद्रधानी

M

machine literature searching, यंत्रद्वारा साहित्य शोध, यंत्रद्वारा वाङ्मय शोध
machine-readable form, यंत्रद्वारा वाचनीय स्वरूप नोंदी (स्त्री.अ.व.)
machine translation, यंत्रद्वारा भाषांतर
macro—, *pfx*. स्थूल—
macrodocument, *n*. स्थूल प्रलेख (पु.)
macroform, *n*. स्थूल स्वरूप (न.)
macrothought, *n*. स्थूल विचार (पु.)
magazine, *n*. कालिकपत्रिका (स्त्री.) *cf*. annual
magazine room, (*also* called periodical room) कालिक कक्ष, कालिक दालन
magnetic core, चुंबकीय आंतरिक
magnetic disc, चुंबकीय चकती
magnetic drum, चुंबकीय नळकांडे
magnetic record, चुंबकीय अभिलेख
magnetic tape, चुंबकीय फीत
mailing list, प्रेषण यादी
main card, (*also* main entry) मुख्य नोंद
main class, मुख्य वर्ग
main entry=main card
main heading, मुख्य शीर्षक
main library=central library
main number, मुख्य अंक
main sub-division, मुख्य उपविभाग
maintenance, *n*. परिरक्षण (न.)
maintenance of a library, ग्रंथालयाचे परिरक्षण
maintenance section, परिरक्षण विभाग
main title, मुख्य ग्रंथनाम
major series, प्रधान माला
management, *n*. व्यवस्थापन (न.)
manifestation, *n*. प्रतीतीभवन (न.)
manila paper, मनिला कागद
manual, *n*. १ निदेशपुस्तक (न.) २ नियमपुस्तिका (स्त्री.)
adj. हस्तचलित
manuscript, *n*. हस्तलिखित (न.)
manuscript catalogue, हस्तलिखित तालिका
map, *n*. नकाशा (पु.)
map cabinet, नकाशा खणकपाट
marginal notes, (marginalia) समासटिपा (स्त्री.अ.व.)
mark, *n*. चिन्ह (न.), खूण (स्त्री.)
mark of interrogation=question mark
mark of omission, विलोपन चिन्ह
mark of reference, संदर्भ चिन्ह
master card=unit card
master catalogue, सर्वांगीण तालिका
master film, (*also* master negative film) मूळ व्यस्त पट
masterpiece, *n*. सर्वोत्कृष्ट कृति (स्त्री.)
material, *n*. साहित्य (न.)
matrix, *n*. (*pl*. matrices) मातृका (स्त्री.)
matter, *n*. वस्तु (स्त्री.)
matter facet, वस्तु पैलू
mechanical composition, यंत्रजुळणी (स्त्री.)
mechanical pulp, यंत्रनिर्मित लगदा
mechanical wood pulp, यंत्रनिर्मित काष्ठलगदा
mechanised retrieval, यंत्रित प्रतिप्राप्ति
mechanised retrieval system, यंत्रित प्रतिप्राप्ति पद्धति
media file, माध्यमांची फाईल
media of communication, संप्रेषण माध्यमे (न.अ.व.)
member, *n*. सभासद (पु.), सदस्य (पु.)
membership card, सभासद पत्र
membership form, सभासद आवेदनपत्र नमुना
membership record, सभासदनोंद अभिलेख
memoirs, *n.pl*. १ संस्मरणिका (स्त्री.) २ आठवणी (स्त्री.अ.व.)
memorial volume, स्मृतिग्रंथ (पु.), स्मारक ग्रंथ
memory unit, स्मृतिमंजूषा (स्त्री.)

metaphysical division, आध्यात्मिक विभागणी, आध्यात्मिक विभाजन
method, *n.* पद्धति (स्त्री.)
methodology, *n.* पद्धतिमीमांसा (स्त्री.)
micro—, (used in comb.) सूक्ष्म—
microcard, *n.* सूक्ष्मपत्र (न.)
microcard reader, सूक्ष्मपत्र वाचनयंत्र
microcopy, *n.* सूक्ष्मप्रत (स्त्री.)
microdocument, *n.* सूक्ष्मप्रलेख (पु.)
microfiche, *n.* सूक्ष्मपत्रपृष्ठ (न.)
microfilm, *n.* सूक्ष्मपट (पु.)
microfilming, *n.* सूक्ष्मचित्रीकरण (न.)
microfilm reader, सूक्ष्मपट वाचनयंत्र
microform, *n.* सूक्ष्मस्वरूप (न.)
microopaques, *n.pl.* सूक्ष्म अपारदर्शिते (न.अ.व.)
micropane, *n.* माइक्रोपेन (पु.), सूक्ष्म काचफोटो (पु.)
microphotography, *n.* सूक्ष्म छायाचित्रण (न.)
microprint, *n.* सूक्ष्ममुद्रण (न.)
microrecording, *n.* सूक्ष्म अभिलेखन (न.)
microscopic edition, सूक्ष्म आवृत्ति, सूक्ष्माक्षर आवृत्ति
microstat, *n.* सूक्ष्मलेख छायाचित्र (न.)
microstrip, *n.* सूक्ष्मपट्टी (स्त्री.)
microthought, *n.* सूक्ष्मविचार (पु.)
microtransparencies, *n.pl.* सूक्ष्म पारदर्शिका (स्त्री.अ.व.)
mimeograph, *n.* चक्रमुद्रण (न.)
miniature book=bibelot
miniature edition=Lilliput edition
minor series, उपमाला (स्त्री.)
mint book, कोरे करकरीत पुस्तक
miscellaneous, *adj.* संकीर्ण
miscellany, *n.* संकीर्ण लेखसंग्रह (पु.)
misprint, *n.* मुद्रणदोष (पु.)
mixed notation, मिश्र चिन्हांकन
mnemonic, *adj.* स्मृतिसाधक, स्मृतिसुलभ
mnemonic device, स्मृतिसुलभ क्लृप्ति
mnemonics, *n.pl.* स्मृतिसाधके (न.अ.व.)
mobile library, (*also* book mobile) फिरते ग्रंथालय
modification of resolution, ठरावात फेरबदल
modular, *adj.* परिवर्तनसुलभ
modular construction, परिवर्तनसुलभ रचना
modular planning, परिवर्तनसुलभ नियोजन
modulated subject chain, क्रमागत विषय साखळी
modulation, *n.* क्रमागम (पु.)
monochrome, *n.* एकवर्णक (पु.)
monograph, *n.* एकविषयी ग्रंथ (पु.)
monolingual dictionary, १ एकभाषिक शब्दकोश २ एकभाषिक कोश
monotype, *n.* १ एकमुद्राक्षर (न.) २ एकमुद्राक्षर यंत्र (न.)
monthly, *n.* मासिक (न.) *cf.* annual
Moon-type, *n.* मूनटाईप (पु.) (अंधांसाठी मुद्राक्षरे)
morgue, *n.* ख्यातव्यक्तिचरित्रसंदर्भ (पु.)
morocco, *n.* मोरोक्को (न.)
mosaic, *n.* मोझेक (न.)
mould-made paper, साचा-निर्मित कागद
movable location=relative location
movie pictures, चलचित्रे (न.अ.व.)
multi-dimension, *n.* बहुमिति (स्त्री.)
multifaceted, *adj.* बहुपैलू—, बहुपैलूयुक्त
multifaceted class, बहुपैलू वर्ग
multifocal, *adj.* बहुलक्ष्यी
multilingual dictionary, १ बहुभाषिक शब्दकोश २ बहुभाषिक कोश
multiphased, *adj.* बहुप्रावस्थी, बहुअंगी, अनेकांगी
multiphased classes, बहुप्रावस्थी वर्ग (पु.अ.व.)
multiphased subject, बहुप्रावस्थी विषय
multiple class, अनेकवस्तु वर्ग
multiple copies, अनेक प्रती (स्त्री.अ.व.)

multiple headings, बहुविध शीर्षके (न.अ.व.)
multiple series note, बहुमाला टीप
multivolumed book, १ बहुखंड पुस्तक २ बहुखंड ग्रंथ
multivolumed simple book, १ खंडात्मक साधे पुस्तक २ खंडात्मक साधा ग्रंथ
muniment room, प्रलेख कक्ष
museum, *n.* वस्तुसंग्रहालय (न.)
music library, संगीत ग्रंथालय
mutually exclusive, परस्परवर्जक

N

name authority file, प्रमाणनाम शीर्षकावली
name catalogue, नाम तालिका
name entry, नाम नोंद
name index, नाम निर्देशसूची
name reference, नामसंदर्भ (पु.)
narration, *n.* निवेदन (न.)
narrator, *n.* निवेदक (पु.)
nascent, *adj.* १ नवीनतम २ नवजात
national bibliography, राष्ट्रीय ग्रंथसूची
national catalogue, राष्ट्रीय तालिका
National Central Library, राष्ट्रीय केंद्रीय ग्रंथालय
National Library, राष्ट्रीय ग्रंथालय
natural classification, स्वाभाविक वर्गीकरण
natural science, नैसर्गिक शास्त्र
n.d., (*short for* no date) एनडी
needlework binding=embroidered binding
negative selection=weeding
net book agreement, निव्वळ मूल्य पुस्तक-करार
net book price, पुस्तकाचे निव्वळ मूल्य
net price, निव्वळ किंमत
Newark charging system, नेवार्क देवघेव पद्धति
new arrivals, १ नवागत ग्रंथ (पु.अ.व.) २ नवागत पुस्तके (न.अ.व.)
news magazine, वृत्तपत्रिका (स्त्री.)
newspaper, *n.* वृत्तपत्र (न.), वर्तमानपत्र (न.)
newspaper stand, वृत्तपत्रधानी (स्त्री.)
news-print, *n.* वृत्तपत्री कागद (पु.)
news weekly, वृत्त साप्ताहिक
no date, (*abbr.* n.d.) वर्षांकरहित
no due certificate, ना देय प्रमाणपत्र
nom-de-plume=allonym
nomenclature, *n.* १ नाव (न.), संज्ञा (स्त्री.) २ नामपद्धति (स्त्री.)
nomination of members, सदस्यांचे नाम-निर्देशन
non-aided library, विनाअनुदान ग्रंथालय
non-book material, ग्रंथेतर साहित्य
non-fiction, *n.* ललितेतर वाङ्मय (न.) *adj.* ललितेतर
non-recurring aid, अनावर्ती सहायक अनुदान
non-transferable, *adj.* अहस्तांतरणीय
norm, *n.* प्रमाणक (न.)
notation, *n.* १ संकेतन (न.) २ चिन्हांकन (न.)
  mixed notation मिश्र चिन्हांकन
  open notation खुले चिन्हांकन
  packeted notation वेष्टित चिन्हांकन
  pure notation शुद्ध चिन्हांकन
  retroactive notation भूतलक्षी चिन्हांकम
notational plane, चिन्हांकन स्तर
notation system, चिन्हांकन पद्धति
"not available", "उपलब्ध नाही"
note, *n.* टीप (स्त्री.)
nothing before something system=word by word arrangement
notice board, सूचना फलक
notification, *n.* अधिसूचना (स्त्री.)
"not in stock", "संग्रही नाही"
"not traceable", "सध्या अप्राप्य"
not transferable, अहस्तांतरणीय
novel, *n.* कादंबरी (स्त्री.)
novelette, *n.* कादंबरिका (स्त्री.)
novelist, *n.* कादंबरीकार (पु.)
number, *n.* १ संख्या (स्त्री.), अंक (पु.) २ (मासिक वगैरेचा) अंक (पु.)
numbered and signed edition, संख्यांकित व स्वाक्षरित आवृत्ति
numbered copy, संख्यांकित प्रत
numbered trade, संख्यांकित प्रकाशन
numbering, *n.* क्रमांकन (न.)

numerals, *n.pl.* अंक (पु.अ.व.)
Arabic numerals अरेबिक अंक
Indo-Arabic numerals इंडो-अरेबिक अंक
Roman numerals रोमन अंक
numerical order, संख्या क्रम

O

objective, *n.* उद्दिष्ट (न.)
oblique, *n.(also* slant stroke) तिरपी रेघ (स्त्री.)
octave, *n.* अष्टक (न.)
octave device, अष्टक क्लृप्ति
octave principle, अष्टक तत्त्व
octavo, *n.* (*abbr.* 8vo) अष्टपत्री (न.), सोळापृष्ठी (न.)
octodecimo, *n.* (*abbr.* 18mo) (*also* eighteenmo) अठरापत्री (न.), छत्तीसपृष्ठी (न.)
off-print=separate
offset, *n.* अक्षरप्रतिरूप (न.)
omnibus book, (*also* omnibus volume) समग्रवाङ्मय ग्रंथ
omnibus edition, (*also* called collected edition) सर्वसमावेशक आवृत्ति
omnibus volume=omnibus book
onlay, *n.* ग्रंथवेष्टनालंकरण (न.)
on loan, उसनवार
opaque screen, अपारदर्शी पडदा
open access, (*also* free access) मुक्त प्रवेश
open back case, (*also* slide box; slide case; slip case *or* slip-in-case) संरक्षक आवरण
open entry, खुली नोंद
open joint=French joint
open notation, खुले चिन्हांकन
open reserve, मुक्त प्रवेशी रक्षित संग्रह
oral history, मौखिक इतिहास
order, *n.* १ आदेश (पु.) २ मागणी (स्त्री.) ३ क्रम (पु.)
cf. sequence अनुक्रम
order card, मागणीपत्र (न.)
ordinal number, क्रमवाचक अंक
ordinal value, क्रमवाचक मूल्य
organ, *n.* अवयव (पु.), अंग (न.)
organ characteristic, अवयव लक्षण
organisation, *n.* १ संघटना (स्त्री.) २ संघटन (न.)
oriental book, प्राच्यविद्या ग्रंथ
oriental research, प्राच्यविद्या संशोधन
orientation, *n.* दिशानिदेशन (न.)
orientation lecture, परिचायक व्याख्यान
original sources=primary sources
original work, मूळ कृति, स्वतंत्र कृति
outer form, बाह्य स्वरूप
outer forme, बाह्य फर्मा
outlier library, बाह्यस्थित ग्रंथालय (राष्ट्रीय ग्रंथालयामार्फत देवघेव करणारे ग्रंथालय)
out-of-date, *adj.* कालबाह्य
out of print, प्रकाशकाकडे अनुपलब्ध, बाजारात अनुपलब्ध
out of stock, विक्रेत्याकडे अनुपलब्ध
out pass=gate pass
output, *n.* निष्पन्न (न.)
outside user, सदस्येतर उपयोक्ता
overdue, *adj.* विलंबित
overdue charges, विलंब आकार
overhead projector, उपरि प्रक्षेपक
overlapping, *adj.* परस्परव्यापी
overlapping subjects, परस्परव्यापी विषय (पु.अ.व.)
oversized, *adj.* मोठ्या आकाराचा
ownership mark, मालकी चिन्ह

P

package library loan, १ पुस्तिका संग्रह देवघेव २ कात्रण संग्रह देवघेव
packeted notation, वेष्टित चिन्हांकन
packing, *n.* आवेष्टन (न.)
page, *n.* १ पृष्ठ (न.) (एक बाजू) २ ग्रंथ परिच्चर (पु.)
page heading, पृष्ठ शीर्षक
page turner, पृष्ठ उलटणी
pagination, *n.* १ पृष्ठसंख्या नोंद (स्त्री.) २ पृष्ठक्रमांकन (न.), पृष्ठसंख्यांकन (न.)
palimpsest, *n.* पुनर्हस्तलिखित (न.)
palm leaf, तालपत्र (न.)
pamphlet, *n.* पत्रिका (स्त्री.) *cf.* handbook
pamphlet collection, पुस्तिका संग्रह
pamphlet section, पुस्तिका कक्ष
paper binding, कागदी बांधणी
papyrus, *n.* पपायरस (न.), पॅपिरस (न.)
paragraph, *n.* (*also* passage) परिच्छेद (पु.)
paragraph mark, ¶ (तळटीप चिन्ह)
parallel arrangement, आकारानुसारी ग्रंथ-रचना
parallel entry, समांतर पाठभेद नोंद
parallel mark, ¶ (तळटीप चिन्ह)
parallel title, समांतर ग्रंथनाम
parameter, *n.* १ प्राचल (न.) २ प्रमाण परि-मिति (स्त्री.) ३ प्रमापक (न.)
parchment, *n.* १ कातडे (न.) २ चर्मपत्र (न.)
parenthesis, *n.pl.* गोलकंस (पु.)
parliamentary, *adj.* संसदीय
part, *n.* १ भाग (पु.), अंश (पु.) २ विभाग (पु.) ३ अवयव (पु.) ४ खंड (पु.)
partial, *adj.* आंशिक
partial bibliography, आंशिक ग्रंथसूची
partial comprehensive main class, अंश समावेशी मुख्य वर्ग
partial title, लघु ग्रंथनाम
partition, *n.* आडपडदा (पु.)
pass, *n.* प्रवेशिका (स्त्री.) (as in : library pass ग्रंथालय प्रवेशिका)
passage = paragraph
patent, *n.* एकस्व (न.), पेटंट (न.)
penalty, *n.* दंड (पु.), शिक्षा (स्त्री.)
pending, *adj.* प्रलंबित, साचलेले, अनिर्णीत
penname = allonym
penultimate, *adj.* उपांत्य
penultimate class, उपांत्य वर्ग
penultimate octave, उपांत्य अष्टक
perfecting, *n.* दुपाठी मुद्रण (न.)
perforating stamp, छिद्रण शिक्का
periodical, *n.* नियतकालिक (न.) *cf.* annual
periodical bibliography, नियतकालिक सूची
periodical room, (*also* called magazine room) नियतकालिक कक्ष, नियतकालिक दालन
periodical section, नियतकालिक विभाग
periodicity, *n.* नियतकाल (पु.)
periodicity section, प्रसिद्धि कालखंड विभाग (मुख्य नोंद)
permanent collection, स्थायी संग्रह
permit, *n.* परवाना (पु.)
permuted subject index, अदलाबदल विषय-नाम निर्देश
personal author, व्यक्ति ग्रंथकार
personal bibliography, व्यक्तिनिष्ठ ग्रंथसूची
personal collection, व्यक्तिगत संग्रह
personality, *n.* व्यक्तित्व (न.)
personality facet, व्यक्तित्व पैलू
personal name, व्यक्तिनाम (न.)
personnel, *n.* कर्मचारीवर्ग (पु.), सेवकवर्ग (पु.)
perusal, *n.* अवलोकन (न.)
phase, *n.* प्रावस्था (स्त्री.)
  biasing phase अभिनत प्रावस्था
  comparison phase तुलनात्मक प्रावस्था

difference phase विभेद प्रावस्था
first phase प्रथम प्रावस्था, पहिली प्रावस्था
general relation phase व्यापक संबंध प्रावस्था
influencing phase प्रभावी प्रावस्था
second phase द्वितीय प्रावस्था
phase analysis, प्रावस्था विश्लेषण
phase relation, प्रावस्था संबंध
philosophical classification, (*also* called knowledge classification) तत्त्वज्ञानात्मक वर्गीकरण
phonogram, *n.* ध्वनिचिन्ह (न.)
phono record, ध्वनिमुद्रिका (स्त्री.)
phono roll, ध्वनिपट (पु.)
photo, *n.* छायाचित्र (न.)
photo copy, छायाचित्र प्रत
photo-duplication service, छायाचित्र प्रतिलिपि सेवा
photographic reproduction, छायाचित्री मुद्रण
photolithography, *n.* छायाशिलामुद्रण (न.)
photomicrography, *n.* सूक्ष्म छायाचित्रण (न.)
photostat, *n.* छायाचित्रित लेख (पु.)
photostat copy, छायाचित्रित लेख प्रत
photozincography, *n.* फोटोझिंको मुद्रण (न.)
phrase, *n.* १ वाक्यांश (पु.) २ वाक्प्रयोग (पु.)
physical bibliography, ग्रंथ प्रकृतिशास्त्र
physical description area, (collation) ग्रंथरूपनिर्देश क्षेत्र (खंडपृष्ठादि वृत्त)
physical forms of catalogue, तालिकेचे प्राकृतिक प्रकार
physical verification, प्रत्यक्ष पडताळणी
pica, *n. Print.* पाइका (पु.)
pictograph, *n.* चित्रलेख (पु.)
picture file, (*also* art file) चित्रसंग्रह (पु.)
pilot library, पथदर्शी ग्रंथालय
pirated edition, अपहृत आवृत्ति
placard catalogue, फलक तालिका
place bibliography, स्थल ग्रंथसूची
plagiarism, *n.* वाङ्मयचौर्य (न.)
plan, *n.* १ नकाशा (पु.) २ रचनाकल्प (पु.) (स्थापत्य)
plane, *n.* स्तर (पु.)
idea plane वैचारिक स्तर
notational plane चिन्हांकन स्तर
verbal plane शाब्दिक स्तर, शब्दांकन स्तर
planographic printing, समतल मुद्रण
plate, *n.* १ चित्रपृष्ठ (न.) २ मुद्रणपट्ट (पु.)
platen, *n. Print.* प्लॅटन (न.)
pocket book, छोटेखानी पुस्तक
point, *n.* १ पॉइन्ट (पु.) २ बिंदु (पु.)
point measurement of type, मुद्राक्षर पॉइन्ट-मापन
polyglot, *n.* बहुभाषीय ग्रंथ (पु.)
polygraph, *n.* बहुवाङ्मय लेखन (न.)
polyonym, *n.* बहुलेखकी ग्रंथ (पु.)
polyonymous, *adj.* बहुनामक
popular periodicals, १ लोकरंजक नियतकालिके (न.अ.व.) २ लोकप्रिय नियतकालिके (न.अ.व.)
pornography, *n.* अश्लील वाङ्मय (न.)
portable, *adj.* हातवाही
portolan = portulan chart, *n.* खलाशी नकाशा (पु.)
post, *n.* (a size of paper) पोस्ट (पु.)
posterior, *adj.* उत्तरवर्ती, परवर्ती
posterior division, उत्तरवर्ती विभाग
posteriorising common isolate, उत्तरवर्ती सामान्य विविक्तक
posthumous work, मरणोत्तर प्रकाशित, मरणोत्तर प्रकाशन
postulate, *n.* आधारतत्त्व (न.)
practical, *n.* प्रात्यक्षिक (न.)
preface, *n.* प्रस्तावना (स्त्री.)
pre-first octave, प्रथमपूर्वक अष्टक
preliminaries, *n.* (*also* called front matter) आरंभीचा भाग (पु.), विषयपूर्व भाग (पु.)

preliminary classification schedule, प्रारंभिक वर्गीकरण अनुसूची
preliminary pages, आरंभिक पृष्ठे (न.अ.व.), विषयपूर्व पृष्ठे (न.अ.व.)
prelude, *n.* प्रारंभक (पु.)
pre-natal cataloguing=cataloguing in publication
preprints, *n.* पूर्वमुद्रिते (न.अं.व.)
prerequisites, *n.pl.* पूर्वावश्यकता (स्त्री.)
prescribed, *adj.* विहित, नेमलेले
presentation copy, भेट प्रत
preservation, *n.* जतन (न.)
press-copy, *n.* मुद्रण प्रत (स्त्री.)
presumed author=attributed author
primary bibliography, प्रारंभिक ग्रंथसूची, मूळ ग्रंथसूची
primary sources, (*also* original sources) मूलगामी साधने (न.अ.व.)
principal author, मुख्य लेखक, प्रधान ग्रंथकार
principle, *n.* तत्त्व (न.)
principle of parallel movement, समांतरण तत्त्व
printed book, छापील पुस्तक
printed catalogue, मुद्रित तालिका
printer, *n.* मुद्रक (सा.)
printer's catalogue, मुद्र तालिका
printing, *n.* मुद्रण (न.)
priority, *n.* १ प्राथम्य (न.) २ अग्रक्रम (पु.)
prison library=jail library
privilege issue, प्रासंगिक विशेष देवघेव
procedure, *n.* कार्यपद्धति (स्त्री.)
procedure manual, (*also* work manual) कार्यपद्धति निदेशपुस्तिका
proceedings, *n.pl.* कार्यवृत्ते (न.अ.व.)
process, *n.* प्रक्रिया (स्त्री.), उपस्कार (पु.)
processing of books, ग्रंथ सोपस्करण
process slip=cataloguer's slip
process stamp, प्रक्रिया ठसा, उपस्कार ठसा
programme, *n.* (computer science) सूचनापट (पु.)
programmer, *n.* सूचनापटकार (सा.)
prohibited literature=suppressed literature
project, *n.* १ प्रकल्प (पु.) २ परियोजना (स्त्री.)
v.t.&i. पुढे येणे, पुढे काढणे
projector, *n.* प्रक्षेपक (पु.)
overhead projector उपरि प्रक्षेपक
project-oriented, *adj.* प्रकल्पाभिमुख
proof correction, मुद्रित शोधन
property, *n.* (*w.r.t.* five predicables) (of an entity) गुणधर्म (पु.)
proscribed=banned
prospectus, *n.* अभ्यासक्रम पुस्तिका (स्त्री.)
pseudo-class, *n.* आभासी वर्ग (पु.)
pseudo-classic, *n.* आभासी अभिजात ग्रंथ (पु.)
pseudonym=allonym
pseudo-series, *n.* कृतक-माला (स्त्री.)
publication, *n.* प्रकाशन (न.)
publicity method, प्रसिद्धि पद्धति
public library, सार्वजनिक ग्रंथालय
public library—class-A, सार्वजनिक ग्रंथालय 'अ' वर्ग
public library—class-B, सार्वजनिक ग्रंथालय 'ब' वर्ग
public library—class-C, सार्वजनिक ग्रंथालय 'क' वर्ग
public library—class-D, सार्वजनिक ग्रंथालय 'ड' वर्ग
Public Library Act, सार्वजनिक ग्रंथालय अधिनियम
public library movement, सार्वजनिक ग्रंथालय चळवळ
public library service, सार्वजनिक ग्रंथालय सेवा
publisher, *n.* प्रकाशक (पु.)
publisher's binding=edition binding

publisher's catalogue, (as, a list) (प्रकाशकाची) प्रकाशन सूची
publisher's series, प्रकाशन माला
puff title, प्रचारी ग्रंथनाम
pulp, *n.* लगदा (पु.)
punched card, छिद्रित पत्र, छिद्रित कार्ड
punched card system, छिद्रित पत्र पद्धति
punctuation mark, विरामचिन्ह (न.)
purchase of books, ग्रंथ खरेदी
pure bibliography = analytical bibliography
pure notation, शुद्ध चिन्हांकन

Q

quads, *n. Print.* गिट्टिका (स्त्री.)

quantum of grants, अनुदानाचे ठरीव प्रमाण

quarterly, *n.* त्रैमासिक (न.) *cf.* annual

quarto, *n.* (*abbr.* 4to) चौपत्री (न.), अष्टपृष्ठी (न.)

quasi-class, *adj.* वर्गवत्

query, *n.* संदर्भ विचारणा (स्त्री.)

question mark, (*also* mark of interrogation) प्रश्नचिन्ह (न.)

questionnaire, *n.* प्रश्नावली (स्त्री.)

quick reference book, तात्काळ संदर्भ ग्रंथ

quinquennial, *adj.* पंचवार्षिक–

quorum of the meeting, सभेची गणपूर्ति

quotation, *n.* १ दरपत्रक (न.) २ उद्धरण (न.), अवतरण (न.) ३ *Print.* पोकळे (न.)

quotation mark, अवतरण चिन्ह

R

rack, *n.* शिडाळे (न.), रॅक (स्त्री.)
rag-paper, *n.* चिंध्यांपासून तयार झालेला कागद (पु.)
ramification, *n.* १ शाखा (स्त्री.) २ शाखा विस्तारण (न.)
rapid selector, शीघ्र वेचक
rare book, १ दुर्मिळ पुस्तक २ दुर्मिळ ग्रंथ
rarities bibliography, दुर्मिळ ग्रंथसूची (दुर्मिळ ग्रंथांची ग्रंथसूची)
ratio, *n.* प्रमाण (न.)
reader, *n.* १ वाचक (पु.) २ वाचनिक (पु.) ३ पाठ्यपुस्तक (न.) ४ पाठ्यग्रंथ (पु.) ५ प्रपाठक (पु.)
reader printer, वाचनी मुद्रक
reader's card, (*also* called library ticket) (*also* reader's ticket) वाचक पत्र, वाचक तिकीट
reader's record, वाचक नोंदअभिलेख
reader's register, वाचक नोंदवही
reader's ticket=reader's card
readily available, सहज उपलब्ध, सहज प्राप्य
reading aids, वाचन साधने (न.अ.व.)
reading circle=reading club, वाचक मंडळ
reading course, वाचन अभ्यासक्रम
reading list, वाचन यादी
reading material, वाचन साहित्य
reading-room, *n.* वाचन कक्ष (पु.)
ready reference, तात्काळ संदर्भ, सिद्ध संदर्भ
ready reference service, तात्काळ संदर्भ सेवा, सिद्ध संदर्भ सेवा
real name, खरे नाव
reback, *v.t.* पुन:पृष्ठयोजन करणे
rebinding, *n.* पुनर्बांधणी (स्त्री.)
recall notice, ग्रंथपरतीची सूचना
recall value, पुनर्मागणी मूल्य
recent additions (of books), (ग्रंथांची) नवी भर
recent edition, अलिकडची आवृत्ति
reconditioning, *n.* पूर्वप्रायकरण (न.)
record, *n.* १ अभिलेख (पु.), दप्तर (न.) २ नोंद (स्त्री.) ३ ध्वनिमुद्रिका (स्त्री.)
recorded, *adj.* १ अभिलिखित २ नोंद केलेला
recorded information, अभिलिखित माहिती
recorded knowledge, अभिलिखित ज्ञान
recovery of sums due, देय रकमेची वसुली
recreational reading, मनोरंजनात्मक वाचन
recto, *n.* उजवीकडील पृष्ठ (न.), विषम पृष्ठ (न.), दर्शनी पृष्ठ (न.)
recurring aid, आवर्ती अनुदान
red edges, रंगीत कडा (स्त्री.अ.व.)
reduction, *n.* लघूकरण (न.)
reference, *n.* संदर्भ (पु.)
reference assistant, संदर्भ सहायक
reference bibliography, संदर्भ ग्रंथसूची
reference book, संदर्भ ग्रंथ
reference card, संदर्भ पत्र
reference collection, संदर्भ संग्रह
reference librarian, संदर्भ ग्रंथपाल
reference marks, (* † ‡ § ‖ ¶) तळटीप चिन्हे (न.अ.व.)
reference material, संदर्भ साहित्य
reference process, संदर्भ प्रक्रिया
reference question, संदर्भ प्रश्न
reference section, संदर्भ प्रभाग
reference service, १ संदर्भ साहाय्य २ संदर्भ सेवा
reference slip, संदर्भ चिठ्ठी
reference source, १ संदर्भाधार (पु.) २ संदर्भसाधन (न.)
reference tools, संदर्भ साधने (न.अ.व.)
reference work, १ संदर्भ कार्य २ संदर्भ ग्रंथ
reflex copying, परावर्तनी प्रतिलिपीकरण
reflex copying method, परावर्तनी प्रतिलिपि पद्धति

refund, *v.t.* (रक्कम) परत करणे
n. परतावा (पु.)
regional bibliography, प्रादेशिक ग्रंथसूची
regional classification, भौगोलिक स्थानानुसारी वर्गीकरण
regional library, प्रादेशिक ग्रंथालय
register, *n.* नोंदवही (स्त्री.)
register card, नोंदणीपत्र (न.)
regulation, *n.* विनियम (पु.)
reinforced binding, प्रबलित बांधणी
reissue, *n.* १ पुनर्देवघेव (स्त्री.) २ विशेषरूप प्रतिमुद्रण (न.)
related material, संबंधित साहित्य
relation phase, सापेक्ष अंग
relative, *adj.* सापेक्ष
relative index, सापेक्ष निर्देशसूची
relative location, (*also* movable location) सापेक्ष स्थान
relative order, सापेक्ष क्रम
relativity, *n.* सापेक्षता (स्त्री.)
relevance, *n.* संबद्धता (स्त्री.)
relevant sequence, संबद्ध क्रम
relief map, उठावदर्शी नकाशा, उंचसखलतादर्शी नकाशा
relief process of illustrations = block printing
religion characteristic, धर्म लक्षण
remainders, *n.pl.* (*also* surplus copies) (प्रकाशकाकडे) न खपणारे ग्रंथ (पु.अ.व.)
remedial reading, वाचनदोषपरिहारी वाचन
remote genus, दूरस्थ मूळवर्ग
rendering, *n.* अनुलेखन (न.)
renewal, *n.* १ नवीकरण (न.) २ मुदतवाढ (स्त्री.)
rental pay collection = duplicate pay collection
repeal of—, —चे निरसन
replacement copy, भरपाई प्रत
replica, *n.* प्रतिकृति (स्त्री.)
report, *n.* १ अहवाल (पु.), प्रतिवृत्त (न.) २ वृत्तांत (पु.)
repository, *n.* संघयोजनेतील मध्यवर्ती संग्रहालय (न.)
reprint, *n.* पुनर्मुद्रित (न.)
reproduction, *n.* प्रतिरूप (न.)
reprography, *n.* प्रतिरूपलेखन (न.)
requisite capacity, ग्रंथसंग्रह क्षमता
requisition, *n.* ग्रंथमागणी (स्त्री.)
reregistration, पुनर्नोंदणी (स्त्री.)
research cubicle, (*also* called alcove *or* carrel) अभ्यासिका (स्त्री.)
research institute, संशोधन संस्था
research library, संशोधन ग्रंथालय
reservation, *n.* १ राखून ठेवणे (न.) २ आरक्षण (न.)
reservation card, आरक्षण पत्र
reserved, *adj.* १ (reserved for certain ...) आरक्षित २ (as, a book not to be issued) रक्षित
reserved book, १ आरक्षित ग्रंथ २ रक्षित ग्रंथ
reserved collection, आरक्षित संग्रह
residual main class, अवशिष्ट मुख्यवर्ग
resource centre, ज्ञानसाधन केंद्र
resources sharing, ज्ञानसाधन सहभाग
restricted access, निर्बंधित प्रवेश
restricted circulation = restricted loan निर्बंधित देवघेव
resume, *n.* सारांश (पु.)
retarded reader, मतिमंद वाचक
reticence, *n.* मतनिरपेक्षता (स्त्री.)
retrieval, *n.* प्रतिप्राप्ति (स्त्री.)
retroactive notation, भूतलक्षी चिन्हांकन
retrospective search, गतकालिक शोध
return counter, परतीचा काऊंटर, परतीची फलिका, परतीचे स्थान
return date, परतीचा दिनांक

review, *v.t.* आढावा घेणे
n. १ आढावा (पु.) २ परीक्षण (न.)
reviewer, *n.* समालोचक (पु.)
reviewing periodicals, १ समीक्षणात्मक नियतकालिके (न.अ.व.) २ सर्वेक्षणात्मक नियतकालिके (न.अ.व.)
revised edition, सुधारित आवृत्ति
reviser = revisor, *n.* पुनरीक्षक (पु.)
rexin binding, रेक्झिन बांधणी
ribbon arrangement, रिबन रचना (लक्ष वेधण्यासाठी केलेली आडवी ग्रंथरचना)
Rider's international classification, रायडरची वर्गीकरण पद्धति
rigid classification, साचेबंद वर्गीकरण
rigidity, *n.* १ साचेबंदपणा (पु.) २ ताठरता (स्त्री.)
roll, *n.* (*also* fillet) १ नामावली (स्त्री.) २ गुंडाळी (स्त्री.)
Romanisation, *n.* रोमनीकरण (न.)
Roman numerals, रोमन अंक (पु.अ.व.)
roster, *n.* नामावली (स्त्री.), रोस्टर (न.)
rota print, प्रतिरूपमुद्रण (न.), रोटामुद्रण (न.)
rotated catalogue, विवरणात्मक विषयतालिका
rotated entry, विवरणात्मक विषयनोंद
round, *n.* फेरी (स्त्री.)
round back, *Binding* गोलाकार कणा
routine, *n.* नित्यक्रम (पु.)
routine work, नित्याचे कामकाज
routing, *n.* आवर्ती देवघेव (स्त्री.)
royal, *n.* (a size of paper) रॉयल (पु.)
royalty, *n.* स्वामित्वधन (न.)
rules and regulations, नियम व विनियम (पु.अ.व.)
runner, *n.* ग्रंथपरिचर (पु.)
running number, क्रमानुसारी अंक
running title, आवर्ती ग्रंथनाम
run-on-card = continued card
rural central library, ग्रामीण केंद्रीय ग्रंथालय
rural library, ग्रामीण ग्रंथालय
rural library service, ग्रामीण ग्रंथालय सेवा
rush books, प्रासंगिक मागणी पुस्तके (न.अ.व.)

S

sacred book, पवित्र ग्रंथ
sample, *n.* नमुना (पु.)
sanserif, *n. Print.* अपलक (पु.)
save otherwise provided in the act, अधिनियमात केलेल्या तरतुदींव्यतिरिक्त
scanning, *n.* छाननी (स्त्री.)
scenario, *n.* पटकथा (स्त्री.)
schedule, *n.* अनुसूची (स्त्री.)
schedule of mnemonics, स्मृतिसाधक अनुसूची
schedule of preliminaries, प्रारंभिक अनुसूची
scheme, *n.* १ योजना (स्त्री.) २ पद्धति (स्त्री.)
school library, शालेय ग्रंथालय
scope, *n.* व्याप्ति (स्त्री.), वाव (पु.)
scribe, *n.* १ लेखनिक (पु.) २ लेखकू (पु.)
script, *n.* १ लिपि (स्त्री.) २ लिखित (न.)
scripture, *n.* १ धर्मग्रंथ (पु.) २ बायबल (न.)
scroll, *n.* गुंडाळी (स्त्री.)
SDI, (*short for* selective dissemination of information) निमाप्र
seal, *n.* मुद्रा (स्त्री.), मोहोर (स्त्री.)
search procedure=search technique
search strategy, माहिती शोधतंत्र (न.)
search technique, (*also* search procedure) शोधतंत्र (न.)
seating arrangement, आसनव्यवस्था (स्त्री.)
seating capacity, आसनक्षमता (स्त्री.)
secondary, *adj.* दुय्यम, गौण
secondary bibliography, १ दुय्यम संदर्भग्रंथ २ दुय्यम ग्रंथसूची
secondary entry, गौण नोंद, दुय्यम नोंद
secondary sources, दुय्यम साधने (न.अ.व.)
second favoured language, द्वितीय प्राधान्य भाषा
second indention, द्वितीय समासांतर
second phase, द्वितीय प्रावस्था
second section, द्वितीय प्रभाग
second series, द्वितीय माला
second summary, दुसरे कोष्टक
second vertical, दुसरी उभी रेघ
secretary, *n.* कार्यवाह (पु.)
section, *n.* १ *Admn.* (division of a department) उपविभाग (पु.) २ (as, a branch) शाखा (स्त्री.) ३ वर्ग (पु.) ४ तुकडी (स्त्री.) ५ *Law* (of an act) कलम (न.) ६ छेद (पु.) ७ विशिष्ट प्रकार (स्त्री.) ८ प्रभाग (पु.)
sectionalised index, उपविषयानुसारी निर्देशसूची
section card, प्रभाग पत्र
section mark, § (तळटीप चिन्ह)
section of an entry, नोंद प्रभाग
sector, *n.* क्षेत्र (न.)
adj. क्षेत्रीय
sector analysis, क्षेत्र विश्लेषण
sector device, क्षेत्र क्लृप्ति
"see also" entry, "आणखी पहा" नोंद
"see also" reference, "आणखी पहा" संदर्भ
'see' entry, 'पहा' नोंद
'see' reference, 'पहा' संदर्भ
select bibliography, निवड ग्रंथसूची
select card, निवड पत्र, निवड कार्ड
selected classification, निवडक वर्गीकरण
selected works, निवडक साहित्य
selections, *n.pl.* वेचे (पु.अ.व.)
selective bibliography, निवडक ग्रंथसूची
selective cataloguing, निवडक तालिकीकरण
selective dissemination of information, (*abbr.* SDI) निवडक माहितीचे प्रसारण (निमाप्र)
select list, निवड यादी
self-charging system, स्वयंदेवघेव पद्धति
self-perpetuating scheme, स्वयंवर्धी पद्धति
semantic development, शब्दार्थ विकास

semi-annual = half-yearly
semicolon, *n.* अर्धविराम (पु.)
semi-monthly = fortnightly
seminal isolate idea, बीज विविक्तक कल्पना
seminal mnemonics, बीज स्मृतिसाधके (न. अ.व.)
seminar, *n.* चर्चासत्र (न.)
seminar library, चर्चासत्र ग्रंथसंग्रह
seminar proceedings, चर्चासत्र कामकाजवृत्त
semi-weekly, *n.* अर्धसाप्ताहिक (न.)
separate, *n.* (*also* off-print) सुटी मुद्रित प्रत (स्त्री.)
sequel, *n.* उत्तरभाग (पु.)
sequence, *n.* अनुक्रम (पु.) *cf.* order
serial, *n.* क्रमकालिक (न.) *cf.* annual
serial number, अनुक्रमांक (पु.)
series, *n.sing. &pl.* माला (स्त्री.), मालिका (स्त्री.)
series area, माला नोंदजागा
series entry, माला नोंद
series note, माला टीप
serif, *n.* (*also* seriph *or* ceriph) *Print.* सपलक (पु.)
service, *n.* सेवा (स्त्री.)
service point, सेवा स्थान
set, *n.* संच (पु.)
set of books, ग्रंथ संच, पुस्तक संच
sexto, *n.* (*abbr.* 6to) सहापत्री (न.), षटपत्री (न.), बारापृष्ठी (न.)
sexto-decimo, *n.* (*abbr.* 16mo) (*also* sixteen-mo) सोळापत्री (न.), षोडशपत्री (न.), बत्तीसपृष्ठी (न.)
shared authorship, सहभागी लेखकत्व
sheaf form of catalogue, चिठ्ठीरूप तालिका
shelf, *n.* १ मांडणी (स्त्री.) २ कपाट (न.) ३ शडीपाट (पु.) ४ कप्पा (पु.) (as in: adjustable shelf सोयकप्पा)
Shelf arrangement, ग्रंथ मांडणी
shelf capacity, ग्रंथधारण क्षमता
shelf guide, मांडणी दर्शक (न.)
shelf list. मांडणी सूची, स्थान सूची
shelf reading, ग्रंथरचना पाहणी
shelving, *n.* जागी ठेवणे (न.)
short cataloguing, लघु तालिकीकरण
short range reference service, अल्पकालीन संदर्भ सेवा
short title, संक्षिप्त ग्रंथनाम
show-case, *n.* दर्श-कपाट (न.)
signature, *n.* स्वाक्षरी (स्त्री.)
signature mark, बांधणी चिन्ह
significant link, अर्थपूर्ण दुवा
significant title, अर्थपूर्ण ग्रंथनाम (विषयसूचक)
simple book, साधे पुस्तक (तालिकीकरणाच्या संबंधात)
simple cataloguing = simplified cataloguing, सुलभ तालिकीकरण
single volumed, एक खंडात्मक
sixteenmo = sexto-decimo
sixty-fourmo, *n.* (*abbr.* 64mo) चौसष्टपत्री (न.)
size and measurement, पृष्ठ आकार व ओळ लांबी, पृष्ठ आकार व पंक्ति लांबी
size of papers, कागदाचे आकार (पु.अ.व.)
crown क्रॉउन
demy डेमि
foolscap फुलस्केप
imperial इंपीरिअल
post पोस्ट
royal रॉयल
sizing, *n.* १ लेपन (न.) २ चिक्कणन (न.)
skeleton of the main entry, *n.* मुख्य नोंदीचा आराखडा (पु.)
slant, *n.* कल (पु.)
slanted abstract, कलदर्शक सारलेखन
slant stroke = oblique
slide box = slide case = open back case

slip, *n.* चिठ्ठी (स्त्री.)
slip case = slip-in-case = open back case
slip proof = galley-proof
slip sheet = inter leaf
social sciences, सामाजिक शास्त्रे (न.अ.व.)
society, *n.* संस्था (स्त्री.), मंडळी (स्त्री.)
society publication = association publication
sorting, *n.* विल्हेवारी (स्त्री.)
sorting tray, विल्हेवारी खण
sought, *adj.* वांच्छित
sought heading, वांच्छित शीर्षक
sought link, वांच्छित दुवा
source book, मूळसाधन ग्रंथ
source material, मूळसाधन साहित्य
souvenir, *n.* स्मरणिका (स्त्री.) *cf.* hand-book
space, *n.* १ स्थल (न.) २ जागा (स्त्री.)
space facet, स्थल पैलू
space isolate number = geographical number
space isolates, स्थळ उपांगे (न.अ.व.)
spacing, *n.* अंतरयोजन (न.)
spare copy, जादा प्रत
special cross-reference entry, विशेष प्रति-संदर्भ नोंद
specialisation, *n.* विशेषज्ञता (स्त्री.)
specialist, *n.* विशेषज्ञ (पु.)
specialist reader, विशेषज्ञ वाचक
special library, विशेष ग्रंथालय
species, *n.* (*w.r.t.* five predicables) उपवर्ग (पु.)
specific, *adj.* विनिर्दिष्ट, विवक्षित, नेमका
specification, *n.* विनिर्देश (पु.)
specific class number, विनिर्दिष्ट वर्गांक
specific entry, विवक्षित नोंद
specific index, विवक्षित निर्देशसूची
specific subject, विनिर्दिष्ट विषय
specimen, *n.* नमुना (पु.)
specimen copy, नमुना प्रत

speech, *n.* भाषण (न.)
spine = back
spine of the book, ग्रंथाचा कणा
spiral binding, सर्पिल बांधणी
split board, विभाजित फलक
splitting, *n.* स्वतंत्र भाग करणे (न.)
sponsor, *n.* पुरस्कर्ता (पु.)
square bracket, चौकटी कंस
stabbing, *n.* (*also* bodkin stitching) सळी बांधणी
stacking, *n.* ग्रंथसंग्रह मांडणी (स्त्री.)
stack-room, *n.* ग्रंथसंग्रह मांडणी कक्ष (पु.)
stack-room guide, ग्रंथसंग्रह कक्ष फलक
staff manual, कर्मचारी निदेशपुस्तक
staff pattern, कर्मचारी संरचना
stamp, *n.* १ मुद्रांक (पु.) २ शिक्का (पु.), ठसा (पु.)
stamping, *n.* शिक्का मारणे (न.)
standard, *n.* १ मानक (न.) २ प्रमाण (न.)
standard book, (*also* standard work) प्रमाण ग्रंथ
standardisation, *n.* १ मानकीकरण (न.) २ प्रमाणीकरण (न.)
standard number, मानक क्रमांक
standard work = standard book
standing advisory committee, स्थायी सल्लागार समिति
standing order, (*also* continuation order स्थायी आदेश
standing vendor, स्थायी विक्रेता
starter, *n.* आरंभ चिन्ह (न.)
state central library, राज्य मध्यवर्ती ग्रंथालय
state library, राज्य ग्रंथालय
state library council, राज्य ग्रंथालय परिषद
state library directorate, राज्य ग्रंथालय संचालनालय
state library fund, राज्य ग्रंथालय निधि
state library service, राज्य ग्रंथालय सेवा

stationery, *n.* लेखनसामग्री (स्त्री.)
statistics, *n.* आकडेवारी (स्त्री.)
statute, *n.* १ संविधि (पु.) २ परिनियम (पु.)
stereotyping, *n.* साचेबंद मुद्रण (न.)
stock, *v.t. & i.* संग्रह करणे
n. संग्रह (पु.)
stocktaking, *n.* संग्रह पडताळणी (स्त्री.)
stock-taking register, संग्रह पडताळणी नोंदवही
storage, *n.* संचय (पु.)
storage library, संग्रह ग्रंथालय
stray, *adj.* फुटकळ
stray issue of periodical, नियतकालिकाचा फुटकळ अंक
striking title, ठळक ग्रंथनाम
structure, *n.* संरचना (स्त्री.)
stub=guard
study room, अभ्यासिका (स्त्री.)
style, *n.* शैली (स्त्री.)
stylus, *n.* कोरणी (स्त्री.)
sub-class, *n.* उपवर्ग (पु.)
sub-committee, *n.* उपसमिति (स्त्री.)
sub-division, *n.* उपविभाग (पु.)
sub-divisional library, उपविभागीय ग्रंथालय
sub-editor, *n.* उपसंपादक (पु.)
sub-heading, *n.* उपशीर्षक (न.)
subject, *n.* विषय (पु.)
subject analytical entry, विषय विश्लेषणात्मक नोंद
subject bibliography, विषय ग्रंथसूची
subject card, विषय पत्र
subject catalogue, विषय तालिका
subject classification, विषय वर्गीकरण
subject device, विषय क्लृप्ति
subject entry, विषय नोंद
subject focus, प्राधान्य विषय
subject heading, विषय शीर्षक
subject matter, प्रतिपाद्य विषय
subject specialist, विषय विशेषज्ञ
subject sub-heading, विषय उपशीर्षक
subordinate subject, पोटविषय (पु.)
subscription, *n.* वर्गणी (स्त्री.)
subscription library, वर्गणी ग्रंथालय
sub-section, *n.* उपविभाग (पु.)
subsequent *adj.* नंतरचा
subseries, *n.pl.* उपमालिका (स्त्री.), उपमाला (स्त्री.)
subsidiary, *adj.* गौण, दुय्यम
sub-title, *n.* उपग्रंथनाम (न.)
successive numbers, अनुगामी क्रमांक (पु.अ.व.
summary, *n.* १ सारांश (पु.) २ (वर्गी करणाच्या संबंधात) कोष्टक (न.)
summum genus, (*also* basic class) आधारभूत वर्ग
super-imposition device, (*also* called auto-bias device) अधिसमावेशन क्लृप्ति
superintendence, *n.* अधीक्षण (न.)
supervised reading, पर्यवेक्षी वाचन
supervision, *n.* पर्यवेक्षण (न.)
supplement, *n.* पुरवणी (स्त्री.)
supposed author=attributed author
suppressed literature, (*also* prohibited literature) निषिद्ध वाङ्मय, निषिद्ध साहित्य
supra–, *pfx.* तत्रैव
surname, *n.* आडनाव (न.)
surplus copies=remainders
survey, *n.* सर्वेक्षण (न.), पाहणी (स्त्री.)
suspended publication, स्थगित प्रकाशन
symbol, *n.* संकेतचिन्ह (न.)
symposium, *n.* परिसंवाद (पु.)
syndetic, *adj.* संबंधक
syndetic catalogue, संबंधक तालिका
synonym, *n.* समानार्थी शब्द (पु.), समानार्थी संज्ञा (स्त्री.), पर्याय (पु.)
synopsis, *n.* रूपरेषा (स्त्री.)

synthesis, *n.* **संश्लेषण** (न.)

system, *n.* **१ पद्धति** (स्त्री.) (as in: charging system देवघेव पद्धति) **२ प्रणाली** (स्त्री.) (as in: academic library system विद्या-संस्था ग्रंथालय प्रणाली)

system analyst, पद्धति विश्लेषक

systematic, *adj.* **पद्धतशीर**

systematic bibliography, शास्त्रसिद्ध ग्रंथसूची

T

tab, *n.* टॅब (पु.)
table, *n.* १ टेबल (न.) २ तक्ता (पु.) ३ कोष्टक (न.)
table of contents, अनुक्रमणिका (स्त्री.)
 analytical table of contents विश्लेषणात्मक अनुक्रमणिका
tag, *n.* खूणचिठ्ठी (स्त्री.)
talk, *n.* बोलणे (न.)
talking book, ध्वनिमुद्रित ग्रंथ
taluka library, तालुका ग्रंथालय
tape, *n.* १ फीत (स्त्री.) २ ध्वनिफीत (स्त्री.)
tape-recorder, *n.* फीत ध्वनिमुद्रक (न.)
tape reel=**tape spool**=**film spool**
technical reading of a book, ग्रंथाचे तांत्रिक वाचन (यात मूळ मजकुराच्या सहाय्यभूत अंगांची पहाणी अभिप्रेत असून त्यामध्ये पुस्तकाला मूर्त स्वरूप देणारे ग्रंथनामपृष्ठ, अनुक्रमणिका, प्रस्तावना, परिचय तसेच ग्रंथसूचीविषयक विवरणासह पुस्तकाचे आकारमान, प्रकाशन दिनांक, प्रकाशक व इतर तपशील यांचाही समावेश होतो.)
technical report, तांत्रिक अहवाल
technical services, तांत्रिक कामे (न.अ.व.) (वर्गीकरण, तालिकीकरण, इ.)
technique, *n.* तंत्र (न.)
tele facsimile, दूर प्रतिरूपकरण
telescoped array, संमिश्र विन्यास, दूरस्थ पंक्ती (स्त्री.अ.व.)
telescoped facets, संमिश्र पैलू (पु.अ.व.)
temporary collection, तात्कालिक संग्रह
temporary sequence, तात्पुरता क्रम, अस्थायी क्रम
tender, *n.* निविदा (स्त्री.)
term, *n.* संज्ञा (स्त्री.)
terminology, *n.* परिभाषा (स्त्री.)
terms and conditions, अटी आणि शर्ती
terms of availability, उपलब्धतेच्या अटी
tertiary bibliography, १ तिय्यम संदर्भग्रंथ २ तिय्यम ग्रंथसूची
tertiary sources, तृतीयक साधने (न.अ.व.)
text-book, *n.* पाठ्यपुस्तक (न.)
textual bibliography, पाठभेददर्शक ग्रंथसूची
textual criticism, पाठचिकित्सा (स्त्री.)
theoretical, *adj.* १ सैद्धांतिक, तात्त्विक २ औपपत्तिक
theory, *n.* १ सिद्धांत (पु.), तत्त्व (न.) २ उपपत्ति (स्त्री.)
thermographic process, तापमुद्रण प्रक्रिया
thesaurus, *n.* शब्दकुलकोश (पु.)
thesis, *n.* प्रबंध (पु.)
thirty-twomo, *n.* (*abbr.* 32mo) (*also tricesimo secundo*) बत्तीसपत्री (न.), चौसष्ठपृष्ठी (न.)
thought content, विचार आशय
three-card system, त्रिपत्र पद्धति
three-phased, *adj.* त्रिअवस्थिक
thumb index, (*also* **cut-in-index** *or* **gouge index**) अंगुष्ठ निर्देश
tier, *n.* माळा (पु.), स्तर (पु.)
tier guide, माळा फलक
time, *n.* काळ (पु.), काल (पु.)
time division=**chronological division**
time facet, काल पैलू
time isolate, काल उपांग, काल विविक्तक
time numbers, समय अंक (पु.अ.व.)
time record, (*also* **date record**) काल नोंद
time-table, *n.* वेळापत्रक (न.), समयसारणी (स्त्री.)
tissue paper, टिश्यू कागद, टिश्यू पेपर
title, *n.* ग्रंथनाम (न.)
 alternative title पर्यायी ग्रंथनाम
 ambiguous title संदिग्ध ग्रंथनाम
 auxiliary title सहाय्यकारी ग्रंथनाम

back title=binder's title बांधणीवरील ग्रंथनाम
bastard title=half-title
changed title बदललेले ग्रंथनाम
collective title सामूहिक ग्रंथनाम
conventional title रूढ ग्रंथनाम
cover title वेष्टन ग्रंथनाम
duplicate title दुसरे शीर्षक, दुसरे ग्रंथनाम
false title=half-title
fanciful title कल्पनारम्य ग्रंथनाम
fly title=half-title
generic title सामूहिक ग्रंथनाम
half-title लघु ग्रंथनाम
head title शीर्ष ग्रंथनाम
honorific title मानार्थ पदवी
inverted title विषयरचित ग्रंथनाम
kernel title मूळ ग्रंथनाम
key title प्रमुख ग्रंथनाम
later title अपर ग्रंथनाम
main title मुख्य ग्रंथनाम
parallel title समांतर ग्रंथनाम
partial title लघु ग्रंथनाम
puff title प्रचारी ग्रंथनाम
running title आवर्ती ग्रंथनाम
short title संक्षिप्त ग्रंथनाम
significant title अर्थपूर्ण ग्रंथनाम
striking title ठळक ग्रंथनाम
sub-title उपग्रंथनाम
uniform title एकरूप ग्रंथनाम

title card, ग्रंथनाम पत्र
title entry, ग्रंथनाम नोंद
title index entry, ग्रंथनामनिर्देश नोंद
title note, ग्रंथनाम टीप
title page, ग्रंथनामपृष्ठ (न.)
title section, ग्रंथनाम प्रभाग
title sheet=title signature=direction line
tooling=hand tooling
tool phase, साधन प्रावस्था
topical bibliography, पुरवणी ग्रंथसूची (प्रकरणाच्या शेवटी दिलेली सूची)
topographical map=topographic map, स्थलरूपिक नकाशा
to the extent of, —च्या मर्यादेपर्यंत
tracing, *n.* पूरक नोंद टिपण (न.)
tract, *n.* प्रचार वाङ्मय (न.)
trade bibliography, ग्रंथव्यापारसूची (स्त्री.)
trade catalogue, व्यापार सूची
train of characteristics, लक्षण मालिका
transcript, *n.* प्रतिलेख (पु.)
transformation, *n.* १ रूपांतरण (न.), आकारांतरण (न.) २ रचनांतरण (न.)
translation, *n.* १ अनुवाद (पु.) २ भाषांतर (न.)
translator, *n.* १ अनुवादक (सा.) २ भाषांतरकार (सा.)
translator entry, अनुवादक नोंद
transliteration, *n.* लिप्यंतरण (न.)
transmission, *n.* प्रेषण (न.)
travelling allowance, प्रवास भत्ता
travelling library, (*also* travelling collection) फिरते ग्रंथालय, फिरता ग्रंथसंग्रह
tray, *n.* १ तबक (न.) २ धारिणी (स्त्री.) (as in: book tray ग्रंथ धारिणी)
Tree of Porphyry, पॉर्फिरी वर्गीकरण क्लृप्ति
tricesimo secundo=thirty-twomo
trolly, *n.* (*also* trolley) ढकलगाडी (स्त्री.)
trustee, *n.* विश्वस्त (पु.)
twelvemo, *n.* (*abbr.* 12mo) (*also* duodecimo) बारापत्री (न.), चोवीसपृष्ठी (न.)
twenty-fourmo, (*abbr.* 24mo) (*also vicesimo-quarto*) चोवीसपत्री (न.), अठ्ठेचाळीसपृष्ठी (न.)
twentymo, *n.* (*abbr.* 20mo) (*also vicesimo*) वीसपत्री (न.), चाळीसपृष्ठी (न.)
two-phased, *adj.* द्विप्रावस्थिक

type, *n.* **मुद्र** (पु.)
typecase, *n.* **मुद्रधानी** (स्त्री.)
typeface, *n.* **अक्षरवळण** (न.)
types of catalogues, **तालिकांचे प्रकार** (पु. अ.व.)
typography, *n.* **मुद्राक्षरकला** (स्त्री.)

U

UDC, (*short for* universal decimal classification) युदव, युडेव

ultimate class, (*also* unitary class) १ अंतिम वर्ग २ एकशेष वर्ग

undersized, *adj*. लघुआकारी, लघुआकार–

unfinished book, प्रकाशित अपूर्ण पुस्तक

unidimension, *n*. एकमिति (स्त्री.)

unifocal, *adj*. एकलक्ष्यक

uniform, *adj*. एकरूप

uniformity, *n*. एकरूपता (स्त्री.)

uniform title, (*also* called collective title) एकरूप ग्रंथनाम

union catalogue=card repertory

union trade catalogue=consolidated trade catalogue

unipartite, *adj*. एकभागी

unipartite catalogue, एकभागी तालिका

unique, *adj*. एकमेव

unit, *n*. १ एकक (न.) २ घटक (पु.)

unitary class=ultimate class

unitary group, एकवस्तु गट

unit bibliography, एकक ग्रंथसूची, घटक ग्रंथसूची

unit card, (*also* master card) एकक पत्र

unit card system, एकक पत्र पद्धति, एकक कार्ड पद्धति

uniterm indexing, एकसंज्ञा निर्देशन

universal bibliography, (*also* world bibliography) जागतिक ग्रंथसूची, आंतरराष्ट्रीय ग्रंथसूची

universal decimal classification, (*abbr*. UDC) (*also* Brussels' expansion scheme *or* CD system) युनिव्हर्सल दशांश वर्गीकरण (युदव), युनिव्हर्सल डेसिमल वर्गीकरण (युडेव)

universe of knowledge, ज्ञानविश्व (न.)

university library, विद्यापीठ ग्रंथालय

unscheduled mnemonics, अनुसूचीबाह्य स्मृतिसाधके (न.अ.व.)

unserviceable, *adj*. अनुपयोगी, अनुपयोज्य

unsought link, अवांच्छित दुवा

upkeep, *n*. निगा (स्त्री.)

upper case, वरची मुद्रधानी

up-to-date, *adj*. अद्ययावत

urban library, नगर ग्रंथालय

utilitarian classification, व्यवहारोपयोगी वर्गीकरण

utility characteristic, उपयोगिता लक्षण

V

vade-mecum = bibelot
validity of acts, अधिनियमांची विधिग्राह्यता
value payable post, (*abbr.* VPP) मूल्यदेय डाक
variant, *n.* पाठभेद (पु.) (शब्दनोंद)
variant edition, दुरुस्त आवृत्ति
variorum edition, पाठचिकित्सात्मक आवृत्ति
vellum, *n.* वेलम (पु.) (कातडीचा एक प्रकार)
vendor, *n.* विक्रेता (पु.)
ventilation, *n.* वायुयोजन (न.)
verbal plane, शाब्दिक स्तर, शब्दांकन स्तर
verbatim report, शब्दशः अहवाल
vernacular, *n.* देशी भाषा (स्त्री.)
version, *n.* १ अर्थउकल (स्त्री.) २ रूपांतर (न.)
verso, *n.* डावे पृष्ठ (न.), पार्श्व पृष्ठ (न.), समपृष्ठ (न.)
vertical file, उभी फाईल
vesting of powers, अधिकारांचे प्रत्यायोजन
vicesimo = twentymo
vicesimo-quarto = twenty-fourmo
viewer = hand viewer
village library, ग्राम ग्रंथालय
visible index, दृश्य निर्देशसूची
visitor's book, अभ्यागत वही
visual aids, दृक् साधने (न.अ.व.)
vocabulary, *n.* शब्दसंग्रह (पु.)
volume, *n.* १ ग्रंथ (पु.) २ खंड (पु.)
volume facet, खंड पैलू
volume number, खंडांक (पु.)
voluminous author, बहुग्रंथ लेखक
VPP, (*short for* value payable post) मूल्यदेय डाक

W

waiting list, प्रतीक्षा यादी
want list = desiderata
watermark, *n.* जलचिन्ह (न.)
weeding, *n.* (*also* negative selection) काढून टाकणे (न.), निंदणी (स्त्री.)
weekly, *n.* साप्ताहिक (न.) *cf.* annual
white paper, श्वेतपत्रिका (स्त्री.) *cf.* handbook
who's who, व्यक्तिपरिचय कोश
wicket gate, फिरते द्वार
withdrawals register, रद्दबातल नोंदवही
wood cut, काष्ठ ठसा
wood engraving, काष्ठकोरण (न.)
woodpulp, *n.* काष्ठ लगदा (पु.), लाकूड लगदा (पु.)
word by word arrangement, (*also* nothing before something system) शब्दानुसारी क्रमरचना
work, *n.* कृति (स्त्री.)
work load, कार्यभार (पु.)
work manual = procedure manual
work number, कृति अंक
work responsibility schedule, सोपवलेल्या कामाची यादी
works, *n.pl.* साहित्य (न.)
work slip = cataloguer's slip
work space, कामकाजाची जागा
world bibliography = universal bibliography
wove paper, जालांक कागद, जालांक पेपर, वोव्ह कागद, वोव्ह पेपर
wrap case, वेष्टन पेटी
wrapper, *n.* आवरण (न.), वेष्टन (न.)
write off, *v.t.* निर्लेखित करणे
writer = author

X

xerograph = xerox copy
xerography, *n.* शुष्कछायामुद्रण तंत्र (न.), झेरोग्राफी तंत्र (न.)
xerox copy, (*also* xerograph) शुष्कछायामुद्रण प्रत, झेरॉक्स प्रत, शुष्कछायाचित्र (न.)
xerox machine, शुष्कछायामुद्रण यंत्र, झेरॉक्स यंत्र
xylographic book = block book

Y

year-book, *n.* सांवत्सरिक (न.), वार्षिक (न.)
year of publication, (*also* date of publication) प्रकाशन वर्ष

Z

zincography, *n.* जस्तचित्रांकन (न.)
zonal analysis, परिमंडल विश्लेषण
zone, *n.* परिमंडल (न.)

शामुना–एच–२०९–मा.सं.मंमुं–८-९४–३०६५ प्रती–ए५*

१. संचालक, शासन मुद्रण व लेखनसामग्री संचालनालय, चर्नी रोड, मुंबई ४०० ००४ (दूरध्वनि क्र.३६३२६९३)
२. व्यवस्थापक, शासकीय फोटोझिंको मुद्रणालय व ग्रंथागार जी. पी. ओ. नजीक, पुणे ४११ ००१ (दूरध्वनि क्र. ६६८८५९)
३. व्यवस्थापक, शासकीय मुद्रणालय व ग्रंथागार सिव्हिल लाईन्स, नागपूर ४४० ००१ (दूरध्वनि क्र. ५२२६१५)
४. पर्यवेक्षक, शासकीय ग्रंथागार, शहागंज, गांधी चौकाजवळ, औरंगाबाद ४३१ ००५ (दूरध्वनि क्र. २५५२५)

मुद्रणस्थळ (मुखपृष्ठ)
शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई-४